

MOSIS MENDELSSOHN
O P E R A
PHILOSOPHICA,
QUAE
E GERMANICO IN LATINUM
TRADUXIT
JOSEPHUS GROSSINGER

TOMUS SECUNDUS.

VIENNÆ ET LIPSIAE,
APUD IOANNEM GEORG. MÖSSLE.

1784.

MORIS M...
OPERA
MATH...
P...
P...
P...

PRAEFATIO AUTORIS.

Sequentes, quos SOCRATES et amici ejus de Animae immortalitate inter se miscuere, sermones ABBATIO, Familiari meo, dicatos esse oporteret. Is ipse est, qui mihi animos addiderat, ut labori huic jam ante annos aliquot suscepto, atque mox seposito, manus iterum admoverem. Dum Rinteliae * doceret adhuc, datis ad me peramicis litteris suam de illo, cui titulus: *Destinatio Hominis*, praefigitur, SPALDINGII opere mecum communica-

* Urbs ditionis Casselanae, cum Academia Evangelico-Reformata.

nicavit opinionem. E nostro illo
litterarum commercio depromptae
sunt breves illae dissertatiunculae *,
quas in *Epistolis Litteraturae* **
Tomo XIX insertas reperire est sub
Titulo: *Dubium et Oraculum De-*
stinationem Hominis concernens.
Non mediocri mihi fuerat solatio,
dum eadem, quae mihi, Familiari
quoque meo stabat sententia, atque
in gravissimis ea de re argumentis
inter nos conveniebat; quanquam
non

* Quas ego hujus Mendelsfohnianorum
Operum editionis Tomo VI exhibi-
turus sum.

** Opus maxima sui parte ab Eruditis
Berolinensibus germanico idiomate
concinnatum, quod certe numeris
omnibus absolutum, et quod dici-
mus *sine pari* nuncupari meretur.
Complectitur Tomos XXIV, quo-
rum versione gratiam me apud Pa-
triam meam initurum spero.

non omni prorsus ex parte satis ei
fecisse valuerim. Singularis profe-
cto erat ille candor animi, quo in-
timos quosque animae suae motus,
atque ipsum etiam Cor suum in si-
num meum effuderat. Philosophi-
cae ejus contemplationes per sua-
ves illas boni cordis affectiones im-
petum aliquem obtinere, ignem-
que vivacissimum, quo Veritatis
amorem in gelidissimo etiam caete-
roquin pectore accensurae essent;
atque ipsa etiam ejusdem dubia
nunquam intermiscere novos quos-
piam aperire prospectus, qui Ve-
ritatem aliqua nunquam adhuc ob-
servata sui parte redderent adspe-
ctabilem. Ex eo, quod simul inie-
ramus, consilio sequentes dialogi
per me elaborandi, et praecipuae
illae, de quibus ejusdem mentis
effemus, pertractandae fuissent sen-
tentiae. Atque hae ipsae basin no-

bis postmodum erant subministraturae, cui nostrum superstrueremus litterarum commercium.

At vero visum est Divinae Providentiae, eximium hocce ingenium ante diem, in ipso flore suo, terris eripere. Breve fuerat, sed tanto gloriosius, quod inter nos emensus erat, vitae stadium. Opus ejus de *Merito* priorum meritorum suorum monumentum erit, ex animis Germanorum nulla unquam temporum vicissitudine delendum: ejus quippe aetati comparatum meretur opus hoc omnem serae Posteritatis admirationem. Quos enimvero fructus polliceri nobis poteramus ab arbore, cujus flores tam amoeni jam fuere, tamque salutare? Alia quoque sub calamo habebat opera, quae in perfectione, quemadmodum ipse in experientia, animae-

maeque viribus, non mediocre futura fuerant incrementum. Verum evanuit omnis spei hujus suavitas! Germania perdidit in illo Autorem eximium; Genus humanum amabilem Philosophum, cujus Cor tam nobile fuerat, quam mens illuminata; Amici Amicum tenerrimum; ego denique in Sapientiae stadio viae comitem, qui me ab omni errore immunem praeservare satagebat. —

Insistens Platonis vestigio, SOCRATEM pro Immortalitate Animae coram discipulis suis suprema hora perorantem inducere volui. Graeci Autoris dialogus, cui titulus: *Phaedon*, inscribitur, non vulgari- bus sane abundat elegantis, quae ad confirmandam de Animae Im- mortalitate sententiam adhiberi me- rebantur. Inductionis rationem,

ordinem, atque eloquentiam ejusdem in usum meum converteram, et nonnisi argumenta metaphysica aetatis nostrae genio conformare satagebam. In *primo dialogo* penitius aliquanto exemplari meo inhaerere poteram. Diversae argumentandi rationes exiguae solum quoad collocationem permutationis egere mihi videbantur: alias autem alterius cujuscumque e primis principiis evolutionis opus habere existimaveram, ut demonstrationis vim obtinerent, quam unusquisque illuminationis jam aetatis Lector in Platonis dialogo non temere adhuc desiderat. Longa illa, atque declamatoria in corpus humanum, ejusque necessitates invectiva, quam Plato e mente Pythagorae potius, quam e Magistri sui doctrina defumisse videtur, secundum meliores nostras de divinae hujus creaturae

rae

rae pretio ideas multum emolliri
debebat; et tamen citra dubium
adhuc paradoxo satis sono hodierni
Lectoris aures est affectura. Fa-
teor ingenue, me locum hunc
nonnisi in triumphantis illius Plato-
nicæ eloquentiæ gratiam inviola-
tum adduxisse.

In sequentibus mox necessita-
tem perspexeram, a meo viae co-
mite deflectendi. Argumenta illius,
quæ pro Immaterialitate Animæ
in medium profert, mihi quidem
adeo levia, atque ludicra etiam vi-
dentur, ut vix severiorem aliquam
animadversionem mereantur. An
autem id ipsum majori nostræ in
Philosophicis perspicaciæ, aut ve-
ro rudi nostræ in veterum Philo-
sophorum eloquii ratione imperi-
tiæ adscribendum sit potius, nolim
ego isthuc supremam ferre senten-
tiam.

tiam. In *Secundo dialogo* ejusmodi demonstrationem pro Animae Immaterialitate elegeram, quam et Platonis jam edidere discipuli, et recentiorum quoque Philosophorum nonnulli ratam habuere: non modo enim convincens mihi visa est, sed commodissime etiam *methodo Socratica* proferri eam posse autumabam.

In *tertio dialogo* jam omne in recentioribus quaerere refugium, atque SOCRATEM meum, fere sicut unum aliquem e Saeculo XVII et XVIII Philosophum, fermocinantem inducere me oportebat. Non erat mihi propositum ea proferendi argumenta, quae graeci hujus Philosophi aetate sua induxere animum, ut ejus pro Animae immortalitate staret sententia; sed illud solum palam facere adlaborabam, quid-

quidnam argumentorum vir ejus-
modi, cujus erat Socrates, qui fi-
dem suam lubens sanae rationi tri-
buit, aetate nostra, post tantorum
virorum fatigia, reperturus esset,
ut Animam suam crederet esse im-
mortalem.

Atque hac demum ratione se-
quens iste inter versionem, et pro-
priae mentis opus intermedius ali-
quis exfurrexit labor meus. An
etiam novi praestiterim quidpiam,
aut repetitam toties cramben ite-
rum recoxerim, aliorum dirimat
aequa rerum litterariarum aestima-
tio. Arduum profecto est, in id-
modi materia, cui tam multa, tam-
que magna inde a saeculis jam in-
sudaverunt ingenia, omni ex parte
esse novum; novitatem autem ad-
fectare velle, perquam ridiculum.
— Si per totius hujus sermonis de-
cur-

cursum Autores recensere voluiffem aliquos, PLOTINUS, CARTESIUS, LEIBNIZIUS, WOLFIUS, BAUMGARTENUS, REIMARUS, aliaque immortalis memoriae nomina mihi fuiffent celebranda. Forfitan hac etiam ratione luculentius perfpcturus erat Lector eruditus, quid de meo aliorum inventis accefferit; verum folius Veritatis ftudiofo perinde fuerit, an huic, aut illi eruditorum argumenti vim in acceptis habeat referendam: quanquam omnis ille, cui non fucata mentem occupat rerum Scientia, in gravibus idmodi argumentis *Meum* et *Tuum* perquam accommode noverit difcernere. Illud nihilominus unum Lectorem rogatum volo meum, ut ad argumenta illa, quae e moralium Veritatum harmonia, et in fpecie e Juris et Officii noftri fyftemate repetebam, paulo attentius

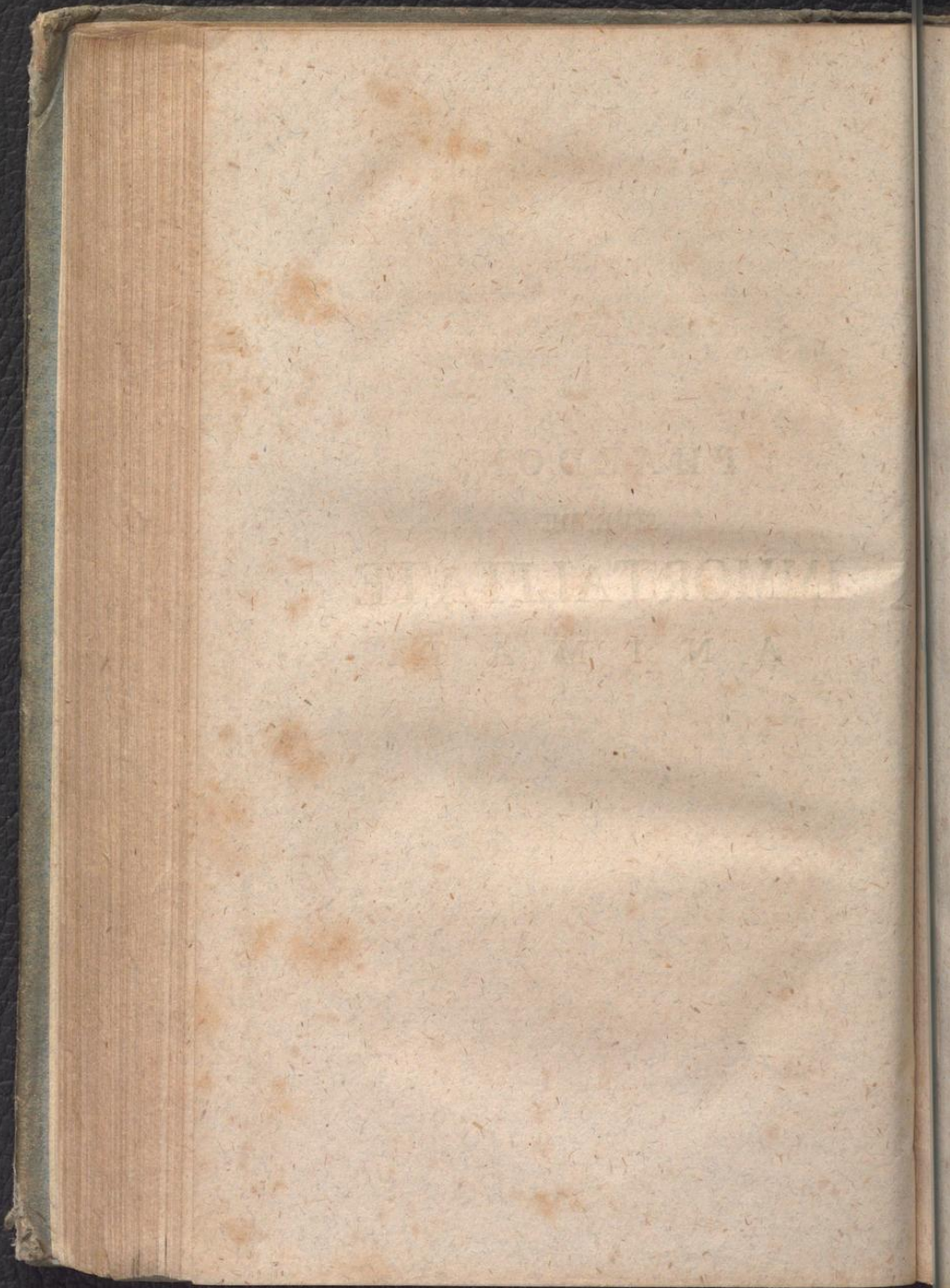
tius advertat animum. Nullus, quem memini, Autorum ea unquam protulit, quantumque mihi quidem videtur, perfecte convictura sunt illum, qui in prima consenserit principia. Elocutionis ratio necessitatem mihi imponebat ea, qua pura puta axiomata proferendi; apta illa nihilominus existimo, quae ad severissimae Logicae rigorem exigi atque reduci valeant. *

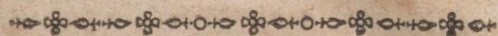
* Addit quidem Autor adhuc sequentia: "*Characterem Socratis* eo solum, sine praemittere placuit, ut in le-
torum meorum animos tanti Philosophi revocem memoriam, qui principem in sequentibus dialogis personam efficit. *Coopers Life of Socrates* in hoc proposito filum mihi porrexerat quidem, ipsas quoque nihilominus scaturigines excitavi consulendas. " Verum cum editionis hujus meae ratio non
ad-

admittat, ut sexaginta et amplius
paginas isthoc *Charactere Socratis* im-
pleam, qui utpote nihil novi, nec
ad ipsam de Animae immortalitate
demonstrationem collaturus esset,
praetermittendum duxi potius, et
Lectorem meum ad notos alioquin
veterum Philosophorum Biographos
relegandum.

PHAE.

PHAEDON,
SIVE DE
IMMORTALITATE
ANIMAE.

PHAEDON,
SIVE DE
IMMORTALITATE
ANIMAE.

Echecrates, Phaedon, Apollodorus,
Socrates, Cebes, Crito,
Simmias.

DIALOGUS I.

Echecrates.

An tu ipse, mi Phaedon! illum cum
Socrate egisti diem, quo is in carcere
venenum sumserat? aut alter forsitan ali-
quis id ipsum tibi retulit?

Том. II.

В

Phae-

Phaedon.

Ipsè aderam, Echebrates !

Echebrates.

Quinam fuere igitur supremi hujus Viri sermones? quomodo ille e vivis decesserat? non mediocris me tenet isthaec audiendi cupiditas. Nemo nunc phliasionum Civium nostrorum Athenas petit, nec Atheniensium quisquam dudum jam ad nos transierat, qui idmodi nobis perferret documenta. Illud unum intelleximus: Socrates venenum fumsit, diemque obiit supremum. Nec quidquam ultra.

Phaedon.

Nihilne de lata in cum sententia?

Echebrates.

Recte mones; illud nobis quispiam retulit. Et vero mirati sumus etiam, ipsum, postquam morti adjudicatus jam fuerat, in vivis tamdiu fuisse relictum. Verum qui isthoc contigit? Phaedon!

Phaedon.

Praeter opinionem prorsus, Echebrates! Accidit quippe tum ipsum, ut

navis, quam quot annis Delos mittere moris est Atheniensibus, ipso ante ejus condemnationem die tertis fuerit redimita.

Echecrates.

Quidmodi navium genus est isthoc?

Phaedon.

Ea ipsa haec navis est, prout Athenienses perhibent, in qua olim Theseus septena illa prolium paria deduxit Cretam, ubi et suae, et illorum vitae consuluit. Id temporis, uti fama est, Urbs votum vovit Apollini, si Juventus illa in salvo fuerit collocata, ei singulis in hac navi annis pretiosa Delos mittendi munera; atque ab eo inde tempore data deo fides rite fuit persoluta.

Tempore, quo sacra navis alto jam committitur, Sacerdos Apollinis puppim ejus tertis redimit; atque sic deinceps Theoriae festum sumit initium. Festum hoc celebrari continuat, dum Delos pertingat navis, dumve isthinc iterum Athenas repetat. Sub idem tempus Urbs ab omni sanguinis profusione casta servatur;

tur; nec fas est per legem, publice morti tradere quemquam. Si navis moram ventis adversis patitur, mortis rei diuturnum per eam lucrari possunt interstitium.

Forte fortuna accidit, prout jam antea dixeram, ut navis una prius fertis redimiretur die, quam morti adjudicaretur Socrates; atque ex eo tot inter mortis sententiam, ipsamque mortem ejus intercessere dies.

Echecrates.

Verum suprema dies, Phaedon! quo illa transacta est modo? quos ille sermones miscuit? quid rerum egit? qui amicorum supremam cum illo horam impenderant? Aut placuit Archontibus forsitan, omnem ab ejus alloquio prohibere hominem? an ille citra ullius amici praesentiam agebat animam?

Phaedon.

Minime illud omnium! multi eorum aderant.

Eche-

Echecrates.

Fac tandem, chare Phaedon! rem nobis omnem, prout gesta est, enarrare velis, si tibi per negotia licet.

Phaedon.

Nunc vacat mihi; et agam etiam, ut votis respondeam vestris. Nihil mihi suavius, atque mei meminisse Socratis; de eo miscere sermones, aut de illo audire referentes.

Echecrates.

Et ii, qui te audiunt, Phaedon! eadem tecum sunt sententia. Enarra nobis igitur ea, qua par es, exactitudine, atque ad amussim omnia.

Phaedon.

Ipfus ego intereram, Amice! at mirum in modum afficiebar animo. Nulla me tangebatur miseratio, nulla idmodi anxietas, qua nos corripit usuvenit, dum amicorum quispiam in brachiis nostris emoritur. Vir iste Beatus mihi visus est, Echecrates! dignus invidia. Tam mansueta, tam quieta erat suprema illa hora ejus conversatio, tam pacatum postremum

ipsius alloquium. Omnis illius actio non quasi hominis ante diem ad orci umbras descendenti mihi visa est; sed velut *Immortalis* cujuscumque, qui citra omne dubium semet ibi, quo perventurus est, beatior fore, quam quisquam alius fuerit unquam, sibi persuasum habet. Qui potuit fieri itaque, ut anxiae illae animum meum premerent affectiones, quae morientis de grege alterius cujuscumque obtutus nostra ferire corda consueverunt? Deficiebat nihilominus tunc temporis philosophica Magistri nostri alloquia prior illa voluptatis puritas, cui per ipsa aures assuefactae sunt nostrae. Singularis aliqua, neque alias animadversa unquam, corda nostra stupefecit suavitatis et amaritudinis permixtio: voluptatem quippe nostram continuo consumens illa interrupit Sensatio: *mox ille nobis aeternum eripitur!*

Omnes, qui praesentes eramus, singularis iste animi status corripuit, atque oppositi illius effectus perinde singulari prorsus modo in nostris ocyus sese prodere vultibus. Jam solvi in risum, jam
in

in fletum visi sumus; atque saepius subridere labia, dum ardentibus suffundi lacrimis oculi. Qua tamen in re nobis Apollodorus unus omnibus antecelluit. Nosti tu illum, neque animi illius ignoras teneritudinem.

Echecrates.

Quidni ego illum noverim?

Phaedon.

Hic ipse rarissimas quasque gesticulationes fecerat. Omnibus his ille afficiebatur ardentius; eripiebatur ille sibi, dum nos subrisimus; dumve nobis quasi rorabant oculi, ille lacrimis inundabat. Parum aberat; quin illius nos magis, quam morientis Amici nostri conspectus tangeret.

Echecrates.

Quinam autem una illic tecum aderant?

Phaedon.

Ex Urbis hujus incolis: Apollodorus, Critobulus, ejusque Pater Crito, Hermogenes, Epigenes, Aeschines, Cresippus, Me-

nexenus, aliique nonnulli. Plato id temporis, nisi fallor, aegre decubuit.

Echecrates.

An advenarum quoque aderant aliqui?

Phaedon.

Aderant sane; Thebis: *Simmias*, *Cebes*, ac *Phaedondes*. Megara: *Euclides* et *Terpsion*.

Echecrates.

Quid? an igitur *Aristippus*, atque *Cleombrotus* non aderant?

Phaedon.

Non aderant certe; dicuntur Aegine tunc fuisse commorati.

Echecrates.

An itaque nemo alius aderat?

Phaedon.

Nemo, quem memini, alius.

Echecrates.

Age jam, chare mi! quinam erant ii, qui inter vos oborti fuere, sermones?

Phae-

Phaedon.

Rem omnem, prout gesta est, tibi inde a principio repetam. — Nostri moris erat, quo in vinculis degebat Socrates, unoquoque die ad ipsum invisere: quem in finem ad illud ipsum, in quo mortis in eum lata est sententia, quodve pone carcerem situm erat, cubile convenimus, familiari nos interim recreaturi colloquio, dum adeundi carceris nobis fieret copia: quod quidem non mature adeo usuvenit. Ut primum nobis ad carcerem aditus patuit, Socratem accessimus illico; et plerumque reliquum cum eo transegimus diem. Postremo mane praeter morem aderamus maturius: praegresso quippe vespere domum reduces navim rediisse Delis intelleximus. Statutum erat itaque, ut suprema hac die, quanto possemus ocius, eum accederemus.

Dum una eramus omnes; obviam nobis fit, cujus erat, fores referare carceris, claviger, nostrum in carcerem aditum deprecans, dum ipse nos ultro

evocaret. Undecim quippe Viri, in-
 quiebat, Socratem nunc vinculis exuunt,
 atque, hodie moriendum esse ipsi, ad-
 nunciant. — Non multo post tempore
 nos evocaturus rediit.

Ingressi Socratem recens solum
 vinculis, lectoque incubantem reperimus.
 Xantippe (nosti eam) ipsi maesto silentio
 affederat, prolem suam gremio sustinens.
 Ubi nos conspexerat, pro more mulierum
 altum ingeminare coepit: O Socrates!
tui te hodie amici, tuque illos supremum
conspicitis! torrensque lachrimarum has
 voces exceperat. — Socrates ad Crito-
 nem semet convertens, *Amice*, inquebat,
jube eam referri domum. —

Critonis famuli eam abduxere. Ibat
 illa, atque ejulabat, pectusque horren-
 dum in modum verberabat suum. Nos
 stabamus attoniti. Tandem Socrates se-
 met lecto erigens, pedem inflectebat vin-
 culis constrictum antea; tum manu illum
 leniter perfricans, ad nos conversus: O
 Amici! inquebat, quam rara videtur
 esse res illa, quam homines *gratam* nun-
 cu-

cupant! quam mirabilis! Primo obtutu videtur *ingrato* opposita; cum nihil eodem tempore gratum simul, simulque ingratum esse queat homini: nihilominus tamen nequit ullus harum affectionum alterutram sensuum virtute percipere, absque eo, ut alteram quoque priori oppositam immediate persentiscat; non secus; ac si uno eodemque limite sibi invicem essent copulatae. Siquidem in id ipsum Aesopus advertisset animum, pergebat porro Socrates, forsitan hujusmodi ficturus erat fabulam: “ Dii repugnantes
 „ sibi invicem affectiones amico posthac
 „ foedere junctas voluere. At vero actum
 „ se agere videntes, utrumque earum
 „ conjungere limitem: atque ab eo inde
 „ tempore sibi invicem e vestigio subse-
 „ quantur. “ Idem mihi nunc evenit,
 Amici! vincula mihi dolorem adsciverant; jam vero resolutis iis grata subsequitur affectio.

Per Jovem! interrupt sermonem
Cebes, recte me mones, Socrates! diceris
 tu quoddam in carcere perfecisse Poëma,
 Aesopi videlicet fabulas reddidisse car-
 mine;

mine; ad haec hymnum quoque cecinisse Apollini. Jam multi ex me sciscitati sunt, et quidem Poëta *Evenus* prae reliquis, quid tibi isthic loci stimulo esse potuerit, ut versus conderes, qui nihil simile unquam susceperas antea? An *Evenum* hujus facti tui causam edoceam, si eam ultro ex me quaesierit? et quaeret citra dubium. Dic igitur, quid ei me responsi reddere oporteat.

Nihil ei, mi Cebes! repofuit Socrates, nihil ei praeter veritatem dixeris; nimirum non eo me fine isthaec concepisse poëmata, ut in arte poëtica palmam ipsi praeriperem; quam quippe arduum id ipsum foret, probe noveram. Verum nonnisi somni cujusdam gratia id per me factum sciat *Evenus*, velim. Huic ego somnio, secundum omnem possibilem ejusdem significationem, conformare vitam meam statui; atque ea de causa in hoc quoque Musices genere, arte videlicet poëtica, vires meas periclitari proponebam. Sic autem se res habet: Praeteritis temporibus saepissime somnium mihi obvenerat, sub diversis quidem for-

formis spectabile, unum tamen semper, idemque mihi praecipiens: *Socrates! da Musicae operam, et fac, illam quoque exerceas.* Adhuc temporis monitio isthaec nonnisi id generis calcar esse mihi visa est, quod stadiodromis addi consuevit. Somnium hoc, repetebam ipse mihi, nihil me novi jubet exequi; Philosophia quippe perfectissima est Musica, atque in hanc nunquam non incubui quam solertissime. Nihil igitur nisi stimulos industriae meae, meoque philosophandi ardori addere vult somnium isthoc, ne in me algescant forsitan. Nunc autem, postquam mortis adversum me lata est sententia, festumque Apollinis meum e vivis decessum in tempus aliquod sustulit, mentem cogitatio subiit, annon mihi forsitan praeceptum foret proximi Musicae generis exercitium; fatisque habebam otii, quin hanc ego irritam per me reddi cogitationem sinerem. Ab hymno autem sumebam initium, quem Deo, cujus tunc agebantur solemnia, cecineram. Verum paulo mihi post in mentem venerat, eum, qui Poëta esse desiderat, fisiones pertractare, et non ratiocinia
opor-

oportere: hymnus autem nihil prorsus in se fictionis contineat, est necesse. Jam vero, cum ipse nulla praeditus sim fingendi facultate, aliorum hominum inventis me uti oportuit; quae igitur mihi primum sub manus venerant, carmine reddidi Aesopi fabulas. — Isthoc tu, mi Cebes! responsi dare potes Eveno. Dic eidem ex me salutem; et suade, si sapiens est, mea non moretur sequi vestigia. Ego quippe citra omne dubium, jussu Atheniensem, hodierna adhuc luce peregre sum abiturus.

Atque hoc illudne sit, quod tu Eveno precaris? quaerebat Simmias. Novi ego virum hunc, quam qui optime; et quantum ego quidem de eo ferre possum judicium, exiguam ille tibi sane fuerit pro hac precatione tua redditurus gratiam. — Quid? reposuit ille; an igitur Evenus non est Philosophus? — Mihi quidem is esse videtur; ajebat Simmias. — Si ita; tum certe lubens me secuturus est, inferebat Socrates. Ille, et quisquam alius, qui isthoc dignus est nomine. — Non ille quidem violentam ipse

ipse sibi illaturus est manum; hoc quippe nefas foret, prout nemo ullus ignoraverit. — — His dictis utrumque pedem e lecto in terram demiserat, suum hoc situ sermonem profecuturus.

Tum Cebes inscitit: Quí hoc per nos intellectum volebas, Socrates! nefas fuerit, inquebas, violentam sibi ipsi inferre manum: et tamen unumquemque Philosophorum decuerit, citra taedium sequi morientem?

Quid? Cebes! reponebat Socrates; tu et Simmias, uterque Philolaum Philosophum audiistis; nihilne ille vobis unquam de his retulit?

Nihil ex professo, mi Socrates!

Conmodum igitur; diversa ego hanc in rem audiveram, lubensque vobiscum communicabo omnia. — Opinione mea, quisquis peregrinari desiderat, rationem habet de illius regionis, in quam pervenire cogitat, constitutione penitus percontandi; ut rectam sibi de illa formare queat.

queat ideam. Sermo igitur iste praesentibus hisce circumstantiis meis perquam accommodus. Et quid demum etiam hodierna die ad solis occasum usque gravius suscipi posset, aut utilius?

Quomodo demonstratur, querebat Cebes, vetitum esse *Suicidium*. — Philolaus, alique Magistri mei multifariam quidem inculcabant mihi, illud esse vetitum; at nihil his amplius per quemquam dictum est mihi. —

Esto igitur! faciamus in nobis periculum, annon amplius quid ex hoc deduci queat. Quid tibi videtur? Cebes! Ego assero, *Suicidium* absolute, in omni possibili casu, esse vetitum. Novimus idmodi dari homines, quibus expediret mortuos esse, quam vivos. Mirum tibi jam illud forte videri posset, morum sanctitatem ab infelicibus etiam his exigere, ut sibimet ipsis non velint benefacere, sed benignam potius aliquam praestolentur manum. — Istud equidem vox Jovis aliqua nobis manifestum fecerit! reposuit Cebes sabridentis instar.

Et

Et tamen non est tam arduum, imaginariam hanc absurditatem argumentis dirimere. Quod in mysteriis dici usuvenit, quod nos homines isthic tanquam in excubiis positi essemus; adeoque statione nostra decedere vetitum foret nobis, priusquam ab ea evocaremur, non caret omni fundamento, quanquam non facile adeo fuerit, id ipsum mente nostra assequi. Verum praesto mihi sunt ratiocinia quaequam, captu haud difficilia. — Ego illud pro comperto haberi, praemittiquē posse existimo, deos (verum finite, Deum dicam; quis enim jam est, quem verear?) Deum esse Proprietarium nostrum; nos ejus proprietatem, ipsius denique Providentiam Bonum nostrum curare. Annon perspicuae vobis sunt Propositiones istae?

Quam maxime; aiebat Cebes.

Servus, qui sub benigni domini tutela est, perperam agit, si ejus intentioni semet opponat, nunquid?

Omnino.

Forſitan, ſi vel ſcintilla honeſtatis in ejus ſinu micat, vera ei voluptas fuerit, vota Domini ſui per ſe impleta videre; idque tanto magis, quanto de intentione Domini ſui certior eſſe poteſt, quod proprium ipſius commodum de his votis etiam participet.

Egregie, mi Socrates!

Verum, Cebes! dum increatus ille Architectus artificioſam humani corporis compagem ſtruxerat, eidemque rationale quodpiam ens indiderat, bono illud an malo fine factum putas?

Bono, citra dubium.

Secus quippe eſſentiam ipſe ſuam, Benignitatem videlicet ſe ipſa ſubſiſtentem, abnegare deberet, ſi actionibus ſuis malos poſſet fines conjungere: jam autem qualis ille Deus, qui ſuam ipſe eſſentiam abnegare poteſt?

Non-ens fuerit, mi Socrates! deus poëticus, cui vulgus credulum variabiles
for-

formas adfingit. Bene adhuc argumentorum memini, quibus tu alia occasione impium hunc errorem impugnaverás.

Idem Deus, Cebes! qui corpus struxerat, illud etiam viribus muniebat, quae ipsum roborent, conservent, atque a praematuró interitu custodiant. An conservatricibus quoque hisce viribus summe benignas pro scopo intentiones tribuere volumus?

Quomodo possemus alias?

Debet igitur nobis, qua fidelibus subditis religioni esse, ut intentionem Proprietarii nostri ad suam pertingere perfectionem sinamus, neque violento aliquo modo cursum ejus inturbemus; quin potius omnes liberas actiones nostras iis quam perfectissime conformare satagamus.

Atque ea de causa, mi chare Cebes! asseverabam, Philosophiam praestantissimam esse musicam; ipsa quippe nos docet, cogitationes actionesque nostras ita

ordinare, ut, quantum quidem valemus, cum intentionibus supremi Proprietarii nostri perfecte concordent. Jam si Musica scientia est, debile cum forti, asperum cum suavi, ingratum cum grato in harmoniam aliquam reducendi; tum certe nulla aut magnificentior, aut praestantior Musica fuerit, quam Philosophia, quae nos docet, non modo cogitationes actionesque nostras inter se, sed etiam actiones finiti cum intentionibus Infiniti, cogitationes terricolae cum cogitationibus Omniscii in magnam aliquam, atque admirandam prorsus harmoniam concordare. — Et tamen, o Cebes! temerarius unus mortalium aliquis voluptem hanc dirimere praesumat harmoniam?

Profecto deorum, hominumque abominationem mereretur, dilecte mi Socrates!

Verum et illud mihi dixeris, Amice! An vires Naturae non sunt ministrae Dei, quae ejus mandata exequuntur?

Sunt certe.

Quidni

Quidni igitur etiam divinatrices fuerint, quae nobis intentionem, ac voluntatem Deitatis multo exactius adnunciant, quam exta victimarum? illud namque citra controversiam pro Decreto Omnipotentis habendum est, in quod omnes ab ipso creatae vires conspirant, nunquid?

Quis illud negaverit?

Quamdiu ergo divinatrices, hae nobis indicant, conservationem vitae nostrae ad fines Dei pertinere, tamdiu obligamur liberas actiones nostras iisdem conformare, neque libertatem, et jus habemus conservatricibus naturae nostrae viribus vim inferendi, atque supremae Sapientiae ministras in sua operatione interturbandi. Obligatio haec tamdiu nobis incumbit, donec Deus per easdem manifestum nobis mandatum miserit, hac vita nostra decedendi; prout ille mihi hodie id ipsum submiserat.

Plene mihi persuasum reddidisti animum, dicebat Cebes; verum tanto mihi magis mirari subit, mi Socrates! quomo-

do tu ipse antea dicere potueris, quemvis Philosophum oportere desiderio teneri, morientem aliquem subsequendi. Si verum illud est, quod nunc ipse asseveraveras, nimirum Dei nos Proprietatem esse, illique nostrum curae esse Bonum; tum certe assertum illud quidpiam absurditatis habet. Quid enim? annon dolori sit Viro sapienti, si praestita haecenus supremo Domino suo, qui optimus ac benignissimus ipsius Protector est, interrumpere cogatur servitia? — Etiam si spe duceretur, per mortem non modo libertatem, sed proprium quoque dominium impetrandi; quomodo posset tamen imprudens Pupillus sibimet polliceri, propriis se viribus tutius substiturum, quam sub protectione sapientissimi Tutoris sui? — Existimarem potius, non mediocrem fore imprudentiam, si quis absolute in libertatem poni, quam optimi etiam Domini tutelae semet submittere mallet. Nemo profecto sanae mentis unquam recusabit, cum voluptate sese alterius cujuspian curae concredere, cujus prudentiae plus deferri posse ipse existimat, quam suae. Hac ego ratione opinionem tuam e diametro

metro oppositam rite illaturus essem. Sapientem, dicerem, tristem esse oportebit; stultum contra laetum, dum ipsi fuerit moriendum.

Socrates intento erat in ejus sermonem animo, neque mediocrem ex ejus ingenii acie voluptatem capere videbatur. Tum conversus ad eum inquebat: Cebes enimvero egregie novit aciem obvertere illi, qui contrariam ipsi molitur statuere sententiam. Non deficiunt ipsum effugia.

Nunc equidem, addebat *Simmius*, non prorsus abs re locutus fuisse videtur Cebes, mi Socrates! Non video sane, quid id ipsum esse posset, quo Sapiens quisquam persuaderi queat, ut citra fastidium benignae sapientissimi Protectoris providentiae semet velit subtrahere? — Et vero, nisi fallor, Socrates! haud temere propriam tuam, quam praefers, agendi rationem objectionibus suis tangere videtur Cebes. Adeo quippe composito, adeo submisso non modo nos omnes, qui tuum e vivis decessum aeger-

rime ferimus, relinquis animo; sed tutelae quoque, ac providentiae tanti Domini temet furripis, quem tamen quae sapientissimum perinde ac benignissimum Ens nobis proposueras venerandum.

Itane? reponebat *Socrates*. Causa mihi indicitur, ut audio. Mea igitur mihi met incumbet defensio?

Incumbet certe; aiebat *Simmias*.

Bene id quidem; innuebat *Socrates*. Satagam itaque, causam meam exactius modo suscipere, quam coram iudicibus meis id ipsum praestiterim. Audi igitur, *Simmia!* et tu quoque, *Cebes!* audi.

Si spes non adfulgeret mihi, fore, ut ibi quoque, quo perventurus sum, primum sub eodem benignissimo Protectore degam; alterum, ut vita functorum ibidem animas reperiam, quarum profecto conversatio omni terrenae praeferenda est amicitiae; tum certe dementiae argui possem, quod mortem vili adeo pendam, ejusque quasi in amplexus ruam.

Sic

Sic autem me spes alit uberrima, utroque horum me affatim potiturum. Postremum quidem non ausim citra omnem prorsus incertitudinem asserere; verum divinam illic quoque Providentiam mihi praesto futuram, Amici! tanta cum fiducia pronuncio, tanta cum certitudine, ut nihil quidquam in vita magis per me asfertum sciam. Ea quoque de causa nullus mihi moeror, metus nullus, quod e vivis me decedere oporteat; probe quippe novi, post obitum nostrum non omnia nobiscum interitura. Alia vita sequitur, et quidem ejusmodi, quae, prout vetus fert adagium, probis multo felicior futura est, quam improbis.

Quid ita? ajebat *Simmius*; an tu, chare Socrates! salutarem adeo veritatem intimis animi tui penentralibus conclusam tecum auferre cogitas? aut vero nobis quoque communicare doctrinam, quae tantum bonae spei complectitur? Aequum certe fuerit, amicos quoque suos tanti boni reddere participes; cui et illud accesserit, quod, si nos de opinionis tuae certitudine conviceris, litem, quam

tibi movimus, ex integro sis compositurus. Juverit itaque periculum facere; reponebat ille. Verum finite, Critonem audiamus antea; dudum ille jam dicere mihi quidpiam velle videtur.

Ego? nihil prorsus, mi dilecte! inquebat *Crito*. — Vir hic, qui venenum tibi propinandum habet, continuo me urget, ut rogarem te, prolixo sermone abstineas. Incalescit homo praeter modum, inquit ille, tumque non tanta vi Potus in illum egerit. Saepius oportuisse dicit et secundum et tertium parari potum pro hominibus, qui nimium sermonem interrumpere recusarent.

Sine illum, per deos! dicebat *Socrates*, ire, munusque suum exequi. Promptum habeat et potum alterum, aut tertium quoque, si lubet. —

Hoc equidem responsum divinabar ipse mihi, aiebat *Crito*; verum non cedit homo iste. —

Sine,

Sine, inquam, illum; reposuit *Socrates*: mihi isthic cum meis lis componenda est iudicibus, atque reddenda ratio, cur hominem, qui in amore Sapientiae incanuit, postremis vitae horis laeto oporteat esse animo, cum inde a morte summam sibi polliceri possit felicitatem. Quo autem id ipsum argumento proloquar, vobis *Simmia*, ac *Cebes*! manifestum reddere satagam. —

Illud forsitan paucissimis cognitum fuerit, *Amici mei*! eum, qui toto pectore Sapientiae semet mancipaverat, omne vitae suae tempus in id impendere, ut cum morte reddatur confidentior, discatque mori. Quodsi autem ita est, quam illud absurdum fuerit, per vitam omnem vota omnia, omnesque labores in unum nonnisi scopum convertere, et tamen moerore affici, si desideratum tam diu scopum tandem aliquando attigeris?

Subrisit *Simmias*, per *Jovem*! inquam, ridendum est mihi; quanquam nihil minus mihi nunc, quam risus, arri-deat. Isthoc ipsum certe, quod asseris,
plebs

plebs rudis non adeo stupuerit, quam tu forsitan existimes. Nostra prae reliquis citra dubium repositura esset tibi, perbene sibi perspectum esse, mori discere voluisse Sapientes; idque ipsum eis abs se fuisse praestitum, quod merebantur, cujusque tanto flagrabant desiderio.

Ego quidem cuncta plebi concessero, Simmia! id unum negavero tamen, illud ipsi perspectum esse etiam. — Nescit vulgus, quid mors illa sit, quae adeo exoptata est Sapientibus; neque illud perspicit, quam ratione morte digni dicantur Sapientes. — — Verum quid nobis cum vulgo? mihi nunc cum amicis meis sermo est.

Annon Mors idmodi quid est, quod verbis exprimi queat?

Est certe idmodi quidpiam; reponerat *Simmias*.

An enim *Mors* aliud quid est, quam corporis animaeque a se invicem divisio? — an *mori* aliud quid significat, quam

quam dum anima corpus, corpusque animam ea ratione deserit, ut nulla jam inter utrumque intercedat necessitudo, nullum commercium; sed unumquodque se solo subsistat? — an tu quidquam de morte luculentum magis nosti?

Nihil mihi sane, quod memini, de morte luculentum magis.

Adverte jam animum, Amice! an eadem tecum sis sententia. Quid tibi videtur? an verus Philosophus iis, quas carnis dicimus, voluptatibus inhiabit? an pretiosis cibus et potibus praeter modum delectabitur?

Nihil hoc minus crediderim; respondebat *Simmias*.

An Veneri litabit?

Neque hoc existimavero.

Quid autem de ceteris commoditatibus corporis? an ei vestitus ratio ad fastum, luxumque comparata? — an contra
Ne-

Necessariis contentus erit, neque superfluum quid appetet?

Quo carere potest, id non est curae Philosopho.

Annon in universum dici per nos potest, instabat *Socrates*, Philosophum in id potissimum incumbere, ut inutilibus corporis curis semet expediat, atque sic majori cum vigilantia Animae necessitatibus occurrat?

Quid obstat, quin id per nos dici possit?

Vel hoc uno igitur magna jam inter Philosophum, reliquumque hominum gregem intercedit diversitas, quod is non sinat corporeis animum suum captivari necessitatibus, sed a corporis consortio suam desuefacere animam fatagat?

Sic mihi videtur certe.

Maxima pars hominum, o Simmia!
tibi dictura est, non mereri cum vivere,
qui

qui vitae hujus deliciis frui recusat. Illud ii mortis appellant desiderium, si quis sensuum renunciat voluptatibus, cunctisque carnis illecebris abstinet.

Isthoc equidem recte observas, mi Socrates!

Sine, progrediar. Annon corpus saepenumero Philosopho moram ponit in meditando? an ille sibi peculiarem aliquem in Sapiaentia progressum polliceri potest, si mentem a corporeis objectis avertere non didicit? — Dicam clarius. Perceptiones Visus et Auditus, prout ab objectis ad nos perveniunt, nonnisi singulares sunt affectiones, non adhuc Veritates; has quippe ex iis primum Ratio eruendas habet, nunquid?

Ita sane?

Non est iis, qua particularibus affectionibus, habenda ex integro fides; neque enim abs re Poëtas cecinisse putemus: *Illudunt sensus, nec clare cuncta prebendunt.* Quidquid sive audimus, sive cerni-

cernimus, plenum est confusionis, plenum obscuritatis. Si autem duo hi sensus nequeunt distinctas nobis reddere perceptiones; quid de reliquis, utpote his multo imperfectioribus, censendum habebimus?

Non multum bonae frugis certe.

Quid igitur facto opus habebit anima, si Veritatem consequi desiderat? si quidem sensuum autoritate nititur, sibi met ipsi est impositura.

Impositura citra dubium.

Meditari oportebit igitur Animam, ferre iudicium, formare consequentias, inventare; ut hisce mediis, quantum quidem fieri potest, in ipsas rerum penetret essentias.

Haud secus equidem.

Verum quando potissimum meditando par redditur anima? Mihi tum quidem videtur vel maxime, cum nobismet
ipsis

ipsis quodammodo eripimur; cum neque Visus, neque Auditus, nec gratae, nec ingratae cujusquam affectionis mentem subit recordatio. Tum namque suam a corpore attentionem revocat anima; deserit, qua par est, ejus consortium, hac ratione in semetipsam quasi resorpta, non sensuum incantamenta, sed essentiam, non perceptiones, quas illi nobis obtrudunt, sed contentam in ipsis Veritatem penitius expensura.

Recte.

Nova iterum occasio, qua Sapientis anima corpus suum vitare quodammodo, atque sese, quantum valet, ab eodem avertere necessum habet.

Ita quidem videtur certe.

Ut id ipsum tanto perspiciamus distinctius, quaero: An *Suprema Perfectio* nonnisi ideale aut imaginarium aliquid est, absque reali objecto? aut vero reapse Ens quodpiam, quod extra nos realiter existit?

TOM. II.

D

Reale

Reale profecto, mi Socrates! extra nos positum, reapse existens, illuminatum Ens, cui Existencia per eminentiam prae caeteris entibus omnibus competat, est necesse.

Quid autem *Suprema Bonitas*? quid *Suprema Sapientia*? an haec quoque sunt realiter existens aliquid?

Per Jovem! ita. Inseparabilia sunt ista Entis omnium entium perfectissimi adtributa, sine quibus illud ne quidem existere potest.

Quis autem Ens illud nobis notum reddidit? — Corporeis equidem non crediderim illud nobis visum fuisse oculis?

Non est visum certe.

Neque audivimus illud, nunquid? neque tetigimus? — nullus externorum sensuum unquam aliquam de Sapientia, Bonitate, Perfectione, Pulchritudine, Cogitandi facultate, etc. ideam nobis ob-

obtulit; et tamen nullum nobis dubium est, ista extra nos reapse existere, et quidem in gradu perfectissimo existere. — An nemo ullus id nobis declaraturus est, qui factum sit, ut hae nobis obortae sint ideae?

Reposuit *Simmi*s: Vox Jovis, mi Socrates! nulla, nisi Vox Jovis illud nobis palam factura est. — Nunquam ego ad hanc non provocabo.

Quid? Amici mei! si in proximo cubili amoenum aliquem tibiae sonum perciperemus, annon una festinarem in illud, ipsum etiam, qui illa canit, tamque suavi aures nostras recreare novit fonitu, virum videndi gratia?

Nunc forsitan minime festinaturi essemus, reponebat subridentis instar *Simmi*s, dum eximiam isthic coram audimus musicam.

Si picturam contemplantur aliquam, pergebat porro *Socrates*, ipsam quoque manum artificis nosse cupimus, qui ean-

dem perfecerat. Jam autem in nobismet ipsis recondita est imago illa artificiosior sane, quam unquam deorum hominumque visa sit oculis; imago supremæ Perfectionis, Bonitatis, Sapientiae, Pulchritudinis, etc; et tamen nunquam adhuc nos incesfit pictoris illius, qui hæc nobis impressit imagines, videndi desiderium?

Reposuit *Cebes*: Memini ego, olim e *Philolao* aliquam accepisse explicationem, quæ huic satis forsitan factura est argumento.

Ad hæc *Socrates*: an *Cebes* amicos suos acceptæ a beato *Philolao* hæreditatis non vult reddere participes?

Si amici mei, reponerat *Cebes*, explicationem hanc non potius a *Socrate* aliquo audire mallent. Verum esto! — Omnes ideas rerum incorporearum, aiebat *Philolao*, non percipit Anima per sensus externos, sed adipiscitur illas per semetipsam; cum continuo proprias suas contempletur actiones, et per has propriam

priam suam essentiam atque adtributa norit perspicere. Quod ipsum ut tanto redderet luculentius, saepius illum fictionem aliquam recensere audieram. Sinite, solebat ille dicere, sinite, mutuemus ab Homero binas illas, quae in Jovis atrio jacent, urnas; tum rogemus simul fieri nobis copiam, non fortuna et infortunio, sed eam, quae dextra collocata est parte, *realibus entitatibus*, quae autem sinistra, *defectu* atque *non-entibus* replendi.

— Quotiescunque Jovis omnipotentia Spiritum aliquem producere cogitat, ex utraque haurit urna, atque, sublatis ad aeternum Fatum oculis, secundum ejusdem nutum ac beneplacitum miscelam praeparat ex entitate et defectu aliquam, quae universam postea futuri Spiritus in se complectitur basin principalem. Atque hinc repetenda est admirabilis illa inter omne Spirituum genus aequalitas: cuncti enim ex his ipsis hausti sunt urnis, neque ulla alia inter illos, quam dictae mixtionis intercedit diversitas. Si igitur Anima nostra, quae perinde nihil aliud est, quam idmodi aliqua ex entitate et defectu permixtio, semetipsam considerat,

tum de essentia Spirituum, eorundemque limitibus, de potentia et impotentia, de perfectione et imperfectione, de intellectu, de Sapientia, de Virtute, intentione, pulchritudine, justitia, atque millenis aliis rebus incorporeis, de quibus sensus externi profundissimam ipsi relicturn essent ignorantiam, nanciscitur ideam.

Quam omni comparatione major est isthaec Philolai inventio! inferebat *Socrates*. Vide, mi Cebes! tantum tu thesaurum possederas, et me tamen e vivis fineres excedere, quin mihi eundem ostensurus fueras unquam. Verum sine, videamus, quam thesauro hoc ante mortem adhuc frui ratione valeamus. Philolaus dicebat igitur: *Anima cognoscit socios sibi Spiritus, dum semetipsam considerat.* Nunquid?

Ita sane?

Atque rerum incorporarum ideas adipiscitur, dum proprias Facultates suas inter se comparat, sicque dein, ut tanto easdem a se invicem discernere queat luculen-

culentius, suum cuius singillatim nomen adtribuit?

Omnino.

Si autem Ens aliquod se ipsa sublimius, e. g. Daemonem aliquem, sibi praesentare velit, quis illi competentes subministraturus est ideas?

Conticuit *Cebes*; Socrates autem hinc suum profecutus est sermonem: Si *Philolai* mentem recte affecutus sum, nequit Anima sibi quidem de sublimiori aliquo Ente, quam ipsa sit, neque de sublimiori aliqua Facultate, quam qua ipsa sit praedita, condignam formare ideam: at vero potest illa quam rectissime generatim entis cuiuspiam concipere possibilitatem, cui plus entitatis, et minus defectuum erat adtributum, quam sibi ipsi; id est, quod perfectius sit, quam illa ipsa. — Aut forsitan aliam tibi *Philolaus* exhibuit ideam?

Non aliam certe.

Et vero etiam de supremo illo Ente, de suprema illa Perfectione nihil aliud ipsi elucet, quam tenuis iste aliqualis tantum ideae fulgor. Nequit illa ejus Essentiam, quanta quanta est, adaequate perspicere *, sed propriam suam illa solum cogi-

* Philosophorum nonnulli ea nos humiliare volunt contemplatione, quod de DEO ignoremus, *quid sit*, illudque sciamus solum, *quid non sit*; remque omnem sophistico aliquo stratagemate eo demum noverunt perducere, ut inferri posse putetur, nihil prorsus de DEO, ejusdemque attributis nobis esse perspectum. Nequit illud quidem revocari in dubium, quod multum nobis adhuc desit ad perfectam rei cujusdam ideam, etiamsi noverimus, eam hoc illudve non esse; verum quoties jam id ipsum in genere repetitum est, quod Enti perfectissimo nonnisi defectus et limitationes adjudicemus, et ejusmodi negativorum ratio positivorum vicem suppleat, verumque valorem obtineat? Quod interdum e re nostra fore reputemus, si proprietates divinas negativa ratione exprimamus, proprie nonnisi nostrarum de DEO idearum origini habemus adscribendum; utpote quae priorum defectuum

cogitat essentiam; illud nimirum, quod ipsa Veritatis, Bonitatis, ac Perfectionis habet,

fectuum nostrorum, ac fragilitatum negationem pro fundamento habent. Vox haec, *immutabilis*, negatio est cuiusdam imperfectionis, et reapse involvit ideam *positivam*, videlicet: *Semper Idem*; verum nos ideam hanc ideo negative exprimimus, quia per negationem propriae *mutabilitatis* nostrae ad eam perducti sumus. Hoc igitur sensu supradicta propositio suo caret fundamento, nostrae enim de DEO ideae non repraesentant nobis, *quid DEUS non sit*; sed *quid DEO non desit*. Si autem propositione illa nonnisi id evictum volunt, quod de positivis DEI proprietatibus nullam Cognitionem Intuitivam, nullam innatam ideam habeamus; tum enimvero lubentes ipsis victas damus manus: attamen praeservando nobis inanitatem ac inertiam corollariorum omnium, quae nequam sophista aliquis ex innocua caeteroquin propositione ista deducere non duceret sibi religioni. Exiguum illud, quod nobis de proprietatibus divinis cognitum est, ex eo nec Veritatem suam amittit adhuc, nec certitudinem, nec vivacitatem, nec evidentiam. Tameñ enim divinarum Perfectionum immensitatem nullo

habet, cogitatione sua separat a defectu et non-entitate, quibuscum videlicet illae in ipsa permixtae consistunt; atque sic demum perducitur ad ideam illam entis ejusmodi, quod mera Essentia, mera Veritas, mera Bonitas, et Perfectio est.

Apol-

unquam tempore Anima nostra *in se ipsa* perfenscat, per intimam illam sui ipsius cognitionem intuitivam viam sibi tamen sternit aliquam ad ipsas illas Perfectiones perdiscendas; atque hoc ipsum intuitive cognitum principium, addita symbolica illa defectuum ac limitationum secretionem, non mediocri sane dogmatum et consequentiarum copiae invictam praestat certitudinem. SAUNDERSON nullam unquam ipse perceperat *Luminis* ideam; universalis tamen illa Visus cum caeteris sensibus aequalitas et harmonia eo rem perdaxerat, ut possibile fuerit, quaedam illi per auditum repraesentare lucis radiorum notas; et tota illa Opticae theoria, quam nonnisi ex hisce principiis postmodum discipulis suis explanaverat, inconcussa nihilominus persistebat.

Apolodorus, qui singula Socratis verba ad ultimum usque secum ipse tacitus repetebat, ad haec quasi in extasin raptus altum exclamabat: *Ens profecto ejusmodi, quod mera Essentia, quod mera Bonitas, quod mera Perfectio est!*

Tum autem pergebat *Socrates*: Videte jam, Amici mei! quantopere Philosophus sese a sensibus, eorumque objectis avertere debeat, si illud perspicere desiderat, quod perspexisse verae felicitatis est; supremum videlicet, ac perfectissimum illud Ens! In sublimi hac cogitationum suarum persecutione oculos auresque occludat, dolorem et voluptatem sensuum abs se procul arceat, et, si possibile foret, totius corporis sui obliviscatur, est necesse, ut tanto majori cum solitudine sese, quantus quantus est, ad animae suae facultates, ejusque activitatem internam valeat restringere,

Corpus est Intellectui ejus in hac indagatione non inutilis modo, sed molestus etiam vitae socius; nunc etenim nec colorem quaerit, nec quantitatem,
nec

nec tonos, nec motum, sed rem ejusmodi, quae omnes possibiles colores, quantitates, tonos, motus, quodve his amplius est, omnes etiam possibiles Spiritus quam adaequatissime repraesentat, et in omnibus, quas vel mente assequi licet, ordinibus producere valet. Quam igitur impotens viae comes est in hac peregrinatione Corpus!

Quanta subtilitas! exclamabat *Simias*, at vero quanta etiam Veritas!

Veri Philosophi, instabat *Socrates*, qui argumenta haec absque praejudicio expenderit, non possunt diversam a mea animo suo fovere sententiam; neque sibi invicem hac ratione colloqui: En labyrinthum! quae nos continuo magis magisque a proposito nobis termino abducit, omnesque spes nostras reddit inanes. Certum illud est, cognitionem Veritatis unicum esse desiderium nostrum: verum, donec in hac terra cum corpore nostro agitamus, donec Anima nostra hac peste terrena circumdatur, incassum adulamur nobis, fore, ut votum hocce nostrum
omni

omni ex parte impletum videre valeamus. Veritatem nos quaerere oporteret. Eheu! quam parum nobis relinquit otii corpus nostrum ad tanti momenti peruestigationem! Hodie sustentatio ejus omnem curam, studiumque nostrum exigit; cras illud morbi corripunt, qui nostrae moras iterum, obicemque ponunt industriae; tum alia quoque corporis sequuntur incommoda, amor, metus, desideria, vota, phantasmata, et dementiae, quae nos indefinenter distrahunt, quae sensus nostros ab una vanitate ad aliam alliciunt, nosque ad verum votorum nostrorum objectum, ad Sapientiam, incassum adspirare sinunt. Quis excitat bella, seditiones, pugnas, et discordias inter homines? quis inquam alius, quam corpus nostrum, atque infatiabiles ejusdem cupiditates? Auri sacra fames omnium mater est inquietudinum, Animaque nostra nunquam proprietarias adfectaret possessiones, nisi voracibus corporis sui desideriis satisfaciendum haberet. Hac nempe ratione maximam vitae nostrae partem occupamur, rarumque nobis ad Sapientiam relinquitur otium. Etsi demum etiam
vacan-

vacantem aliquam subfuramur horam, paratosque nos reddimus ad amplectendam Veritatem, illico pessimus iste felicitatis nostrae perfurbator, Corpus, viam nobis praescindit, suasque nobis in Veritatis locum substituit umbras. Sensus, ingratiis nostris, sua nobis objiciunt phantasmata, replentque nostram confusione, obscuritate, hebetudine, fucoque animam: et in tam universali nihilominus feditione ista recte cogitare, atque Veritatem assequi eam oporteret? Nunquam illud sane! — Necessum igitur habemus, beata illa praestolari temporum momenta, quibus silentium foris, quiesve intus felicitatem nobis offert, corpus totum, quantum est, obliviscendi, oculisque spiritualibus solam contemplandi Veritatem. At vero quam rara, quamve breviter sunt beata illa temporum momenta!—

Manifeste perspiciamus utique, votorum nostrorum metam, Sapientiam, non ante nos posse adtingere, quam post mortem nostram: dum vivimus, nulla nobis ejus assequendae spes adfulget. Nam si Anima, donec in corpore hoc
mora-

moratur, Veritatem nequit distincte cognoscere, unum nobis e duobus erit acceptandum: vel, quod nunquam eam cognituri simus; vel, quod nonnisi post mortem eam simus cognituri; cum Anima tunc Corpus deserat, et, prout facile conjectura licet assequi, in suo ad Sapientiam progressu multo minus impedimenti fit habitura. Si autem in hac vita ad beatam illam Veritatis agnitionem comparare nos velimus, ad illud usque tempus nihil corpori indulgendum habemus aliud, quam quod quotidiana tolerandae vitae exposcit necessitas; abstinere nos oportet ab omnibus ejusdem desiderii et voluptatibus; atque nos, quotiescunque possibile fuerit, in contemplando exercere; donec visum fuerit Altissimo in beatificam illam nos adoptare libertatem. Tum enimvero sperare poterimus, nos a corporis nostri deliramentis liberatos in ipsam Veritatis scaturiginem, fontemque Sapientiae, Ens nimirum illud altissimum, perfectissimumque puris sanctisque sensibus intuituros; dum forsitan alios quoque penes nos ejusdem illius beatitudinis consortes sumus conspecturi. — Hos, dilecte

lecte mi *Simmia*! hos possunt veri illi Veritatis amatores inter se miscere sermones; atque hanc ipsam eosdem etiam fovere animo sententiam oportet, crediderim. Aut forsitan aliter videtur tibi?

Non aliter mihi equidem, amate Socrates!

Si hoc autem ita se habet, prout diximus, chare mi! annon is, qui me hodie sequitur, spe duci potest optima, illic, quo perventuri sumus, perfectius, quam uspiam alibi, se obtenturum illud, pro quo in vita praesenti adeo heroice luctatus erat?

Potest certe!

Ego igitur meam hodie spe fretus optima possum inire peregrinationem, alterque Veritatis amator quiscunque juxta mecum? si videlicet expendat penitius, ipsi citra purificationem et praeparationem liberum ad ipsa usque Sapientiae penetralia nullatenus concessum iri accessum.

Hoc

Hoc quidem nemo ullus negaverit, reponebat *Simmius*.

Purificatio autem haec nihil aliud est, quam Animae ab omni sensualitate separatio, constansque exercitium proprias de essentia et adtributis ipsius Animae contemplationes instituendi; quin eas tale quidpiam, quod Anima non est, inturbare queat. Verbo: Conatus ille, tam in hac, quam in futura vita Animam a corporis vinculis redimendi, ut semetipsam citra obicem contemplari, atque sic ad Veritatis agnitionem valeat pervenire.

Recte loqueris!

Divulsionem Animae a corpore nuncupamus *mortem*.

Ita.

Veri igitur Sapientiae cultores omnem possibilem adhibent industriam, ut morti, quantum ipsis possibile est, magis

gis adpropinquent, discantque mori:
nunquid?

Ita videtur certe.

Annon itaque summe absurdum foret, si homo aliquis, qui per omne vitae suae tempus nihil aliud didicit, quam artem moriendi, si inquam homo ejusmodi suprema illa hora, qua mortem sibi adpropinquare cernit, locum daret tristitiae? annon hoc ipsum summe foret ridiculum?

Foret enimvero quam maxime.

Ergo, mi Simmia! veris Philosophis nunquam debet mors esse formidabilis, sed nunquam non expectatissima. Confortium corporis cunctis quibusque occasionibus molestum est ipsis: nam si genuinum suae existentiæ scopum assequi desiderant, adlaborandum illis est, ut Animam a corpore separent, eandemque quasi in semetipsam conglomerent. Mors est separatio ista, est exoptata diu a sua cum corpore societate redemptio. Quanta igitur

tur absurditas, ea adpropinquante metu concuti, afficique moerore! Plenos potius solatio, plenos laetitiae eo nos properare oportet, ubi nobis spes adfulget certissima, Dilectam nostram, Sapientiam puto, complectendi, atque exoso illo, qui nobis in hac vita tantas faceffebat molestias, socio nosmetipsos liberandi! Quid? simplices rudesque homines, quibus mors heras, uxores, aut proles eripuit, in moeroris sui excessu nihil exoptant ardentius, quam inanem hanc sibi, sterilemque terrae superficiem relinquere, atque ad amoris, aut voluptatis suae objectum quantocyus descendere: hi autem, quos spes indubitata manet, Dilectam suam nusquam in tanto splendore contemplant, quam in vita illa futura, hi anguntur? hi contremiscunt? hi non potius exultantes suam ineunt peregrinationem? Nihil, mi chare! nihil absurdius unquam concipi potest, quam Philosophus, qui mortem timet.

Per Jovem! exclamabat *Simmas*, egregie dictum!

Tremere et angi, dum mortis instat hora, annon pro infallibili haberi potest signo, quod non Sapientiam, sed corpus, vel divitias, vel honores, vel denique cuncta haec simul in vita quaesierimus?

Pro infallibili sane!

Cui competit magis Virtus illa, quam Fortitudinem dicimus, cui inquam magis, quam Philosopho?

Nulli profecto, quem scirem, magis.

Quid autem Temperantia? virtus nimirum illa, quae in exacta affectus suos refraenandi, atque singulas actiones suas pie ac modeste exercendi promptitudine consistit, annon in eo prae caeteris quaerenda erit, qui corpus non curat suum, sed in sola Philosophia vivit et est?

Necessario, reponerat *Simmias*.

Omnium reliquorum hominum Fortitudo et Temperantia absurda tibi, atque
Iudi-

Iudicra videbitur, modo eam penitius
confideres.

Quid ita? mi *Socrates!*

Noveris tu, reponebat, quod plerique
hominum mortem pro valde magno
habeant malo.

Novi certe!

Si ergo illi sic dicti generosi ac fortes
Viri mortem imperterriti obeunt, id
ipsum nonnisi majoris cujusdam mali metu
agunt.

Hoc equidem facile crediderim!

Generosi igitur omnes illi, excepto
Philosopho, solum ex metu fiunt impavidi.
Annon absurdum autem illud reputas,
ex solo metu non esse timidum?

Hoc ego certe nihil absurdius reputo.

Cum Temperantia eadem prorsus ratione
apud illos se res habet. Ex intem-

perantia vivunt temperanter et modeste. Quod quidem vix quisquam fieri posse credat, cum tamen in insipienti hac temperantia haud secus actum noverimus. Abstinent illi quidem a nonnullis voluptatibus, ut aliis, quibus ardentius inhiant, tanto queant indulgere licentius. Dominantur illis, ut hisce valeant ancillari. — Interroga illos; et respondebunt illi tibi quidem, intemperantiam esse, semet cupiditatum suarum submittere jugo; verum illi ipsi non aliter adepti sunt in certas quasdam cupiditates suas dominium, quam per servitatem hisce multo nequioribus praestitam. Annon autem hoc ipsum aliqua ratione dici potest, ex intemperantia esse temperantem?

Quantum quidem videtur, potest certe!

O mi chare *Simmia*! Voluptatem cum voluptate, dolorem cum dolore, metum cum metu commutare, non secus, quam in monetis usuvenit, pro uno magno fructo multa minora recipere; haec equidem non est recta ad veram Virtutem via!

Unica

Unica illa moneta, quae verum valorem continet, et pro qua omnes alias citra ullam tergiversationem cedere nos oportet, est Sapientia. Hac una caeterae omnes comparantur Virtutes: Fortitudo, Temperantia, Justitia. In Sapientia generatim continetur Virtus vera, verum in cupiditates, in versationes, in passiones dominium: absque Sapientia autem obtinetur nihil, quam passionum erga puram putam Virtutis umbram permutatio, quae sceleri infima quaeque praestare cogitur servitia; nec quidquam in se Sanitatis complectitur, aut Veritatis. Vera Virtus est morum sanctificatio, et purificatio cordium, non autem cupiditatum commutatio. Justitia, Temperantia, Fortitudo, Prudentia, non sunt reciprocae scelerum cum sceleribus permutationes. Praedecessores nostri, qui *Teletas*, sive *perfectae expiationis* festa instituebant, videntur sapientes admodum fuisse Viri; per haec enim aenigmata significatum volebant, eum, qui citra expiationem, sanctificationemque suam superiorem hunc mundum deserit, dirissimas quasque manere poenas; purificatum autem, expiatumque

post mortem suam inter Deos fore recipiendum. Quorum muneris est, circa haec expiationis mysteria rem sacram peragere, in proverbio dicunt: *Multi sunt Thyrsiferi, sed pauci illuminati*: et mea quidem sententia per *illuminatos* non nisi eos significatos volunt, qui verae semet Sapientiae totos devoverunt. Ego per omnem vitam meam nihil neglexeram, sed continuo in id solum incumberam, ut unus ex *illuminatis* istis efficerer. An mei hac in parte conatus fuerint irriti, aut vero quantos in hoc proposito meo progressus fecerim, ibi demum, quo perventurus sum, quam luculentissime perspiciam; et quidem, si Deo ita visum fuerit, post breve tempus! —

Atque haec ipsa est defensio mea, *Cebes* et *Simmia*! cur ego optimos quosque amicos meos citra moerorem ullum isthic terrarum relinquam, et instante licet jamjam mortis hora tam parum contremiscam. Credo ego, meliores illic amicos, vitamque meliorem abs me reportum iri, quam isthic deferam; quam
quam

quam hoc ipsum vix ullam apud vulgus fidem sit reperturum.

Si nunc isthaec peroratio mea magis mihi ex voto cesserit, quam illa, quae coram Urbis nostrae iudicibus per me prolata est, plene mihi, perfecteque satisfactum existimabo.

Hicce suum clausit sermonem verbis *Socrates*; tum autem in haec verba solutus est *Cebes*: Verum est, mi *Socrates*! perfecte tu temet defenderas; illud tamen, quod de Anima asserebas, multis videri debet incredibile: communis enim est illorum opinio, Animam nusquam existere, simul atque suo excefferit corpore; et potius resolvi eam, atque ad nihilari putant, ubi primum corpus mortuum esse perhibetur. Ad haec: elevari eam, velut halitum; atque de corpore in superiorem aëris regionem ad tolli, tenuissimi ad instar vaporis; ibique demum resolvi pedetentim, ac cessare tandem ipsam etiam ejusdem existentiam. Siquidem demonstrari per unum mortaliū aliquem posset, quod Anima se ipsa valeat subsistere,

stere, neque cum corpore hoc conjunctam
eam esse oporteat; tum enimvero spes
illa, quam tu tibi met facis plurimam,
non mediocrem sane obtineret probabili-
tatem: si enim post mortem nostram res
nostrae meliori futurae sunt loco, unus-
quisque, cujus animo Virtus insidet, non
inanem eodem fovere spem poterit, fu-
turum, ut ipsum quoque illustria quae-
dam illic praestolentur praemia. At ve-
ro ipsa possibilitas perquam est conceptu
ardua, quod Anima post mortem cogitare
adhuc, adhuc velle, adhuc denique in-
telligendi vi praedita esse valeat. Hoc
igitur, mi Socrates! hoc aliquam adhuc
exposcit demonstrationem.

Rectum habes, mi *Cebes*! reposuit
Socrates. Verum quid facto opus est? an
forsitan expendere volumus, utrum ali-
qua reperiri queat, an non queat de-
monstratio?

Ingens profecto me tenet deside-
rium, aiebat *Cebes*, tuam hac de re per-
cipiendi opinionem.

Ille

Ille ad minimum, reponebat *Socrates*, qui nostros sermones audiret, etiam si Comitorum esset aliquis, non posset objicere mihi, quod phantasmatibus occuper, quae nec momenti continent in se quidpiam, nec utilitatis etiam. Argumentum hoc, in cujus modo veritatem inquirimus, tanti profecto est momenti, tantaeque utilitatis, ut Poëtarum quilibet ipse lubens concessurus sit nobis, ut Dei cuiuspiam ante imploremus auxilium, quam tanto nos operi accingamus. — Haec praefatus conticuit *Socrates*, perque intervallum aliquod sublatis in coelos sedebat oculis; tum vero sic eos allocutus est: Verum cur ista? Amici mei! Veritatem puro corde quaerere, dignissima est unice illius Numinis adoratio, quod nobis suum in hoc opere praestare potest auxilium. Ad rem igitur!

Mors, o *Cebes*! est naturalis aliqua humanae constitutionis permutatio; inquirendum igitur nobis est, quid in ipsa hac permutatione tam cum corpore, quam cum Anima hominis peragatur; nunquid?

Ita

Ita sane !

Annon autem illud magis e re nostra futurum existimatis, si primum in genere perscrutemur, quid reapse sit naturalis aliqua permutatio, et quomodo Natura permutationes suas non modo respectu hominis, sed animalium, plantarum, aliarumque vita carentium rerum respectu soleat perficere ? nisi fallor, hac certe ratione scopo nostro propius accessuri sumus.

Non videtur infelix esse isthaec cogitatio, aiebat *Cebes*: prae caeteris igitur definitio nobis quaerenda est aliqua, quid reapse intellectum velimus *Permutationis* vocabulo.

Ego sic existimo, inquiebat *Socrates*: tunc nos dicere, *rem aliquam permu-
tari*, dum inter duas sibi oppositas determinationes, quarum utraque illi competere potest, alterutra esse desinit, atque altera suum reapse sumit exordium; e. g. pulchrum et turpe, justum et injustum, bonum et malum, dies et nox, dormire
et

et vigilare; annon sunt determinationes istae sibi invicem oppositae, quae tamen in una eademque re, diverso scilicet tempore, prorsus sunt possibiles?

Sunt certe!

Dum Rosa aliqua marcescit, pulchramque suam perdit rubedinem; annon dicere tunc solemus, eam fuisse permutatam?

Dicimus profecto!

Et si *injustus* aliquis vitae suae rationem permutare proponit; non oportebit eum aliam amplecti, priori oppositam, et *justum* effici?

Qui fecus?

È converso etiam: si cum permutatione aliqua oriri debet quidpiam; annon prius aliquid huic oppositum existere oportebat? Sic *dies* oritur, postquam *nox* praecesserat; et *nox* vicissim incipit, ubi prius *dies* aderat. Res aliqua pulchra

chra fit, magna, gravis, pretioſa, quae antea turpis, parva, levis, vilisque fuerat; nunquid?

Ita non raro uſuvenit!

In genere igitur nihil aliud ſignificat *Permutatio*, quam oppoſitarum determinationum, quae cuiſpiam enti poſſunt contingere, mutatio. An ſatis nobis facturam putatis definitionem iſtam? — *Cebes* non videtur mihi illa uſquequaque eſſe contentus. —

Exiguum aliquid, mi *Socrates*! vox nimirum illa: *sibi invicem oppoſitum*, quendam adhuc mihi movet ſcrupulum. Crederem ego, res e diametro ſibi invicem oppoſitas non poſſe immediate ſibi invicem ſubſequi.

Non male! reponerat *Socrates*. Videmus quippe Naturam in cunctis permutationibus ſuis intermedium aliquem noſſe reperire ſtatum, qui ipſi quaſi pro tranſitu deſervit, quo mediante ad ſtatum alium, priori oppoſitum, valeat pertinere.

gere. Nox e. g. sequitur diem, mediante crepusculo; prout dies noctem, mediante diluculo; nunquid?

Certe.

Magnum fit in *Natura parvum*, mediante continuo decremento; *Parvum* autem efficitur *magnum*, mediante continuo incremento.

Et hoc quoque certum!

Verum, etiamsi in certis quibusdam casibus transitum hunc proprio suo nequeamus insignire nomine; non potest dubitari tamen, eum reapse praesentem existere, si status aliquis cum alio sibi opposito *naturaliter* debeat permutari: annon enim necessum est, ut quaelibet permutatio, si eam *naturaliter* evenire oporteat, per vires in ipsa rerum natura positas producat?

Quomodo enim secus dici posset *naturalis*?

Pri-

Primitivae autem vires istae continuo sunt activae, continuo vivae: si enim vel momento quiescerent, nihil eas, praeter ipsam Omnipotentiam, ad novam excitare posset activitatem. An autem illud, quod sola nonnisi efficere potest Omnipotentia, *naturale* dicturi sumus?

Minime illud quidem! aiebat *Cebes*.

Quod igitur vires naturales nunc producant, mi *Cebes*! in eo perficiendo jam a longo inde tempore adlaboraverant; nunquam enim fuere otiosae, sed actiones earum nonnisi pedetentim, et quod dicimus sensim sine sensu, redditae sunt visibiles. E. g. Vis illa Naturae, quae diurna permutat tempora, jam nunc in eo laborat, ut post certi temporis effluxum noctem in horizontem nostrum inducat; sumit illa tamen sibi viam per meridiem et occidentem, qui transitus illi sunt a nativitate diei ad mortem ejusdem usque. — In ipso jam somno laborant vires vitales ad sequentes vigiliis adducendas, quemadmodum cras jam in ipso

ipso vigiliarum statu somnum sequentem,
sunt praeparaturae.

Hoc equidem negari nequit!

Et generatim, ut status aliquis ad
statum alium sibi oppositum naturaliter
sequatur, prout in cunctis permutationi-
bus naturalibus usuvenit, jam in ante-
cessum Vires Naturae, nunquam non
activae, in permutatione illa operari de-
bebant; atque statum praecedentem
quodammodo impraegnare sequenti. An-
non manifeste vel ex hoc inferre possu-
mus, Naturam nullum statum interme-
dium posse negligere, si statum aliquem
cum priori sibi opposito velit permutare?

Citra controversiam!

Amice! velim, nunc potius ad ea,
quae abs me postulata sunt, advertas ani-
mum; ne forte dubium tibi tandem oriri
queat, annon in principio facilis admo-
dum fueris in concedendo. Tria sunt in
qualibet permutatione naturali requisita:
status aliquis praecedens rei illius, quae

permutanda est; alter status subsequens, qui priori illi sit oppositus; et denique transitus, sive status illi inter duos hos intermedii, qui Naturae quasi viam sternunt ab uno statu ad alterum illi oppositum transeundi. — An postulatum hoc admittitur?

Ita, ita! inclamabat *Cebes*: prorsus non video, quid in hac Veritate superesse dubii possit.

Sine, videamus; reponebat *Socrates*, an illud quoque, quod his adhuc additurus sum, perinde indubitatum videatur tibi. Ego sic existimo: *Omne permutabile ne momento quidem potest impermutatum persistere*; sed, cum Tempus, quin unquam quiescat, continuo progrediatur, et sequentia constanter praeteritis accumularet, simul etiam omne Permutabile transfigurat, et unoquoque temporis momento sub nova specie repraesentat. — An tu quoque ejusdem mecum es sententia? *Cebes*!

Sen-

Sententia haec, si non certa, faltem probabilis videtur mihi.

Mihi autem evidens etiam, atque innegabilis. Nam omne permutabile, si reale quid est, et non pura pura idea, debet vim habere quampiam *aliquid agendi*, et *habitudinem aliquid patiendi*. Jam vero sive *agat*, sive *patiatur*, semper in eo aliquid aliud fit, quam quod fuerat antea: cumque Naturae Vires nunquam absolute quiescant, quid quaeso posset Corruptionis torrentem vel unico momento in suo retardare impetu?

Nunc mihi satisfactum video.

Illud nihil prorsus officit Veritati, quod certae quaedam res saepe per aliquid tempus impermutatae videantur; nam flamma etiam apparet esse una semper eademque, cum tamen nihil sit aliud, quam torrens quidam igneus, qui ex ardenti corpore indesinenter prorumpit, ad tollitur, et pedetentim evanescit. Colores saepe apparent oculis nostris velut impermutati, et tamen continuo novi

semper novique lucis radii subsequuntur prioribus. Dum autem in Veritatem inquirimus, res nobis secundum realitatem suam, non vero secundum apparentiam sensuum sunt judicandae.

Per Jovem! reposuit *Cebes*, Veritas haec tam novum, quam amoenum nobis in rerum naturam aperit prospectum! — Amici mei! pergebat porro ad nos conversus, doctrinae hujus ad naturam Animae nostrae applicatio summi sane momenti nobis pollicetur consequentias.

Unam adhuc praemittendam habeo propositionem, reponerat *Socrates*, antequam ad hanc ipsam perveniam applicationem. *Permutabile*, fatebamur antea, *ne momento quidem potest persistere inpermutatum*; sed, velut Tempus praeteritum aetate provehitur, ita etiam reciproce sibi invicem illa permutationum praeteritarum series increfcit. Jam velim, ipse expendas, *Cebes*! sequuntur momenta Temporis se invicem continuata, an interrupta serie?

Non

Non assequor, inquit *Cebes*, quid
hiscē dictum velis.

Exempla tibi mentem meam magis
reddent perspicuam. Superficies leniter
fluentis aquae videtur nobis fluxu conti-
nuo promanare; et unaquaeque aquae
particula cum iis, quibus circumdatur,
communes habere limites; cum tamen
arenae cumulus ex innumeris constet gra-
nulis, quorum unumquodque proprios
suos habet limites; nunquid?

Hoc mihi facile videtur conceptu.

Si vocem *Cebes* pronunciem, annon
in ea duae distinctae syllabae sibi invicem
subsequuntur, inter quas nulla tertia re-
peritur?

Certe!

Vox *Cebes* igitur non in continuo
progreditur, sed syllabae, e quibus vide-
licet vox haec coalescit, sequuntur se in-
vicem nexu interrupto, et utraque pro-
prios suos habet limites.

Et hoc quoque certum!

At vero in idea illa, quam Spiritus meus cum voce hac conjungit? an etiam isthic partes reperire est aliquas, quae proprios suos habent limites?

Mihi videtur, non!

Et recte illud; nam omnes partes et notae cujusdam ideae compositae ita in unum conflunt, ut nulli queant determinari limites, ubi haec desinat, illave incipiat; simul igitur sumtae unum continuum Totum efficiunt.

Hoc est perfecte clarum.

Quaero igitur de Tempore: an Tempus cum pronunciata voce, aut cum vocis idea comparandum est? sequuntur ne momenta temporis se invicem continuo, aut interrupto ordine?

Continuo, reposuit *Cebes*.

Citra

Citra dubium, addebat *Simmias*; nam per idearum nostrarum continuum agnoscimus Tempus utique; qui igitur posset fieri, ut natura Continui in Tempore non sit eadem cum Continuo idearum nostrarum?

Partes igitur Temporis, pergebat *Socrates*, in Continuo progrediuntur, et communes inter se habent limites?

Ita!

Minima quaevis Temporis particula est ejusmodi continuatio momentorum; potest in partes adhuc minores dividi, quarum adhuc singulae Temporis proprietates retinent; itane?

Ita videtur.

Neque ergo dantur etiam duo ejusmodi momenta, quae sibi invicem sint proxima, id est, inter quae non posset tertium aliquod concipi?

Hoc ex concessis sequitur.

Annō autem Motus omnes, et in genere omnes Permutationes in Natura, eodem cum Tempore procedunt passu?

Eodem sane!

Sequuntur itaque, prout Tempus, se invicem continuo quodam nexu?

Continuo certe!

Neque igitur duos reperire fuerit status, qui sibi invicem essent proximi; id est, inter quos non possit esse tertius adhuc aliquis reperibilis!

Ita saltem videtur.

Verum quidem est, nostris ita videri sensibus, quasi permutationes rerum interrupto fierent ordine, cum easdem non observent, nisi post notabilia quaedam intervalla temporum: at vero Natura nihilominus sua progreditur via, et res omnes nonnisi pedetentim permutat, idque in continua quadam ad se invicem sequela. Minima hujus sequelae pars, ipsa

ipsa etiam nova est sequela permutatio-
num; at quantumcunque demum arcto
etiam nexu copulatos ponamus duos
quoscunque status, semper tamen transi-
tus intercedit aliquis, qui eos sibi conne-
dit invicem; quique Naturae viam pandit
quodammodo, qua e statu uno transire
possit ad alium.

Totum hoc clare admodum conci-
pio, aiebat *Cebes*.

Amici mei! inelamabat *Socrates*:
nunc tandem tempus illud adest, quo
scopo nostro propius jam accedamus.
Jam argumenta collegimus, quae pro
aeternitate nostra pugnare debeant; et
ego certam mihi polliceor victoriam. An-
non autem, pro more Belliducum, prius-
quam in arenam descendamus, potentiam
nostram semel adhuc revidere juvabit,
ut fortitudinem aut debilitatem nostram
tanto luculentius discamus perspicere?

Apollodorus brevem sibi adhuc repe-
titionem ardentem efflagitabat.

Tum *Socrates*: Propositiones, quarum certitudo jam nequit per nos revocari in dubium, sunt istae:

1.) Ad quamvis Permutationem naturalem tria requiruntur: *1mo* Status rei cujusdam permutabilis, qui cessare, *2do* alter, qui ejus locum tenere debet, et *3tio* status intermedii, sive transitus, per quem Permutatio non repente, sed pedetentim peragatur.

2.) Quod permutabile est, ne momento quidem existere potest, quin reapse permutetur.

3.) Fluxus temporis progreditur in continuum; neque dantur duo temporis momenta, quae sibi invicem essent proxima.

4.) Fluxus permutationum perfecte convenit cum fluxu temporis, et perinde continuus, perinde sibi invicem innexus est, ut nulli determinari queant status, qui sibi invicem essent proximi, aut inter quos non haberet locum transitus aliquis.

quis. Annon in haec puncta omnes consensimus?

Ita; dicebat *Cebes*.

Vita et Mors, mi chare *Cebes*! sunt status sibi oppositi, nonne?

Sunt certe!

Et *Mori* transitus est e vita ad mortem, nunquid?

Etiam!

Magna haec permutatio, ut opinor, tam animam concernit, quam corpus; nam utrumque strictissimo in vita copulatum fuit nexu?

Quantum videtur, certe!

Quod post hanc summi momenti actionem evenit, observationes nos docere possunt; extensum enim sensibus nostris praesens remanet: verum quomodo, ubi, et quid post hanc vitam futurum fit

fit Anima, sola Ratione determinari oportet; Anima quippe post mortem medium illud amisit, quo humanis porro quoque praesens persistat sensibus.

Recte id loqueris!

Annon primum, mi charissime! id, quod Visibile est, per omnes suas permutationes persequemur, et sic dein, quantum quidem valemus, Invisibile cum Visibili comparabimus?

Optima haec videtur esse via, quam inire possumus; reposuit *Cebes*.

In quolibet corpore animali, mi *Cebes*! continuo resolutiones et compositiones peraguntur, quae partim ad conservationem, partim autem ad interitum machinae animalis tendunt. Mors et Vita jam sub ipso animalis in hanc vitam ingressu colluctari incipiunt.

Id, quod omnes quotidiana experientia docemur!

Quo

Quo nos statum illum nuncupamus nomine, quaerebat *Socrates*, in quo omnes permutationes, quae in machina vivente eveniunt, magis ad conservacionem, quam ad interitum corporis tendunt? annon nobis Valetudo, Sanitasque dicitur?

Hoc nobis passim compellatur nomine.

Contra autem permutationes animales, quae magnae hujus machinae resolutionem causant, per infirmitates promoventur, vel etiam per senectutem; qui status Infirmitas naturalissima dici potest.

Potest sane!

Corruptio pedetentim per gradus observabiles capit incrementum. Tandem corrui aedificium, atque in suas partes minimas sese resolvit. Quid autem tunc evenit? an partes illae cessant permutari? an desinunt agere et pati? an totae quantae pereunt.

Hoc

Hoc non videtur mihi, reposuit
Cebes.

Impossibile, mi dilectissime! inquiebat *Socrates*; impossibile hoc fuerit, si vera sunt, in quae cuncti prius consensimus: daturne enim medium aliquod inter *esse et non esse*?

Nullum; quantum ego quidem existimo.

Esse et non esse forent igitur idmodi duo status, qui immediate sibi invicem subsequi, atque sibi invicem proximi esse deberent: at vero vidimus antea, Naturam nullas ejusmodi permutationes, quas repente et absque transitu fieri oporteat, producere posse. Annon tibi propositio ista redit in memoriam?

Teneo illam quam optime, ajebat
Cebes.

Non potest igitur Natura aut existentiam aliquam, aut adnihilationem peragere?

Non

Non potest !

Inde fit, ut in resolutione corporis animalis nihil possit interire penitus. Partes resolutae pergunt porro quoque, esse, agere, pati, componi, et resolvi, donec se per infinitos transitus in partes alterius cujusdam compositi transmutent: quaedam fiunt pulvis, quaedam humor; haec adtollitur in aëra, illa transit in plantam; de planta migrat in quoddam vivens animal, et paulo post deserit iterum animal, vermiculo cuiusdam pro nutrimento servitura. Annon hoc ipsum experientiae nostrae conforme?

Perfekte, mi *Socrates*! reponebant una *Cebes* ac *Simmias*.

Videmus igitur, Amici mei! Mortem et Vitam, quantum quidem corpus concernunt, in Natura non ita esse a se invicem separata, prout sensibus nostris videntur. Membra sunt continuae cujusdam permutationum seriei, quae per gradatim progredientes transitus sibi invicem arctissimo sane nexu sunt copulata. Non datur

datur momentum ejusmodi, quo, proprio strictissimoque sensu, dici posset: *Nunc moritur animal*; prout nunquam etiam in sensu strictissimo dici potest: *Nunc factum est infirmum*, aut: *nunc iterum convalluit*. Verum quidem est, quod hujusmodi permutationes sensibus nostris quasi separatae videantur, cum a nobis non prius, quam post certum quoddam intervallum temporis observari queant: at vero satis nobis est scivisse, eas reapse non posse esse separatas.

Redit mihi nunc in memoriam exemplum aliquod, quod hoc ipsum aliquanto nobis luculentius est redditurum. Oculi nostri, certo quodam terrae tractu circumscripti, quam distinctissime norunt discernere Auroram, Meridiem, Vesperam, Noctemque mediam; et videtur nobis etiam, quasi singula haec temporum puncta ab aliis diversa atque separata essent. Verum is, qui universum terrae nostrae ambitum penitus considerat, distincte admodum perspicit, has dierum noctiumque vicissitudines et revolutiones continuo sibi invicem innexas esse fluxu;

et

et unumquodque momentum temporis simul semelque Auroram et Vesperam, Meridiem et Noctem mediam nuncupari posse.

HOMERUS, nonnisi qua Poëta, sibi sumebat licentiam, deorum suorum actiones secundum certa diei tempora dividendi: quasi vero alicui, qui angusto hoc terrarum ambitu non constringitur, diei tempora adhuc reapse distinctae, separataeque essent epochae; et non potius unoquoque tempore tam mane foret, quam vespera. Licet quidem Poëtis fabulam pro veritate assumere; nihilominus tamen secundum ipsam rei veritatem Aurora constanter necessum haberet portas coeli roseis suis apertas tenere digitis, flavumque paludamentum suum indefinenter ab uno polo circumferre in alium; non secus, ac ipsos etiam deos, si noctis solum tempore somno indulgere vellent, aut nunquam, aut continuo dormire oporteret. —

Sic etiam dies hebdomadam, qua totum aliquod considerati, nequeunt discerni

scerni ab invicem; nam Continuum, et a se reciproce dependens non nisi in imaginatione nostra, atque secundum sensuum nostrorum repraesentationem in determinatas ac diversas partes se finit segregari. Ratio autem novit quam optime, illic nullatenus esse subsistendum, ubi nulla divisio naturalis locum habet. — An hoc perspicuum vobis est? Amici mei!

Admodum; reposuit *Simmius*.

Eadem quoque est in plantis ac animalibus Vitae Mortisque ratio. Secundum cursum permutationum, quas res una cademque est perpeffa, e sensuum nostrorum sententia, ibi nova incipit epocha, ubi nobis res illa reapse qua planta, aut qua animal sub sensus cadit: atque hoc ipsum appellamus *progerminationem* plantae, et *nativitatem* animalis. Alterum temporis punctum ibi, ubi animalis aut plantae motus nostris semet subtrahunt sensibus, nuncupamus *mortem*. Et tertium denique, si tandem animalis aut plantae formae evanescent, et invisibiles

biles fiunt, dicimus *interitum* vel *corruptionem* animalis aut plantae. In Natura autem omnes hae permutationes totidem sunt membra non interruptae catenae, continuatae evolutiones et involutiones unius ejusdemque rei, quae se in formas innumeras involvit et evolvit. — An in his aliquid adhuc dubii vobis est reliquum?

Ne minimum quidem; respondit *Cebes*.

Tum vero *Socrates*: dum dicimus, *Anima moritur*, unum e duobus supponendum habemus; vel, quod omnes ipsius vires ac facultates, actiones et passiones instantanee desinant, ipsaque uno quasi oculi ictu evanescat: vel, quod patiatur, velut Corpus, continuas transmutationes, innumerasque transvestitiones, quae in continuata quadam serie progrediuntur; atque in hac serie detur ejusmodi epocha, qua non jam humana Anima, sed aliud facta est quidpiam; quemadmodum Corpus post innumeras permutationes cessat esse Corpus humanum, et in pulverem,

verem, aërem, plantam, aut etiam in partes alterius cujuscumque animalis transformatur, — An datur tertius aliquis casus, aut modus, quo mori possit Anima? an inquam casus alter adhuc aliquis, quam *repente*, aut *pedetentim*?

Nullum equidem valeo concipere; reponebat *Cebes*. Haec partitio omnem exhaurit possibilitatem.

Bene! aiebat *Socrates*. Qui igitur adhuc dubitant, an Anima nequiret esse mortalis, alterutrum, per me licet, eligant; utrum illis curae sit, ne forte repente evanescat ipsorum Anima, aut vero, ne sensum sine sensu desinat esse id, quod fuerat antea. Annon tibi, *Cebes*! placuerit illorum interim supplere vices, et electionem hanc in te ipsum assumere?

Quaestio est nunc, an illi electionem Actoris sui ratam essent habituri? Ego potius id darem consilii, ut in partem utramque disputemus; nam si electionem meam respuerent, suamque a mea diversam pronunciarent sententiam, fieri facile

facile posset, ut die castino nullus jam superesset, qui ipsis pro virili reponeret.

Mi chare *Cebes*! respondebat *Socrates*; longe lateque patens est Graecorum Imperium; atque inter Barbaros quoque reperiri oportet multos, quibus cordi sit ejusmodi pervestigatio. — Verum esto! sine, utrumque casum paulo attentius persequamur. Primum erat: *Forſitan perit Anima repente, et evanescit quasi in ictu oculi.* In et per se isthaec mortis ratio nullam involvit impossibilitatem. An autem per Naturam produci eam tamen posse putemus?

Minime profecto; si verum illud est, quod concesseramus antea; Naturam videlicet nullam posse peragere adnihilationem.

Annon vero id ipsum jure optimo concessimus? quaerebat *Socrates*. Inter esse et non esse horribilis intercedit hiatus, qui per pedetentim agentem rerum naturam nequit transiliri.

Rectissime! reponerat *Cebes*. Quid autem? quid si per potentiam aliquam supernaturalem, per Deitatem aliquam, adnihilaretur?

O mi charissime! exclamabat *Socrates*; quam fortunate, quam benigne provisum est nobis, si nihil, praeter *immediatam* unci Mirabilium Patratoris manum, pertimescendum habemus! Quod nos sollicitos tenebat, illud unum erat, an natura Animae nostrae non sit in et per se ipsam mortalis; atque hanc solum sollicitudinem quaerimus nos per argumenta reddere irritam. An autem Deus, summe benignus ille Creator, et Conservator omnium eam per miraculum aliquod adnihilaturus sit? — Non, mi *Cebes*! — sine, metuamus potius, ne sol prius vertatur in glaciem, quam ut ab illa per se ipsam existente Bonitate actionem aliquam reapse malam, *adnihilationem per miraculum*, pertimescamus.

Hoc equidem non bene adverteram, aiebat *Cebes*, quod obiectio mea quidpiam blasphemiae contineat!

Ille

Illa igitur, quam primo loco posuimus, mortis ratio, *subitanea adnihilatio*, nihil nobis jam terroris incutit; pergebat porro *Socrates*: est enim Naturae perfectu impossibilis. Verum in illud quoque, velim, advertatis animum, Amici! Ponamus non fore impossibilem; tum quaestio est: quando? quo tempore oportet nostram evanescere Animam? Sine dubio tunc, dum corpus illius non jam indiget, ipso videlicet mortis momento?

Sic videtur.

Jam vero vidimus antea, nullum determinatum dari momentum, quo dici possit: *nunc movitur animal*. Resolutio machinae animalis jam dudum antea suum sumserat initium, quam effectus ejusdem sub sensu caderent: nunquam enim defunt ejusmodi motus animales, qui conservationi Totius essent contrarii. Illud solum verum est, quod pedetentim incrementum, donec omnes motus partium non jam in unum scopum conspirent, sed unusquisque eorum proprium suum suscipiat scopum; et tunc demum resolu-

ta est machina. Hoc igitur fit pedetentim, ordine quodam tam continuo, ut quilibet status communis praecedentis et subsequenter status limes, effectus quidam praecedentis, et causa quaedam subsequenter status nuncupari queat. Annon id ipsum concesseramus antea?

Ita sane.

Si ergo Mors Corporis etiam Mors Animae esse deberet; tunc nec idmodi quodpiam dari potest momentum, quod dici queat: *nunc evanescit Anima*; sed pedetentim, veluti motus in partibus machinae cessant in unum eundemque collimare scopum, Animam quoque viribus atque activitate sua intrinseca destitui oportebit. An tibi hoc aliter evenire videtur? *Cebes!*

Prorsus ita!

At vide, quam miram pervestigatio nostra sumserit mutationem! non secus, ac artificiosa illa proavi mei Daedali machina,

china, per internas quasdam trochleas e priori suo loco videtur esse transvoluta.

Quid ita?

Supposuimus nos, adversarios nostros de eo fore sollicitos, quod Anima subito esset adnihilanda; atque id perquirere voluimus, an metus iste fundamento quodam nitatur, an non. Illud quoque peruestigavimus, quonam illa momento adnihilari posset; et haec ipsa peruestigatio nostra ad suppositi nostri oppositum nos perduxerat, quod videlicet non sit subito adnihilanda, sed pedetentim internis suis viribus, atque activitate intrinseca destituenda.

Tanto melius! reposuit *Cebes*. Adeoque praesupposita illa opinio quasi semetipsam refutavit.

Illud igitur unum adhuc perquirendum habemus, an intrinsecae vires Animae nequeant etiam pedetentim deficere, quemadmodum nempe sese partes machinae resolvunt. — Sinite, persequamur in

peregrinatione sua fideles istos viae socios, *Corpus* et *Animam*; quibus mortem quoque inter se communem esse supponitur; visuri postmodum, ubi tandem postrema illorum futura sit permansio. Quamdiu *Corpus* sanum beneque valens est; quamdiu plerique machinae motus ad conservationem et firmitatem Totius conspirant; atque sensationum quoque organa debitam suam retinent constitutionem; tamdiu *Anima* etiam exacta virium suarum plenitudine gaudet, sentit, cogitat, amat, odit, percipit, et vult, nunquid?

Citra controversiam.

Corpus fit infirmum. Manifesta inter motus, qui in machina peraguntur, sese prodit distensio; cum eorum multi non jam in conservationem Totius concordent, sed diversos prorsus, sibi que invicem repugnantes habeant scopos. Quid tum *Anima*?

Quantum quidem experientia docemur, ipsa interim debilior redditur, sentit

tit inordinatius, non recte cogitat, atque saepenumero ipsa suis operatur ingratiis.

Bene! finite, progrediar. Corpus moritur: id est, omnes motus videntur modo non jam ad vitam, totiusque conservationem tendere; sed intrinsece possunt tamen nonnulli adhuc motus vitales procedere, qui obscuras adhuc aliquas queant procurare repraesentationes. Ad hasce igitur eo usque semet restringere debet Vis Animae, nunquid?

Omnino!

Sequitur Corruptio. Partes, quae hucusque communem inter se habuere scopum, quaeque unam nonnisi effecere machinam, jam longe a se invicem diversos obtinent scopos, fiuntque variae diversarum prorsus machinarum partes. Quid tum Anima? *Cebes!* quo eam nunc relicturi sumus loco? Machina ipsius corrupta est. Partes, quae ex eadem adhuc supersunt, jam non sunt *suae*, neque *unum Totum* efficiunt, quod *animari* possit.

Nulla

Nulla jam hic membra sensuum, nulla sensationum organa, quibus mediantibus ipsa unquam ad sensationem aliquam valeret pertingere. An autem haec omnia in ipsa sint inertia? an sensationes et cogitationes, imaginationes, desideria, aversiones, inclinationes, et passiones ipsius evanuerint, neque ulla prorsus post se reliquerint vestigia?

Impossibile; aiebat *Cebes*. Quid enim hoc esset aliud, quam adnihilatio perfecta? adnihilatio autem, prout vidimus, non est posita in potestate Naturae.

Quid igitur capiendum est consilii? Amici mei! nequit unquam per omnem aeternitatem interire Anima; supremus quippe passus, in quantamcunque demum ipsum extendamus distantiam, ab existentia ad nihilum semper adhuc ejusmodi foret saltus, qui neque in essentia entis cujuscumque particularis, neque etiam in toto hujus Universi nexu potest esse fundatus. Perseveratura est itaque, aeternumque perstitura. Ut autem persistat, et agere debet, et pati; ut vero agat et
patia-

patiatur; ideas eam habere oportet; nam sentire, cogitare, et velle unice sunt actiones et passionis, quae enti cogitanti possunt competere. Ideae suam semper sumunt originem a corporea aliqua sensatione; unde autem corporeae sensationes proveniant, si nulla membra, nulla sensuum praesto sunt organa?

Nihil videtur certius, dicebat *Cebes*, quam isthaec consequentiarum illatio; et tamen viam sternit ad manifestam aliquam contradictionem.

Alterutrum; pergebat porro *Socrates*: aut adnihilari debet Anima, aut post corporis quoque corruptionem sibi adhuc formare ideas. Pronum est admodum, utrumque horum casuum pro impossibili reputare, et tamen alterutrum illorum reapse necessum est existere. Videamus, an nullum ex hac labyrintho reperire valeamus exitum! Una ex parte non potest naturali ratione adnihilari noster Spiritus. Cui fundamento innititur haec impossibilitas? — Maesti estote animis, Amici! atque per spinosas me sequimi-

quimini vias: perducunt illae nos ad amoenissimas quasque, quae unquam humanum delectare poterant animum, peripherias! — Respondete mihi! annon distincta virium, naturalisque permutationis idea ad illam nos perduxit consequentiam, quod Natura nullam perficere valeat adnihilationem?

Certe!

Hac igitur ex parte absolute nullis nobis patet exitus; revertendum est nobis itaque. Anima nequit interire, debetque perseverare post mortem, agere, pati, habere ideas. Hic nobis viam praescindit impossibilitas illa, quod Spiritus noster sine corporeis impressionibus ideas formare nequeat: verum quis se pro hac impossibilitate vadem interponit? Annon pura puta experientia nostra est, quod in hac vita nunquam absque corporeis impressionibus cogitare valeamus?

Nihil praeter experientiam sane!

Quod-

Quodnam autem argumentum habemus, cur experientiam istam ultra ipsos etiam vitae humanae limites extendamus, atque Naturae potestatem illam absolute abjudicemus, vi cujus etiam extra resolutum hocce corpus cogitare sinat Animam? — Quae tibi Opinio? *Simmia!* annon summe ridiculum existimarem ejusmodi hominem, qui e muris atheniensibus nunquam pedem etulisset, et tamen e propria inferre vellet experientia, in omnibus universi terrarum orbis regionibus diem ac noctem, aestatem ac hyemem, non secus, quam Athenis, reciproce permutari?

Nihil foret absurdius.

Si Foetus in utero matris cogitare posset, an illi persuasurus esset quisquam, ipsum aliquando, postquam suis fuerit solutus radicibus, in libero aëre recreante illa solis luce fruiturum? annon potius e praesenti suo statu ejusmodi status futuri impossibilitatem rite inferre se posse, sibi persuasum haberet?

Ita

Ita videtur certe.

Et nos amentes! nosne, dum hoc adhuc vitae nostrae detinemur carcere, e propria nostra decidere volumus experientia, qui Naturae etiam post hanc vitam adhuc sit possibile? — Vel unicus in exhauribilem illam universae Naturae varietatem obtutus manifestum nobis suppetitare potest argumentum, omni prorsus ejusmodi consequentias nostras carere fundamento. — Quam inops, quamve iners esset Natura, si Vis ac potestas ejus non foret amplior, extensaue magis, quam experientia nostra!

Jure igitur optimo, cumque ratione sufficienti isthanc rejicere possumus experientiam; cum eidem absolutam illam opponere valeamus impossibilitatem, ut Spiritus noster unquam intereat. — HOMERUS Heroëm suum haud temere haec proloqui verba sinit: *Profecto! etiam in orci domibus agit adhuc Anima, tametsi nullum ad eas cadaver descendat.* * Ideae illae

* PLATO hunc Homeri versum alio longe sensu

illae, quas nobis Homerus de orco, iisque umbris, quae in eum descendunt, format, videntur quidem non omni ex parte Veritati esse conformes; at vero, Dilecti mei! illud semper indubitatum manet: Spiritus noster triumphat adversus mortem et corruptionem, cadaver autem isthic relinquit, ut in his terris in mille permutatis formis intentiones Altissimi adimpleat: Ipsa vero sese supra omnem pulverem elevat, tenditque porro, secundum alias *naturales* quidem, sed tamen *supraterraneas* et sublimiores leges, opera Creatoris contemplari, atque fovere cogitationes de Viribus Infiniti. Expendite hoc; Amici mei! Si Anima nostra post mortem sui cadaveris vivit adhuc, si adhuc cogitat; annon etiam perinde, ac in hoc statu praesenti, ad Felicitatem est adspiratura?

Pro-

sensu acceperat, quam nonnulli recentiorum ejusdem interpretum; et in IIIto suae *Reipublicae* Libro reprehensione dignum existimat. Spero, mihi citra cujusquam offensam indultum iri, ut mitiorem hujus loci interpretationem ratam haberi velim.

TOM. II.

H

Probabile hoc videtur mihi, respondit *Simmias*; verum non fido jam opinioni meae, sed tuam potius exoptarem sententiam.

Mea argumenta haec sunt, reposuit *Socrates*: Si Anima cogitat, in ipsa continuo ideas cum ideis permutari oportet; debetque alias libenter, alias illibenter habere ideas velle: id est, debet *velle*. Si autem voluntatem habet, quonam tendat voluntas ista, si non ad altissimum Boni sui gradum, ad Felicitatem?

Hoc omnibus clarum videbatur. Sed quomodo? progrediebatur *Socrates*: quomodo Bonum cujusdam Spiritus, qui nullam jam pro vitae suae necessitatibus curam gerere debet? quanam in re consistat Bonum istud? Cibus et Potus, Amor et Voluptas nequeunt jam illum afficere; quod in hac vita Sensum, Palatum, Oculos, Auresque delectat, hic jam ejus animadversione indignum fuerit utique; vix ut levis aliqua, et haec ipsa forsitan dolorosa satis eidem superfit voluptatum recordatio, quibus in corporis
fui

fui consortio quondam fruebatur. An ille post hanc vitam his inhiare poterit adhuc ?

Tam parum certe, quam Vir quicumque consummatus suae pueritiae crepundiis, respondebat *Simmias*.

An ei forsitan opum affluentia in votis erit ?

Qui hoc quoque fieri posset in statu ejusmodi, in quo nulla, quantum quidem videtur, proprietatis, nulla opum fruitio locum est habitura ?

Honoris quidem appetentia videtur esse passio ejusmodi, quae egresso quoque e corpore Spiritui supermanere adhuc posset; nam haec ipsa passio parum admodum videtur a necessitatibus corporis dependere: verum qua in re posset corporis expertus Spiritus praecellentiam illam reponere, quae illi honorem, atque existimationem conferat? Certe non in Potentia, non in opibus, neque in clari-

tate generis; cum omnes has ineptias cum corpore suo in terris relinquat.

Non aliter certe !

Nihil igitur ei manet reliquum, quod ipsi quandam supra caeteras creaturas sibi focias conferre posset eminentiam, quam Sapientia, quam Virtutis amor, quam Veritatis agnitio. Praeter nobilem hanc honoris appetentiam spirituales quoque voluptates illae, quibus Anima jam in terris absque suo etiam corpore fruitur, videlicet Pulchritudo, Ordo, Symmetria, Perfectio, Spiritum nostrum afficiunt. Affectiones porro istae adeo sunt naturae cujusvis Spiritus innatae, ut nunquam eum valeant deserere. Qui igitur in terris Animae suae curam gerit, qui per hanc vitam in Sapientia, Virtute, veraeque Pulchritudinis affectionibus sese exercuit, ei spes adfulget maxima, quod post mortem quoque in his exercitationibus sit progressurus, atque de gradu ad gradum magis semper magisque accessurus sublimissimo illi omnium entium Principio, quod Fons et Origo Sapien-

Sapientiae, Summa Perfectionum omnium, atque in gradu eminentissimo ipsa est Pulchritudo. Revocate vobis in memoriam, Amici mei! extatica illa temporum momenta, quibus fruebamini, quotiescunque Anima vestra, per spiritualem aliquam Pulchritudinem sibi erepta, Corporis cum omnibus necessitatibus suis oblita est, atque sese, quanta quanta erat, coelestibus affectionibus totam reliquerat. Quis horror! quae interna illuminatio! Nihil praeter propiorem aliquam Divinitatem sublimissimas hasce valet in nobis excitare extases! Et vero etiam quaelibet spiritualis cujuspian pulchritudinis idea reapse obtutus aliquis est in ipsam Divinitatis essentiam; nam Pulchrum, Ordinatam, et Perfectum, quod animadvertimus, nonnisi typus quidam dici potest illius, qui Pulchritudo, Ordo, Perfectio per se existens est! — Probe meminimus, id ipsum me alia jam occasione exposuisse distincte fatis; atque impraesentiarum nonnisi hanc inferre volo consequentiam: Si verum est, quod post hanc vitam Sapientia et Virtus ambitionem nostram, et spiritualis Pulchritudinis,

Ordinis, Perfectionisque desiderium cupiditates nostras efficiant; tum perennatura existentia nostra nihil aliud esse poterit, quam continua, neque ullis temporum limitibus interrupta Divinitatis intuitio; coelestis nimirum idmodi voluptas, quae, quam parum nunc nobis est conceptibilis, tam certe nobilem illum Virtutis amantium sudorem infinita remuneratur usura. Quid sunt omnes hujus vitae calamitates in comparatione talis aeternitatis! Quid est Paupertas, Contemptus, morsque atrocissima, si nosmet ipsos per ea ad tantam Felicitatem praeparare valeamus! O Amici mei! Qui sibi conscius est de exacta ad omnem Virtutis normam peregrinatione sua, is nulla prorsus ratione poterit moerore affici, dum ad Beatitudinem istam iter suum ingreditur. Ille solum, qui in vita sua Deos hominesque offenderat, qui in brutali voluptate semet volutaverat, qui deificato honori humanas victimas litaverat, qui in aliena calamitate suas delicias reposuerat; ille, inquam, in limine mortis habiturus est, cur contremiscat; cum nullum in tempus

pus praeteritum citra poenitudinem, nullumque in tempus futurum citra horrorem figere queat obtutum. Ego autem, aeternae sint Immortali Deo gratiae! qui nullas ejusmodi iniquitates mihi met objiciendas habeo, qui per omne vitae meae tempus in Veritatem ardentem inquirebam, atque Virtutem super omnia amore profecutus sum maximo; gestio nunc vocem audire Divinitatis, quae me isthinc evocat, ad perfruendum lumine illo, ad quod in his adhuc versatus tenebris anhelabam. Vos autem, Amici mei! expendite attentius argumenta felicitatis meae; et, si vobis luculenta sunt, peregrinationi meae benedicite! sicque vivite imposteriorum, ut Mors quondam vos evocet, non cum violentia terris eripiat! Forsitan Divinitas aliquando, clarificata jam amicitia nostra, in mutuos nos invicem feret amplexus. — O! quanta nos tunc voluptate affectura est hodiernae lucis recordatio!

DIALOGUS II.

Magister noster suo finem sermoni imposuerat, atque cubile suis immerfus cogitationibus lento pede perambulabat. Nos sedebamus omnes, altumque tacuimus, attento, quae dicta fuere, revolventes animo. *Cebes* unus, ac *Simmius* alternis nescio quid infusurrabant auribus. Ad quos conversus *Socrates*, quid, inquebat, quid, Amici mei! tam taciturni vos confertis ad invicem? annon nobis quoque scire liceat, quid in prolatis haecenus emendari ratiociniis oporteat? non sum ego meae adeo tenax sententiae, ut ad perfectam eorundum evidentiam varia desiderari adhuc non ipse perspiciam. Siquidem de rebus aliis sermo vester est, sit per me porro quoque; at vero si illud sermonis vestri argumentum est, quod nostri fuerat, rogatos vos, nobis etiam vestra proponatis dubia et objectiones, velim; ut unitis ea periclitari viribus, atque vel tollere illa penitus, vel ipsi quoque

quoque juxta vobiscum dubitare valeamus.

Ad haec *Simmias*: Fateri me oportet tibi, mi *Socrates*! utrique nostrum quaedam superesse dubia; dudumque jam nos invicem compellimus, ut tibi eadem proponamus: cum ambo lubenter refutationem eorum ex te audire desideremus. Verum uterque metuimus, ne in molestis hisce circumstantiis tuis tibi graves accidamus.

Quum haec audiret *Socrates*, subridendo reposuit: Hem! quam mihi difficile fuerit, o *Simmia*! aliis id persuadere hominibus, quod meas non adeo graves existinem esse molestias; cum nec vos adhuc id ipsum vobis persuasum habere queatis, semperque vos sollicitudo teneat, ne abjecto magis reddar animo, quam unquam fuerim antea. Dicuntur *Cygni*, dum morti accedunt propius, cantare, quam per vitam reliquam, suavius. Si aves istae, prout perhibetur, deo sacrae sunt *Apollini*, tum non temere forsitan dixero, Deum eas prope mortis horam

quaequam felicitatis vitae futurae finire praelibare gaudia; sicque ipsas hujus jam solatii compotes delectari antea, sonumque edere suaviorem. Haud secus mihi quoque accidit. Ego sacerdos sum Apollinis; et reapse is ipse animo meo impresserat futurae post mortem beatitudinis praesagium, quod omne dispergit tedium, meque in ipso vitae limine alacriorem reddit, quam, dum viverem, fuerim unquam. Aperite mihi mentis vestrae dubia, et citra tergiversationem objectiones vestras proponite. Quaerite ex me, quod quaerendum habetis, dum adhuc per undecim Viros licet. —

Bene! reposuit *Simmias*, ego igitur exordiar; *Cebes* autem continuet, si lubet. Verumtamen habeo, quae praemitam, aliqua. Si adversus immortalitatem Animae dubia moveam, non illa ipsam hujus opinionis veritatem concernunt, sed solum rationabilem ejusdem demonstrationem, vel potius modum ipsum, quem tu, mi *Socrates!* elegeras, nos de illa argumentis e sola sana ratione petitis convincendi. Caeterum toto pectore comple-

plectar salutarem hanc doctrinam, non modo, prout tu illam nobis proposueras, sed quemadmodum eam veterrimi quique Sapientum posteritati mandavere; demtis quibusdam adulterationibus, quas Poëtae, fabularumque scriptores addiderant. Ubi Spiritus noster nullum certitudinis argumentum reperit, ibi consolatricibus sese concredit opinionibus; veluti navibus in alto mari constitutis usuvenit, quae coelo sereno, velisque secundis per hujus vitae fluctus nos feliciter praetervehunt. Sentio ego, me huic de immortalitate, et futura post mortem nostram retributione doctrinae non posse contradicere, quin infinitas videam suapte exoriri difficultates, atque omne id, quod unquam bonum verumque esse reputaveram, probabilitate sua esse privatum. Si Anima nostra mortalis est, Ratio nostra somnium est a Jove nobis immisum, ut miseros nos ludificet: deestque Virtuti splendor omnis, qui eam oculis nostris qua divinam exhibet; atque Pulchrum illud et sublime, Morale proinde ac Physicum nulla jam est divinarum perfectionum imago; quia nihil transitorium vel debiti-

lissimum divinae perfectionis radium valet recipere; sed veluti pecus fumus isthuc collocati, ut pabulum quaeramus, et — moriamur! paucosque post dies perinde futurum est, an ornamento, an contra dedecori fuerim creationi; an conatus sim feliciam, an infeliciam augere numerum; tum denique vel abjectissimus quisunque mortalium potentiam habiturus est, sese divino subtrahendi dominio, et mucro par erit resolvendo illi vinculo, quo Homo quilibet Deo obstringitur. Si Spiritus noster transitorius est, tum sapientissimi quique Legislatores, atque humanarum societatum Fundatores vel nobis, vel sibimet ipsis imposuerant: tum universum genus humanum unanimi quasi consensu consilium iniverat, continuo figmentum aliquod fovendi, atque deceptores illos venerandi, qui illud procurerant: tum status liberorum et cogitantium entium nihilo plus est, quam grex aliquis pecorum ratione carentium: et Homo denique — exhorresco illum in tanta videre abiectione! — — suavissima illa immortalitatis suae spe frustrata admiranda ista Creatura, miserrimum est in
his

his terris animal, quod pro summa infelicitate sua continuo hujus status sui meminisse, horrere mortem, et in desperationem agi demum oportet! Non Deus ille summe benignus, qui suarum creaturarum beatitudine laetatur, sed ens quoddam alieni interitus desiderio aestuans debuisset hominem tantis ornare praerogativis, quae eum tanto magis redderent commiseratione dignum! Nescio quis absumens animum meum angor occupat, dum me in statum miserorum illorum colloco, qui adnihilationem suam metuunt. Amara mortis memoria omnes ipsorum delicias reddat acerbas, est necesse. Dum amicitia perfrui, dum Veritatem cognoscere, dum Virtutem exequi, dum Creatorem venerari, dum super Pulchritudine et Perfectione in extasin rapi gestiunt; horrenda illa adnihilationis recordatio spectri instar in animo ipsorum exsurgit, et sperata gaudia in desperationem convertit. Unicus, qui emanet, respirationis anhelitus; unicus, qui subsistit, arteriae pulsus, omnibus his ipsos privat Magnificentis. Ens Deum venerans fit pulvis, putredo, et corruptio! Gratias

ago diis immortalibus, quod me hoc metu liberaverint, qui cunctas vitae meae voluptates veluti totidem scorpionum ictibus interrupturus esset. Meae de Divinitate, de Virtute, de dignitate humana, et de relatione illa, quae inter Deum et Hominem intercedit, ideae nullum de ejus destinatione relinquit in animo meo dubitationi locum. Spes vitae cujusdam futurae omnes has resolvit difficultates, atque veritates illas, de quibus multiplici jam ratione convicti sumus, in suam iterum reducit harmoniam. Ipsa justificat Divinitatem, restituit suam Virtuti nobilitatem, impertit suam Pulchritudini splendorem, suas Voluptati illecebras, dulces reddit calamitates, ipsasque vitae hujus adversitates oculis nostris reddit venerabiles: omnes enim hujus mundi eventus cum infinitis illis sequestrarum feriis comparamus, quae ab ipsis sumunt originem. Doctrina ejusmodi, quae cum tam multis jam notis et certis veritatibus cohaeret, firmissimamque constituit harmoniam, et per quam citra ullam coactionem non mediocrem difficultatum vim sublatam videmus, promptos nos, paratosque

tosque invenit ad ipsam amplectendam, neque ulteriori opus habet demonstratione. Nam, licet ex omnibus iis argumentis, singillatim sumtis, ne unum quidem supremum certitudinis gradum attingat, simul tamen sumta cum adeo triumphanti nos convincunt violentia, ut plenam animis nostris pacem ac tranquillitatem impertiant, cunctaque dubia nostra suis, si ita loqui fas est, Castris excutiant. Verum, dilecte mi *Socrates!* in eo omnis difficultatis cardo vertitur, ut omnia illa argumenta, quocunque loco, occasione, ac tempore volumus, debita cum vivacitate praesentia etiam, praestoque habeamus ad eorundem harmoniam cum evidentia perspiciendam. Nullo non tempore, nulla non circumstantia, hujusque vitae vicissitudine eorum auxilio opus habemus; verum non omne tempus, non circumstantia omnis, non denique omnis vitae hujus vicissitudo tranquillitatem illam, illamque attentionem animo indulgent, ut argumentorum horum vivaciter meminerimus, vimque omnem penetremus Veritatis illius, quae eorum nexui ac harmoniae reapse est intertexta. Quoties-

tiescunque aliquam eorundem partem aut prorsus non, aut non ea, qua oporteret, vivacitate nobis proponimus, Veritas illico de robore quidpiam perdit suo, animique nostri in periculo versatur tranquillitas. Si autem via illa, quam tu, o *Socrates!* inieras, per simplicem inconcusorum argumentorum seriem ad Veritatem nos ducit, spem capere possumus, fore, ut de certitudine securi reddamur, omnique tempore eandem in potestate nostra habeamus. Distinctarum consequentiarum catena facilius in memoriam reducitur, quam illa Veritatum harmonia, quae certa quadam ratione propriam sibi animi constitutionem exposcit. Hac de causa non vereor tibi omnia illa opponere dubia, quae absolutissimus quisque Immortalitatis impugnator valet proferre in medium. Siquidem mentem tuam recte affectus sum, sequenti circiter ratione tuum formabas argumentum: Anima et Corpus strictissimo junguntur nexu: hoc pedetentim in suas partes resolvitur; illam vero aut adnihilari oportet penitus, aut perceptiones porro quoque retinere suas. Viribus naturalibus nihil potest adnihilari;

ri; ergo Anima nostra, modo naturali, nunquam poterit cessare, suasque habere ideas. Quid autem, mi chare *Socrates!* quid si pari argumentandi ratione evincam, Harmoniam porro quoque persistere oportere, etiamsi Lyra frangatur; aut aedificii cujusdam symmetriam tum quoque permanfuram, cum omnes lapides a se invicem divulsi, inque pulverem comminuti fuerint? Harmonia perinde, ac Symmetria, dicerem, sunt aliquid, nunquid? Non credo, id ipsum mihi a quoquam negatum iri. Illa cum Lyra, haec autem cum aedificio arcto sane jungitur nexu. Hoc quoque mihi concessum oportet. Comparete jam Lyram, aut aedificium cum Corpore; Harmoniam vero, aut Symmetriam cum Anima: tum manifestum fecimus, ut sonorum suavitas diutius, quam ipsae chordae; ut symmetria in longius tempus, quam ipsum aedificium, persistant, necessum fore. Jam autem ratione Harmoniae atque Symmetriae manifesta patet absurditas: cum enim hae ipsae modum ac rationem nexus indicent, nequeunt utique perdurare diutius, quam ipse nexus persistiterit.

Simile quid etiam de Sanitate afferi potest. Est illa proprietas Corporis articulati, membris instructi; neque est eam reperire usquam, quam ubi actiones horum articulorum et membrorum ad conservationem Totius tendunt: est illa proprietas, sive proprietarium quid *Compositi*; et evanescit, si Compositum in suas partes resolvitur. Verosimiliter etiam pari ratione cum Vita se res habet. Vita plantae cujuspiam cessat, simul ac motus in partibus ejusdem ad resolutionem Totius tendunt. Animal per sensuum organa, et sensationem planta nobilior quid esse reputatur; et Homo denique praec illis Rationis quoque gaudet praerogativa. Forsitan ista animalium sensatio, atque ipsa etiam Hominis Ratio nihil aliud sunt, quam proprietates Compositi; non secus ac Vita, Sanitas, Harmonia, etc., quae vi naturae ac constitutionis suae nequeunt persistere diutius, quam Compositiones illae, a quibus sunt inseparabiles. Profecto, si ars plantis et animalibus vitam et sanitatem praestando par est, sublimior quoque ars aliqua forsitan Animalis sensationem, atque Homini

Ra-

Rationem impertiri poterit. Certe ignorantia nostra tam parum primum illud, quam postremum istud novit assequi. Vel vilissimae plantulae compages artificiosa omnem supergreditur intellectum humanum, continetque mysteria, quae industriam atque sagacitatem serae quantumvis posteritatis nostrae semper adhuc sunt lusura: et tamen nosne dicere sententiam volumus, quid per organizationem impetrari, quidve non queat? Nosne Omnipotentiae aut Sapientiae Creatoris metas ponere volumus? Alterum, credo certe, nos oportere, si tenuitas nostra velit decidere, quod ipsa etiam Omnipotentis ars nequeat per subtilissimae Materiae conformationem sentiendi ac cogitandi producere facultatem.

Vides tu, mi chare *Socrates*! quid discipulis tuis ad inconcussae evidentiae plenitudinem desit. Si Anima in vivendo idmodi reale quid est, quod Omnipotens extra Corpus, ejusdemque conformationem creaverat, illique conjunxerat; tum citra controversiam illud quoque fuerit, ut Anima etiam post mortem existere,

suasque habere perceptiones continet. Verum quis se pro eo vadem interponit? Experientia videtur potius docere contrarium. Facultas cogitandi formatur cum corpore, crescit cum eodem, patiturque haud dissimiles cum eo vicissitudines, modificationes. Unamquamque infirmitatem corporis comitatur debilitas, disturbatio, sive impotentia Animae. Praeprimis actiones cerebri, et intestinorum tantum cum adivitate Facultatis cogitandi habent nexum, ut perquam primum sit, utrasque ex eodem repetere principio, adeoque Invisibile per Visibile explicare: quemadmodum Lux et Calor uni eidemque causae adscribuntur, quia in suis modificationibus adeo manifeste concordant.

Tacuit post haec *Simmias*; *Cebes* autem interruptum ab eodem huc profectus est sermonem: Amicus noster *Simmias*, inquit, non nisi illud, quod ipsi promissum est, tuto possidere velle videtur: ego autem, dilecte mi *Socrates*! amplius quid desidero, quam quod tu nobis adpromiseras. Etiam si argumenta tua ad-
ver-

versum omnes difficultates fuerint munita, nihilo tamen plus ex iisdem conficitur, quam quod Anima nostra post corporis nostri obitum persistat, suasque habeat perceptiones. Verum qua ratione persistet? forsitan, quemadmodum in vertigine, in animi deliquio, in somnio persistit? Anima dormientis non careat omni prorsus idea, objecta circumposita debilioribus impressionibus in sensus agant, et in Anima debiles saltem sensationes excitent, est necesse: secus quippe fortiores atque fortiores impressiones non essent pares eundem e somniis suscitando. *) Verum cujusmodi sunt ideae illae? Obscura quaedam sensatio citra conscientiam, citra recordationem; status quidam rationis expertus, in quo nec status praeteriti meminimus, nec hujus in statu futuro recordaturi unquam sumus. Jam autem, si Anima nostra per

I 3

suum

*) Si potentes impressiones vivaces sensationes excitant; tum certe debilissimae quoque non possunt absque omni omnino effectu, sed debent sensationes ejusmodi producere, quae nonnisi gradu vivacitatis ab illis differunt.

suum a Corpore divortium in aliquam somnii aut parturitionis speciem linq̄i, nec expergisci unquam supponatur; quid tum, quaeso, per ipsius perduratiōem lucrati essemus? Existētia ratiōis expers ab ea, quam tu speras, immortalitate multo adhuc magis remota est, quam brutorum felicitas distet a beatitudine spiritus Deum agnoscentis. Si illud, quod ipse postea accidet, nos tangere, et jam in hac vita spem aut metum in nobis excitare debet; tum enimvero ipsosmet nos, qui nostrae isthuc conscii sumus existētiaē, in illa quoque vita hanc conscientiam nostram retinere, statusque praesentis reminisci posse oportebit. Necessum erit, ut id, quod futuri sumus, cum eo, quod nunc sumus, comparare, et iudicium de eo ferre valeamus. Imo etiam, si te rite intellexi, mi *Socrates!* aleris tu spe melioris post mortem vitae; polliceris tu tibi majorem Intellectus illuminationem, et nobiliores ac sublimiores cordis motus, quam quibus fortunatissimus quisunque mortalium his in terris perfrui queat. Quo argumento nititur spei hujus suaviculatio? Defectus omnis clarae

claræ ac distinctæ conscientiæ est pro Anima nostra, saltem per breve aliquod tempus, status quidam non omni prorsus ex parte impossibilis; quod ipsum nos quotidiana docet experientia. Quid? si status ejusmodi post mortem per omnem posthac aeternitatem esset duraturus?

Manifestum tu nobis quidem antea feceras, quod omne Permutabile continuo, sine intermissione, permutari oporteat: qua ex sententia clarior aliquis spei radius emicat, quod sollicitudo mea prorsus inanis, omnique destituta sit fundamento. Si enim series permutationum, quæ Animam nostram manent, in infinitum progreditur, tum verosimillimum est, quod non sit determinata ad id, ut per omnem aeternitatem unquam dehiscat, et de divina Pulchritudine sua plus semper, semperque plus amittat; sed potius, ut sese, saltem cum tempore, relevare, eumque iterum occupare gradum queat, in quo jam ipso Creationis suæ instanti fuerat collocata: videlicet, ut esset contemplatrix Operum Dei. Et vero nec

opus est alio, quam Verosimilitudinis altiori gradu, ad id, ut in ea firmemur opinione, quod hominem Virtutis amantem vita melior sit mansura. Interea tamen et istud quoque punctum abs te, mi *Socrates!* tractatum videre desidero; probe quippe novi, singula, quae hodie profaris, verba intimis cordis mei fibris impressum, neque ulla unquam temporum vicissitudine e memoria mea deletum iri.

Attento omnes isthaec audiebamur animo, et, prout postmodum nobis confessi sumus invicem, non sine indignatione, quod nobis ejusmodi sententia dubia atque incerta sit reddita, de qua nos adeo luculenter convictos fuisse prius autumabamus. Non haec saltem sententia, sed quidquid sciveramus et credideramus antea, tunc incertum et dubium fieri videbatur nobis, dum palam intuebamur nos aut non esse praeditos Veritatem ab errore dignoscendi dono, aut eam ipsam, se ipsa, ab eodem non posse discerni.

Eche-

Echecrates.

Prorsus non miror, mi chare *Phaedon!* quod haec mentem vestram subiecit cogitatio; ipse ego hujus mentis esse coeperam, dum te haec referentem audirem. *Socratis* argumenta mihi plene satisfecerant, certusque videbar mihi, quod nunquam illa sim revocaturus in dubium: verum difficultas, quam movit *Simmias*, ancipitem mihi iterum reddit animum, probeque memini, me ejusdem antea fuisse opinionis; quod nimirum vis cogitandi proprietates esset *Compositi*, suamque basin in subtili quadam organizatione, sive partium harmonia habere possit. Verum dic mihi, chare *Phaedon!* qua fronte *Socrates* hasce difficultates exceperat? an ille perinde, ac vos, commotus erat animo? aut potius mansueta quadam, pro more suo, ratiocinandi methodo iisdem reposuit? an responsum ejus satis vobis, an non fecerat? Cupidus profecto sum ex te illa, qua fieri potest, exactitudine intelligendi omnia,

Phaedon.

Si unquam admiratus sum *Socratem*, dilecte mi *Echecrates*! tum id hac certe occasione factum oportuit. — *Apta* quod illico praesto ipsi fuerit responsio, nihil quidquam praeter expectationem meam fuerat. Quod admiratione mihi dignum visum est, erat praecipuis, benignitas, amicitas, et mansuetudo illa, quo juvenum horum hominum argutiolas susceperat; tum vero, quam subito advertent, quantas hae difficultates in animos nostros impressiones fecerint; quomodo ille nobis auxilio esse properaverit, quaque ille nos ratione e fuga nostra revocaverit, ad defensionem nostram nos erexerit, atque ipse viam nobis in arenam descendentibus praeiverit.

Echecrates.

Qui isthoc accidit?

Phaedon.

Id ipsum tibi nunc referre proposui.
Ego dextrae ejus assederam pone lectum,
hu-

humili super fella; ipse autem aliquanto, quam ego, altius. Tum prehensio leniter capite meo capillos demulcebat mihi, qui per humeros soluti fluebant: pro more nempe suo, quo nonnunquam cinnis meis colludebat. Cras, inquiebat, cras, mi *Phaedon!* cinnos hosce tuos forsitan super Amici cujuspian tui tumultum sparsurus fueris. Quantum quidem videtur, reponebam ego. At ille: O! cave, id feceris. Quidni? quaerebam ego. Hodie adhuc, pergebat ille, uterque nostrum crines nostros succidamus, oportuerit; si pulchram hanc doctrinam nostram emori contingat, neque pares simus eidem iterum suscitandae. Siquidem ego tuo positus essem loco, et mihi quis tantam evertisset doctrinam, tum certe, quemadmodum Argivus ille, votum voverem, non meos antea crescere sinendi capillos, quam *Simmiae* ac *Cebetis* ratiociniis palmam extorsissem. Ad haec ego: dicimus in adagiis, *Ne Hercules quidem contra duos!* Tum ille: voca igitur, quoniam dies adhuc est, me Jolaum tuum in auxilium. Recte! ajebam ego, Te ego in auxilium vocabo meum; verum non

eo,

eo, quo Hercules Jolaum vocavit, modo; sed quo Jolaus Herculem. Parum id refert, inquit ille. Prae caeteris autem a certo quodam errore caveamus nobis, est necesse. A quo? quaerebam ego. Ne forte *Rationis ofores* *) fiamus, aiebat; prout certi quidam homines *Hominum ofores* **) fiunt. Majus isto nequit nobis obvenire infortunium! — Rationis odium et Hominum odium pari ratione solent exoriri. Hominum odium videlicet communiter inde sumit initium, si in principio nostrae conversationis coecam quandam fiduciam in aliquo reponimus; eumque cunctis in rebus pro fideli, candido, ac integro Viro reputamus; postmodum autem experiri cogimur, ipsum nec aperti nec recti cordis fuisse Virum: cum primis autem, si id ipsum repetitis vicibus, quin eorum etiam respectu nobis accidat, quos pro optimis et familiarissimis Amicis nostris habebamus. Tum enimvero taedio afficimur, atque adversum

*) Misologi. } Ita Plato in Phaedone,
 **) Misanthropi. } nro. 55.

sum omnes omnino, sine distinctione; ho-
 mines odium concipimus, nec ulli un-
 quam vel levissima in re fidem habemus.
 An tu nondum observaveras, id ipsum
 usuvenire? — Quamplurimum; repon-
 bam ego. An autem non existimas, hoc
 ipsum summe esse propudiosum? annon
 hoc idem est, ac si quis citra vel levissi-
 mam humanae naturae cognitionem de
 societate tamen humana usum fructum ca-
 pere vellet? Profecto nisi quis omni-
 prorsus ratiocinandi destitutus sit faculta-
 te, facili negotio mediam hac in re re-
 perturus est viam, quae reapse etiam
 Veritatem praemonstrat. Hominum per-
 fecte bonorum, aut absolute malorum
 non sunt, nisi paucissimi. Plurimi me-
 dium tenent inter utrumque limitem. —
 Qui tu hoc intellectum velis? quaerebam
 ego. — Non aliter sane, inquiebat ille,
 quam respectu Maximorum & Minimo-
 rum, aut reliquarum etiam Proprietatum
 fere usuvenit. Quid rarius, quam Ho-
 mo, canis, aut alia quaequam Creatura,
 quae aut nimis magna, aut parva admo-
 dum; quae velox admodum, aut tarda
 nimis; extreme pulchra, turpis, nigra,
 alba

alba &c. esset? Annon autem et illud animadverteras, quod in omnibus his Extremum utriusque partis paucum & raram, Mediocre contra frequentissimum sit in rerum natura? Ita quidem videtur mihi, respondebam. Tum ille: Putasne tu, si ad extremam malitiam, morumque perversitatem pretium poneretur, quod perpauci ex hominibus illud sibi mereantur? Probabiliter; respondebam. Quam probabilissime, reposuit ille. Verum hoc in puncto inter Rationem et genus humanum dissimilitudo potius aliqua, quam similitudo quaequam intercedit: et ego per quaestiones istas ad haec devia perductus sum. Similitudo tamen haec tunc potissimum manifesta fit, si quis citra debitam pervestigationem, citraque naturae Rationis humanae cognitionem, quamcunque consequentiam ratam habet, firmamque existimat; et paulo post pro falsa eandem iterum reputat; sive dein reapse talis sit, sive non: cum primis autem, si hoc ipsum ita, prout antea respectu amicitiae, usu venerat. Tum perinde illi accidit, quemadmodum celebribus illis Universalistis, qui tamdiu, quidcunque demum

demum velis, norunt defendere et contradicere, quamdiu sibi persuasum habent, se sapientissimos mortalium, quin etiam se solos esse, qui animadverterint, Rationem, prout caetera quoque in rerum natura omnia, nihil certi, fixi, statutique habere; sed cuncta, velut in Euripo, in Vortice marino, fus deque nutitare, nec ullo temporis momento in uno eodemque statu persistere. Verum hoc quidem est; ajebam. Quid autem? mi chare *Phaedon!* reposuit ipse: quid? si Veritas in et per se non modo certum et immutabile, sed etiam Homini non prorsus inperscrutabile quid est? ponamus ita esse; et tum sinat se unus aliquis per ejusmodi pro et contra positorum argumentorum ludificationes, quae se invicem elidunt, eo induci, ut id ipsum non sibi, suaeque inhabilitati ascribat, sed potius ex taedio ipsi Rationi imputet; omneque reliquum vitae suae tempus cuncta ratiocinia odio ac despiciatui habeat; Veritatem omnem, omnemque Cognitionem procul abs se abesse sinat: an hujusmodi hominis statum non summa existimas commiseratione dignum?

Per

Per Jovem! reposui, commiseratione dignissimum. Prae caeteris igitur omnibus iste nobis est vitandus error, dareque nos oportet operam, ut plene nos persuasos reddamus de eo, quod ipsa Veritas certa sit ac inconcussa; verum Ratio ac Intellectus noster saepius debilior sit, quam ut eam firmam tenere, eique quasi praevalere queat; quo vires nostras, nostrosque conatus duplicare quodammodo, novasque semper, ac novas in illam adgressiones tentare nos oporteat. — Singuli nostrum ad hoc ipsum obligamur, Amici mei! Vos quidem imminentis adhuc vitae gratia, ego autem mortis jamjam instantis ergo. Imo vero praesto mihi est hanc in rem argumentum quoddam, quod, secundum rudium et ignavorum hominum ratiocinandi methodum, magis dictatorium videri posset, quam conforme Veritati. Si idmodi homines dubium quiddam pervestigandum habent, parum eos reddit sollicitos, quomodo res ipsa, quae in quaestionem vocatur, sit comparata; modo ipsi rectum habere videantur, atque opinio ipsorum adstantibus non improbetur. Ego ab idmodi

modi hominibus uno solum in puncto differam: ut enim circumstantes vos in meam pertraham sententiam, non est mihi, nisi per accidens, propositum. Praecipuus enim solum in finem tendit labor meus, ut me ipsum persuasum reddam, opinionem meam Veritati esse consentaneam: magnum enim ex hoc capturus sum emolumentum. Nam vide, Amicorum charissime! ego sic ratiocinor: Si sententia, quam vobis propono, firmo nititur fundamento, recte fecero, si me ipsum de ejus veritate plene persuasum reddidero: si autem vita functis nihil jam spei sit reliquum, tum illud saltem lucriferum, quod Amicis meis ante meum et vivis decessum querimoniis gravis non accidam. Delector ego nonnunquam cogitatione hac, quod omnia, quae universo, si vera forent, humano generi verum solatium atque emolumentum adferre possent, vel ideo jam multum verosimilitudinis contineant, quod reapse vera sint. Si sceptici, dubitandi appetentes, adversum doctrinam de Deo et Virtute opponant, quod nonnisi politicum quodpiam sit inventum, pro Bono Societatis huma-

nae excogitatum; libenter ego eosdem sic semper provocarem: O Amici mei! excogitate systematicam aliquam ideam, quae Societati humanae perinde absolute necessaria est; et paciscor, quod ea hoc ipso etiam vera sit futura. Genus humanum ad socialitatem, prout unumquodque membrum ad felicitatem, vocatum est. Quidquid universali, securo, ac constanti ratione ad hunc finem perducere potest, citra omnem controversiam a sapientissimo rerum omnium Autore qua medium aliquod est electum et productum. Blandientes hae repraesentationes praeter modum sunt consolatoriae, exhibentque nobis magnam illam inter Creatorem et Hominem relationem in luce maximopere recreante. Unde nihil mihi ita in votis est, quam de earundem veritate me ipsum plene persuasum reddere. Verum non foret e re mea, si ignorantia mea hisce de rebus diutius adhuc persisteret. Haud quidem! brevi enim eadem liberabor! — Ita jam comparatus, *Simia* et *Cebes!* vestris obviam eo difficultatibus. Amici mei! si meum vobis lubet sequi consilium; agite, *Veritatem magis*

respicite, quam Socratem! Siquidem videritis, fidelem me Veritati persistere, mihi adhaerete: sin autem; opponite vosmet mihi citra ullam personae acceptationem: ne forte molli nimium benevolentia mea vobis ac mihimet ipsi imponam, atque demum velut Apis, quae defixum post se relinquit aculeum, a vobis divellar. —

Agite jam Amici mei! advertite animum, et monete me illico, si quid de argumentis vestris praeterire, aut non ad amissum resumere me contingeret. *Simmias* concedit, nostram cogitandi facultatem vel se sola creatam esse, vel per compositionem et conformationem Corporis esse productam oportere; nunquid? — Certe! — In primo casu, si videlicet Anima, qua Ens incorporeum, se solo, si ve seorsim creatum, considerata est, porro quoque ratam habet *Simmias* illam ratiociniorum seriem, per quam evicimus antea, quod ipsa cum corpore cessare, et absolute nequeat perire aliter, quam per nutum omnipotentem Autoris sui. An hoc conceditur adhuc, an contra est

inter vos unus forsitan aliquis, qui quidpiam adhuc, quod opponat, reperiat? — Ultro omnes confensimus. — Et quod benignissimus Autor iste nullum opus manuum suarum adnihilet unquam, si recte memini, nemo vestrum revocavit in dubium. — Nemo ullus. — Verum hoc unum veretur *Simmias*: Forsitan nostra sentiendi et cogitandi facultas non est Ens se solo creatum, sed veluti Harmonia, veluti Sanitas, aut veluti plantarum brutorumque vita, proprietas est artificiose formati corporis: annon hoc ipsum erat, quod te reddebat sollicitum? *Simmia*! — Id ipsum, mi *Socrates*! — Videamus igitur, annon illud, quod de Anima nostra compertum habemus, et, quotiescunque volumus, manifeste experiri possumus, impossibilem reddat sollicitudinem tuam. Quid sit in artificiosissima quantumvis conformatione aut compositione entium? annon certa quaedam entia propius componuntur, quae prius a se invicem erant remota? — Omnino! — Erant illa prius cum aliis in nexu quopiam, nunc autem inter se invicem connectuntur, et efficiunt partes consti-

tu-

tivas, five constituentes *Totum*, quod nos *Compositum* nuncupamus. — Bene! — Per hunc partium nexum exoritur primum in ipsa ratione et modo, quibus hae partes constitutivae pone se invicem subsistunt, certus quidam ordo, qui magis vel minus perfectus est. — Certe! — Et sic Vires quoque et activitates partium constitutarum per compositionem magis vel minus modificantur, prout nimirum per actionem et reactionem jam impediuntur, jam promoventur, jam denique in sua directione permutantur; nunquid? — Ita videtur. — Autor ejusmodi Compositionis jam respicit solam et unicam partium pone se invicem consistentiam, e. g. in accuratione et Symmetria in Architectura, ubi nihil, quam iste pone se invicem consistentium ordo in considerationem venit; jam dirigitur intentio ejus ad permutatam partium constitutarum activitatem, et enatam inde vim *Compositi*, prout in quibusdam trochleis et machinis. Quin reperire est etiam ejusmodi quaequam, in quibus manifeste patet, quod Artifex suam intentionem ad utrumque, ad partium videlicet ordinem, et

earum activitatis modificationem direxerit. — Humanus artifex, aiebat *Simmius*, forsitan rarius, verum Autor Naturae videtur semper et ubique intentionem suam ad perfectissima quaeque determinasse. — Egregie, reponebat *Socrates*; verum nolo ego huic per accidens abortae contemplationi diutius immorari. Id unum nunc ex te quaero, *Simmia*! potestne per Compositionem vis aliqua exoriri in Toto, quae basin suam non haberet in partium constitutarum activitate? — Quid tibi videtur? mi *Socrates*! — Si omnes Materiae partes, sine actione et reactione, in mortua quadam serie pone se invicem jacerent, an vel artificiosissimus aliquis earundem Ordo aut Transpositio in Toto ullum motum, reactionem, et generatim vim aliquam exerere poterit? — Non videtur mihi, reposuit *Simmius*; nequit enim e partibus mortuis et inertibus unum vivens agensque Totum componi. — Recte! inquiebat ille; hoc igitur pro axioma acceptare possumus. Illud nihilominus observamus tamen, quod in Toto harmonia, et symmetria reperiri queat, tametsi unaquaeque pars constitutiva,

tiva, se sola considerata, nec harmoniam,
 nec symmetriam habeat. Qua isthoc ra-
 tione accidit? Nullus tonus singillatim
 sumtus est harmonicus, et tamen plures
 simul sumti harmoniam constituunt. Ae-
 dificium rite ordinatum potest e lapidibus
 esse constructum, quorum singuli nec
 symmetriam habent, nec regularitatem.
 Cur possum ego hic ex partibus non har-
 monicis unum harmonicum Totum, ex
 partibus non regularibus unum regula-
 tissimum Totum componere? — O mi
 chare! reponebat *Simmi*s; disparitas haec
 manifesta est; Symmetria, Harmonia,
 Regularitas, Ordo, etc., nequeunt abs-
 que varietate concipi; denotant enim re-
 lationem diversarum impressionum, prout
 se nobis, simul sumtae, et in compara-
 tione erga se invicem, exhibent. Ad
 hasce igitur ideas requiritur quaedam si-
 mul sumtio, quaedam variarum impressio-
 num comparatio, quae simul unum To-
 tum efficiunt, et ideo absolute nequeunt
 convenire partibus singillatim sumtis. —
 Perge porro, dilecte mi *Simmia*! exclamabat
Socrates intimo quodam super A-
 mici sui ingenio refectus solatio. Dic
 K 4 nobis

nobis illud quoque: si unusquisque tonus, singillatim sumtus, nullam in auditum nostrum faceret impressionem, an e multis simul sumtis Harmonia quaedam exoriri posset? — Impossibile hoc fore existimo. — Sic quoque cum Symmetria; Unaquaeque pars debet agere in oculum, si e multis illud, quod Symmetriam dicimus, exoriri oporteat? — Necessario! — Ergo et hic manifestum fit, quod in Toto nulla oriri queat aetivitas, cujus origo et basis jam in partibus constitutivis non sit reperibilis; quodque caetera omnia, quae e proprietatibus elementorum et partium constitutivarum non profluunt, veluti Ordo, Symmetria, etc., solum et unice ab ipsa Compositionis ratione sint repetenda. An luculenta nobis est isthaec quoque Propositio? Amici mei! — Luculenta sane. — Duo igitur in unaquaque, quantumvis artificiosissima entium compositione nobis veniunt consideranda: Primum, Sequela et Ordo partium constitutivarum in Tempore, aut in spatio: Alterum, nexus virium principalium, sive primitivarum, modus item ac ratio, quibus illae semet in Composito

exhibent. Per ordinationem et situm partium certis quidem limitibus cohibentur, determinantur, et permutantur virium simplicium actiones; nequit tamen unquam per compositionem vis aut activitas aliqua impetrari, cujus principium non esset in partibus constitutivis quaerendum. Immoror ego hic paulisper subtilibus hisce et principalibus contemplationibus, Amici mei! veluti stadiodromus, qui diversis vicibus cursum interrumpit, ut tanto dein incitatori cursu ad praefixam pertingere metam, et, si dii immortales fortunam gloriamque ipsi destinaverant, palmam quoque referre valeat. Expende mecum, chare mi *Simmia!* si nostra sentiendi ac cogitandi facultas non est ens se solo creatum, sed proprietates quaedam *Compositi*; annon aut, veluti Harmonia et Symmetria, e certo quodam situ et ordine partium eam provenire oportebit; aut, veluti vis *Compositi*, originem suam in activitate partium constitutarum habeat, erit necesse? — Citra dubium; cum, prout vidimus antea, tertium nihil cogitari queat. — Respectu Harmoniae vidimus, quod e. g. quilibet

K 5 tonus

tonus singularis nihil harmonicum habeat, et concordantia omnis solum in reciproca diverforum tonorum comparatione consistat; nunquid? — Ita! — Par ratio stat etiam pro symmetria et regularitate cujuspian aedificii: consistit illa in compositione et comparatione multarum singularium irregularium partium. — Hoc quoque negari nequit. — Verum reciproca haec comparatio estne aliud quidpiam, quam ipsa actio Facultatis cogitandi? et estne in universa rerum natura eandem reperire in ente alio, quam in Cogitante? — Simmias, quid ad haec reponeret, non habebat. — In Natura non cogitante, pergebat *Socrates*, meri toni singulares, meri lapides singulares consequuntur sibi et pone se invicem. Ubi hic Harmonia, Symmetria, Regularitas? Si nullum Ens cogitans accedat, quod diversimodas partes combinet, inter se comparet, atque in hac comparatione quandam concordantiam observet, tum ego nullibi easdem reperire valeo: aut forsitan tu, mi chare *Simmia*! nosti in Natura inanimata vestigium earum perquirere? — Fateor tibi impotentiam meam, respondit *Simmias*,
utut

utut observem, quo haec tua tendat quaestio. — Bonum omnem! exclamabat *Socrates*, dum Adversarius ipse suam sibi praefagit de opinione sua desistendi necessitatem. Responde mihi nihilominus, Amice mi! sed citra taedium; nam tibi quoque non mediocrem illius victoriae, quam de te sumere speramus, partem habebimus referendam. Dic igitur: Potestne cujusdam rei causa e propriis ipsiusmet effectibus desumi? Potestne Umbra, quam arbor projicit, pro causa hanc arborem generante, sive pro causa efficiente hujus arboris haberi? aut odoris fragrantia pro causa Floris hunc ipsum odorem spargentis assignari? — Nulla hoc equidem ratione. — Ordo, Symmetria, Harmonia, Regularitas, et omnes generatim relationes, quae compositionem et comparisonem varietatis exposcunt, actiones sunt Facultatis Cogitandi, sive effectus ab hac Facultate Cogitandi. Citra Entis cogitantis accessionem, citra diversarum partium inter se comparationem, regulatissimum quantumvis aedificium nihil aliud est, quam quidam arenae lapidumque cumulus: et Philomelae
can-

cantus nihilo magis harmonicus, quam stridor Noctuae, aut ploratus Bubonis. Absque hac actione nullum profecto fuerit in Natura reperire Totum, quod e multis extra se invicem positis partibus consistat; nam unaquaeque harum partium propriam suam habet existentiam, et singulae inter se invicem comparandae, atque in reciproca sui relatione ac nexu considerandae erunt, ut unum Totum constituere videantur. Vis cogitans, et quidem haec unica in universa rerum natura, capax est per intrinsecam quandam activitatem comparationes, nexus, et correlationes reales efficiendi: unde causa et origo omnis Compositi, numeri, quantitatis, symmetriae, harmoniae, etc. in quantum videlicet comparationem et correlationem quandam exposcunt, solum et unice in Vi cogitante erit quaerenda. Quo concessio, ipsa Facultas cogitandi, ipsa inquam omnium comparationum et correlationum Causa, neutiquam poterit ex his ipsis sibimet propriis actionibus suam sumere originem; neutiquam in quadam relatione, Symmetria, Harmonia, neutiquam in quodam *Toto* e partibus

bus extra se invicem positis *composite* consistere: nam omnia haec jam praesupponunt actiones et effectus Entis Cogitantis; nec possunt aliter, quam per idem Ens Cogitans, realiter existere. — Hoc profecto perquam luculentum est, reponit *Simnias*. — Cum unumquodque Totum, quod e partibus extra se invicem positis consistit, compositionem et comparationem harum partium praesupponat, compositio autem et comparatio ista Imaginandi Facultatis actio esse debeat, nequit origo hujus Imaginandi Facultatis in quodam Toto, quod ex idmodi extra se positis partibus constituitur, reponi, quin rem quampiam per proprias ipsiusmet actiones oriri posse admittamus. Ejusmodi absurditatem ne ipsi quidem fabularum scriptores, quantum quidem memini, unquam docere praesumebant. Nullus unquam tibiae cujusdam originem in tonorum suorum concordantia, aut originem radiorum solis in Iridis arcu reponebat. — Si recte adverto, mi *Socrates!* tandem exiguum quoque illud, quod de nostro adhuc reliquum est dubio, evanescit propemodum. — Dubium hoc nihilominus

peculiariter expendi meretur, reposuit *Socrates*; nisi forte per spinosas has investigationes vestram jam fatigo patientiam? Perge porro, Amice! inclamabat eum *Crito*, horum quoque periclitari patientiam, si lubet: meae quippe non peperceras, dum te ad propositae per me difficultatis solutionem urgebam. — — Taceamus de iis, interruptit sermonem ejus *Socrates*, quorum certitudo jam fat superque stabilita est: restant nobis adhuc alia non pauca, quorum veritas quibusdam adhuc subiecta difficultatibus videri posset. Illud quidem non jam, quod nostra sentiendi ac cogitandi facultas in situ, conformatione, ordine, ac harmonia corporearum partium constitutarum quaerenda esset: hoc quippe, quin sive Omnipotentiae, sive Sapientiae divinae derogatum sit quidquam, qua rem absolute impossibilem rejecimus. An forsitan Cogitans ista Vis una aliqua de proprietatibus *Compositi* fuerit, prout vis motus, extensionis, compositionis, etc., quae a situ et conformatione partium essentialiter distinguuntur, et tamen nullibi, quam in *Composito* reperiri possunt? Annon hoc

hoc unum adhuc de eo, quod impugnan-
 dum suscepimus, dubio nobis est reli-
 quum? — Certe! — Ponamus igitur
 hunc casum, pergebat porro *Socrates*, et
 supponamus, quod Anima nostra sit
 quaedam *Activitas Compositi*. Pro com-
 perto jam habemus, quod omnes Compo-
 siti activitates e partium constitutarum
 viribus ortum ducere oporteat: annon
 igitur, e supposito nostro, necessum erit,
 ut partes constitutivae corporis cogitantis
 illis praeditae sint viribus, e quibus in
 Composito Facultas cogitandi *resultat*? *)
 — Omnino! — Verum quam naturam,
 aut quam proprietatem volumus adscribe-
 re hisce partium constitutarum viribus?
 Sintne activitati cogitanti similes, sintne
 dissimiles? — Hanc quaestionem non rite
 intelligo, reponebat *Simmias*. — Unica
 syllaba, aiebat *Socrates*, illud cum tota
 ora-

*) Noli Autoris nostri verbum *resultaret* in
 versione permutare; cum sensum mentem-
 que Ipsius clarius exprimat: quasi diceret:
 • quibus viribus in Composito **RESULTA-**
TUM quodpiam est Facultas Cogitandi.

oratione commune habet, quod intelligi queat: verum oratio tota suum habet sensum, non habet syllaba; nunquid? — Ita sane! — Cum ergo nonnisi unaquaeque syllaba perceptibilem quidem, sed tamen pleno sensu carentem sensationem excitet, ex ejus contextu nihilominus sensus aliquis distinctus exurgit, qui in Animam nostram agit. Hic oritur aetivitas Totius e viribus partium, quae ipsis sunt dissimiles. — Istud jam facilius intelligitur. — Respectu Harmoniae, Ordinis, et Pulchritudinis quoque simile quid deprehendimus. Voluptas illa, quam ex illis in Anima nostra capimus, originem sumit ex impressionibus partium constitutarum, quarum unaquaeque, singillatim sumta, nec voluptatem, nec taedium excitare valet. — Recte istud quidem! — Manifesto iterum argumento, quod Aetivitas Totius e viribus partium constitutarum, quae ipsis dissimiles sunt, oriri queat. — Hoc quoque lubens admitto. — Nescio, Amice mi! annon procul nimis progrediar; illud mihi videtur tamen, quod omnes aetivitates rerum corporearum ex ejusmodi viribus pri-

primi principii queant profluere, quae
 ipsis prorsus sunt dissimiles. Color e. g.
 forsitan in idmodi impressiones poterit re-
 solvi, quae nihil in se continent colora-
 tum; atque ipse etiam motus forsitan ex-
 oritur e viribus principalibus, quae ni-
 hil minus sunt, quam motus. — Hoc
 equidem demonstratione opus habebit,
 aiebat *Simmias*. — Verum non est, cur
 his diutius immoremur, reposuit *Socrates*;
 satis illud sit, quod exemplis illustrave-
 rim, quid intellectum velim verbis illis:
 Aetivitas Totius potest e viribus partium
 constitutarum, quae ipsis sunt dissimi-
 les, suam ducere originem. An hoc jam
 perspicuum est? — Perfecite! — E no-
 stro igitur supposito vires partium consti-
 tutivarum aut ipsae futurae sunt vires re-
 praesentandi, et per consequens virtuti
 Totius, quam ex iisdem oriri oportet,
 similes, aut diversae longe pro-
 prietatis, adeoque dissimiles. An datur
 tertium aliquid? — Prorsus non! —
 Verum responde jam ad hoc quoque,
 Chare mi! Si e viribus simplicibus quae-
 dam ab ipsis diversa vis in Composito
 oriri deberet, qua in re foret nova haec

vis reponenda? Extra Ens Cogitans vires Totius nihil sunt aliud, quam vires partium constitutarum simplicium singulares, prout sese per actiones et reactiones invicem permutant, ac limitant. Jam vero per actionem et reactionem nulla potest exurgere vis, quae hisce actionis et reactionis viribus esset dissimilis. Si igitur dissimile quid in Toto obtinere volumus, necessario iterum in Ente Cogitante nostrum quaerere refugium oportebit, quod sibi vires in nexu et simul sumtas aliter repraesentat, quam ipsas sine nexu et singillatim sumtas esset repraesentaturum. Hujus argumentum, praeter Harmoniam, in coloribus quoque habemus. Componite duos diversos colores in tam exiguum quodpiam spatium, ut ipsos a se invicem distinguere nequeat oculus; tum certe etiam extra nos semper adhuc separati erunt, et uterque se solo persistet: sensatio tamen nostra tertium sibi aliquem repraesentabit colorem, qui cum utroque illorum nihil prorsus habeat commune. Idem etiam cum Gustu usuvenit; et, nisi fallor, cum omnibus sensibus et sensationibus nostris gene-

ne-

neratim. Possunt nimirum illae per compositionem et nexum in et per se nihil quidem fieri aliud, quam quod singillatim existentes essent; Enti tamen Cogitanti, quod ipsas nequit distincte fecernere, possunt apparere aliter, quam absque nexu forent appariturae. — Hoc quoque concedi potest; dicebat *Simmias*. — Potestne igitur Ens Cogitans suam causam et originem habere in viribus, quae non sunt cogitantes? — Impossibile! postquam prius jam vidimus, quod Facultas cogitandi in nullo Toto, quod e multis consistit, suam queat habere originem. — Optime; reponebat *Socrates*. Compositio virium simplicium, e quibus dissimilem quandam vim Compositi exsurgere oporteat, praesupponit Ens quoddam Cogitans, cui illae in nexu aliter apparent, quam reapse sint: unde ex hac compositione, ex hoc nexu absolute nequit Ens Cogitans exoriri. Si itaque Sensatio et Cogitatio, verbo: si Repraesentatio vis aliqua Compositi esse deberet; partium quoque constitutivarum vires non debent esse similes viribus Totius, et per consequens vires imaginandi? — Quo-

modo hoc aliter fieri posset, cum nequeat dari tertium quidpiam? — Quid autem partes harum partium constitutivarum, in quantum videlicet unquam divisibilitas pertingere potest, debentne hae quoque ejusmodi imaginandi facultatibus esse praeditae? — Citra controversiam; cum quaelibet pars constitutiva iterum sit Totum aliquod, quod e partibus minoribus componitur; cumque ratiocinatio nostra tamdiu continuari queat, donec ad ipsa prima principia, sive elementa perveniamus, quae simplicia sunt, nec ex aliis pluribus componuntur. — Dic mihi, chare mi *Simmia*! annon reperimus nos in Anima nostra infinitam propemodum idearum, cognitionum, inclinationum, passionum copiam, quae nos sine intermissione reddunt occupatos? — Omnino! — Ubi autem has reperimus in divisis illis ac subdivisis partibus? Vel enim dispersas, quasdam videlicet in hac, quasdam in illa, quin unquam repeti queant; vel saltem unica erit inter omnes, quae cunctas has cognitiones, appetitiones, aversiones, quotquot demum in Anima nostra reperiuntur, conjungit, et in se comple-

plectitur? — Alterutrum necessario fuerit admittendum; reponerat *Simmias*: et mea quidem sententia primus ille casus prorsus est impossibilis; nam omnes repraesentationes et affectiones Spiritus nostri ita sunt intrinsece copulatae ac unitae, ut necessario etiam alicubi inseparatae debeant existere. — Presso admodum tu mihi insistis pede, mi *Simmia*! Profecto nec recordaturi, nec contemplaturi, nec comparaturi, nec cogitaturi, quin imo ne quidem illa eadem, quae ante momenta aliquot fueramus, Persona effemus permansuri, si ideae nostrae in multas partes divisae, neque ullibi in arctissimo nexu suo forent reperibiles. Acceptanda nobis igitur est saltem substantia aliqua, quae omnes ideas partium constitutivarum conjungit; verum poteritne substantia ista e partibus esse composita? — Perinde non; secus enim nova opus habebimus compositione et comparatione, ut e partibus unum Totum efficiatur: atque sic eo iterum redituri sumus, unde egressi fueramus antea. — Erit igitur simplex? — Necessario! — Etiam inextensa? quia omne extensum

est divisibile; divisibile autem non est simplex. — Citra dubium! — Existit itaque in corpore nostro unica saltem substantia, quae non extensa, non composita, sed simplex est; quae repraesentandi gaudet facultate, atque omnes ideas, appetitiones, et affectiones nostras in semetipsa conjungit. Quid nos moratur, quin substantia ista nobis nuncupetur ANIMA? — Nihil interest, Amice consummatissime! reponebat *Simmias*, quocumque demum substantiam istam compellemus nomine; satis nobis est, quod difficultas mea in ipsa nullum jam reperiat dubitationi locum, cunctaque ratiocinia tua, quae pro incorruptione Entis Cogitantis adtuleras, inconcussa jam persistant. — Ad haec *Socrates*: Sinite, unum hoc attentiori adhuc expendamus animo. Si multae idmodi substantiae in quodam corpore humano simul degerent; imo si omnia prima corporis nostri elementa pro hujus naturae substantiis habere vellemus, essentne ratiocinia mea pro incorruptione prolata per hoc de suo quidpiam robore perditura? aut vero non nos potius ejusmodi hypothesis eo adingeret,

geret, ut unius incorruptibilis Spiritus loco multos admittamus, adeoque plures statuamus existere, quam reapse pro nostro proposito desideramus? Unaquaeque enim harum substantiarum, prout antea vidimus, totam omnium integri hominis repraesentationum, desideriorum, et appetitionum summam in se complecteretur; adeoque, quod sphaeram cognitionis nostrae concernit, vis ejus non posset esse limitata magis, atque sit vis Totius, — Nulla certe ratione posset esse limitata magis. — Quomodo autem in claritate, veritate, certitudine, et vivacitate cognitionis? Pone multas perplexas, erroneas, et dubias ideas penes se invicem; an sic clara, perfecta, et determinata quaedam idea exsurgat? — Non videtur posse. — Si nullus accedat Spiritus, qui eas comparet, qui meditando ac expendendo perfectiorem aliquam ex iis sibi ipsi formet cognitionem; per omnem certe aeternitatem non desistent esse plures perplexae, erroneae, ac dubiae ideae. — Ita profecto! — Constitutivae igitur cogitantis Materiae partes deberent habere repraesentationes, quae perinde distin-

etae, perinde certae, perinde perfectae sint, atque ipsae repraesentationes Totius: nam e minus distinctis, minus certis, etc., nequit ulla cognitio per compositionem produci, quae majorem harum perfectionum gradum esset habitura. — Hoc equidem nemo ullus revocaverit in dubium. — An autem hoc aliud esset, quam loco unius rationalis Spiritus, quem nos in quolibet corpore humano collocatum volumus, absque omni prorsus necessitate innumeram Spirituum copiam acceptare? — Non aliud certe! — Atque haec ipsa cogitantium substantiarum multitudo probabiliter non foret sibimet ipsi aequalis; nam inutiles ejusmodi multiplicationes in hac rite ordinata rerum universitate locum non habent. — Suprema ipsius Creatoris perfectio, reposuit *Similias*, non admittit, ut ad simile quid cum certitudine asseverandum nostrum inducamus animum. — Erit igitur inter cogitantes illas substantias, quas in corpore humano collocavimus, una quaedam perfectissima, quae distinctissimas et adaequatissimas habitura est ideas, nunquid? — **Necessario!** — Simplex haec substantia

tia, quae inextensa est, quae repraesentandi gaudet facultate, quae inter cogitantes substantias in me habitantes perfectissima, quae omnes ideas, quarum mihi conscius sum, eadem cum claritate, veritate, certitudine, etc., in se complectitur, nunquid Anima mea est? — Est profecto, chare mi *Socrates!* —

Tempus nunc est, dilecte mi *Simia!* unum adhuc obtutum refigendi ad viam illam, quam jam emensi sumus. Praesupposuimus nos, facultatem cogitandi proprietatem esse Compositi; et vide, quam mirum! ex hac ipsa hypothesi per rectam quandam ratiociniorum seriem thesin huic e diametro oppositam deducimus: quod nempe sensatio et cogitatio necessario debeant esse proprietates Simplicis, et non Compositi. Annon id ipsum manifesto nobis esse potest argumento, hypothesein illam impossibilem, sibi ipsi contradictoriam, adeoque rejiciendam esse? — Nemo tibi hoc negare poterit. — Extensio et Motus, pergebat porro *Socrates*, in has ideas principales, prout vidimus, resolvi possunt; et omne

denique id, quod Composito convenire potest. Extensio est principium, Motus autem fons, e quibus modificationes proveniunt. In compositione sub mille diversis formis sese exhibent spectabiles, atque in natura corporea infinitam mirabilium modificationum sistunt seriem: a minimo terrae pulvisculo ad immensam usque illam coelestium sphaerarum, quae a Poëtis pro deorum palatiis habentur, majestatem. Omnes in id consentiunt, quod principium earum sit Extensio, activitas autem ipsarum sit Motus. At vero percipere, comparare, ratiocinari, appetere, velle, voluptate et taedio affici, longe ab hac diversam postulant Extensionis ac Motus rationem, aliud quoque principium, alios denique modificationum fontes. In ente principali simplici multa repraesentari, extra se invicem posita componi, simulque concipi, varia inter se comparari, et contraria in harmoniam reduci oportet. Quod in immenso mundi corporei spatio dispersum est, isthic sese coacervat ad efficiendum unum Totum, velut in punctum unum: quodve his nihilo minus est, praesenti hoc tem-

temporis momento cum eo, quod adhuc fieri oportebit, jam in comparationem ducitur. Isthic ego nec extensionem nec colorem, nec quietem nec motum, nec spatium nec tempus cognosco, sed quodpiam intrinsecus activum Ens, quod extensionem et colorem, quietem et motum, spatium et tempus sibi repraesentat, conjungit, separat, comparat, eligit, atque millenarum adhuc constitutionum capax est, quae tamen cum extensione et motu nihil prorsus commune habent. Voluptas et taedium, appetitiones et averfationes, spes et metus, felicitas et miseria, non sunt modificationes loci exiguorum pulvisculorum terrae. Prudentia, Humanitas, Benevolentia, Amicitiae delectatio, et sublimis denique illa Timoris Domini sensatio majus profecto quid sunt, quam ebullitiones sanguinis, et pulsus arteriarum, quae affectiones illas comitari consuevere. Res tam inter se diversae, chare mi *Simmia!* tamque diversarum proprietatum nequeunt, citra extremam quandam negligentiam, secum invicem confundi, — Plene, plenissime mihi satisfactum video; erat responsum

Sim.

Simmiae. — Verum *Socrates*, juverit, in-
 quiebat, exiguam adhuc aliquam fecisse
 reflexionem, priusquam ad te memet
 convertam, mi *Cebes!* Primum, quod de
 corpore, ejusdemque nobis compertum
 est proprietatibus, amplius quid est,
 quam modus ac ratio, quibus illud sese
 sensibus nostris exhibet? — Clarius ali-
 quanto temet explica, chare mi *So-
 crates!*

Agam, quod potero. Extensio et
 Motus sunt repraesentationes, quas sibi
 facit Ens cogitans de eo, quod extra se
 realiter existit, nunquid? — Concedo.
 — Esto, habeamus argumenta certissima,
 quibus convicti simus, res extra nos po-
 sitas reapse nihil aliud esse, quam nobis
 absque impedimento appareant; annon
 tamen, hoc non obstante, semper re-
 praesentatio ipsa praecedit, certitudo au-
 tem, quod objectum ipsius realiter exi-
 stat, consequitur? — Quomodo id aliter
 fieri posset, reposuit *Simmius*, postquam
 rerum extra nos positarum existentiam
 non alia possumus ratione advertere,
 quam per earundem impressiones? — In

nostrae igitur cognitionis serie semper
 praecedit Ens cogitans, ens extensum ve-
 ro subsequitur; nam prius animadverti-
 mus, quod ideae sive perceptiones, et
 per consequens ens quodpiam percipiens,
 realiter existentes adsint; atque ex his
 dein inferimus realem etiam praesentis
 cujusdam corporis, ejusdemque proprie-
 tatum existentiam. Veritas ista ex eo
 quoque nobis fit manifesta, quod Corpus,
 prout antea vidimus, absque actione En-
 tis cogitantis nunquam Totum aliquod
 constitueret, et ipse quoque motus abs-
 que comparatione praesentis cum praete-
 rito non esset motus. Quacunque igitur
 sui parte rem hanc consideremus, semper
 Anima cum suis actionibus prima sese no-
 bis offert, et dein primum subsequitur
 Corpus cum suis modificationibus. *Perci-
 piens* semper praecedit aliud pure pure
perceptibile. — *Cebes* haec audiens, *Amici*
mei! inquebat, idea ista majoris, quam
 prima quidem fronte videri possit, vide-
 tur esse emolumenti. — Integram entium
 catenam, pergebat porro *Socrates*, ab
 Infinito videlicet ad minimum usque ter-
 rae pulvisculum, in tria membra, sive in
 tres

tres classes partiri possumus. Prima *percipit*; verum ipsa nequit ab aliis *percipi*: totam hanc classem Unicus ille explet, cujus Perfectio omnes finitas perceptiones et ideas supergreditur. Secunda consistit e Spiritibus sive Animabus creatis: *percipiunt* hae, et ipsae quoque possunt ab aliis *percipi*. Tertiam denique classem constituit Mundus iste Corporeus, qui ab aliis quidem *percipi*, at vero ipse nequit *percipere*: objecta tertiae hujus classis sunt, tam in serie nostrae cognitionis, quam etiam in ipsa existentia, extra nos posita; semper tamen postrema in ordine, cum semper realem Entis percipientis existentiam praesupponant: an isthoc admittere dubitamus? — Minime omnium! aiebat *Simmias*; postquam priora omnia admitti oportuit. — Et tamen, pergebat *Socrates*, hominum opinio plerumque retrogradam ab hoc ordine tenet viam. Primum, de quo nos plene convictos esse putamus, est Corpus, ejusdemque modificationes; quae tantopere sensus nostros fascinant, ut per tempus aliquod materiale existentiam pro solo et unico, omneque reliquum pro ejusdem proprie-
ta-

tatibus habeamus. — Gratulor mihi, aje-
bat *Simmias*, quod tu, prout non obscure
fateris, perversam *) hanc ipse secutus
fueris viam. — Omnino, mi chare! re-
ponebat *Socrates*. Primae omnium mor-
taliū opiniones sunt sibi aequales. Hoc
est littus illud, ex quo cuncti sua ventis
vela committunt. Errant, quaerendo Ve-
ritatem, sus deque per opinionum ocea-
num; donec Ratio et Meditatio, magni
illae Jovis filiae, vela ipsorum illumi-
nent, atque fortunatum ipsis in portum
adventum adnuntient. Ratio et Medita-
tio Spiritum nostrum a materialibus mun-
di corporei impressionibus in suam redu-
cunt Patriam, in illam videlicet Entium
cogitantium regionem; primum quidem
ad sibi similia, ad creata entia, quae
propter finitudinem suam ab aliis quoque
cogitari, ac distincte concipi possunt. Ab
his elevant ipsum ad primum illud Cogi-
tan-

*) Norint Grammatici Critones, me data ope-
ra den verkehrten Weg perversam viam no-
minasse, quin veritus sim, ne commissi
idiotismi germanici a sciolis Recensentibus
arguar.

tantis et Cogitabilis principium, ad Ens illud omnia concipiens, a nullo autem perceptibile; de quo pro solatio nostro illud pro comperto habemus, quod omnia, quaecunque in hoc mundo corporeo, atque illa Spirituum regione pulchra et perfecta sunt, ab ipso suam adepta sint existentiam, ejusdemque conserventur Omnipotentia. Enimvero nihil his amplius ad tranquillitatem, ac beatitudinem tam praesentis, quam futurae vitae nostrae requiritur, quam ut de hac Veritate convicti, ab hac commoti, atque in intimis quibusque cordis nostri penetralibus simus penetrati,

DIALOGUS III.

Interposito paulisper silentio *Socrates* ad *Cebetem* conversus, chare mi *Cebes!* inquit, postquam magis distinctas de essentia immortalium jam adeptus es ideas, quid tibi de iis fabularum magistris videtur, qui saepius Deum aliquem mortalis cujuspiam meritis invidere inhiantem,

tē, atque adversus illum, solis ingratiss, hostiliter cogitantem esse sinunt? — Nosti tu, mi *Socrates!* quid nos de idmodi magistris, eorumque fictionibus sentire docti simus. — Odium et Invidia, abjectissimae passiones istae, quae humanae naturae tantopere sunt dedecori, debent divinae Sanctitati directe contradicere. — Hoc equidem pro indubitato habeo. — Tu igitur plene jam persuasum habes animum, et quidem citra ullam dubii suspicionem, quod tu, nos, omnesque proximi nostri a sanctissimo illo Ente, quod nos produxerat, nec invidiam, nec odium, nec persecutionem pertimescendam habeamus, sed tenerrimo diligamur amore? — Certissime! — Plena hac fretus fiducia nullum jam unquam finis in animum tuum induci metum, quod Altissimus ille aeternis te adjudicaturus cruciatibus, atque, nocens innocensve fueris, indefinenter miserum te esse foret permissurus? — Nunquam! nunquam! exclamabat *Apollodorus*, tametsi ad ipsum nullatenus directa fuerit quaestio; cui *Cebes* quoque assensum praebuit. — Tum *Socrates*: Propositionem hanc, quod *Deus*

*nos aeternis calamitatibus non destinet, pro regula certitudinis nostrae cognitionis, sive pro criterio Veritatis posthac assumpturi sumus, ubiubi de rebus futuris, quae solum et unice a voluntate Altissimi dependent, sermo inciderit. E natura et proprietatibus rerum creatarum nihil hac in re certi potest determinari: ex his enim non nisi illae fluunt propositiones, quae in et per se sunt immutabiles, adeoque a cognitione Altissimi, non vero ab Ejusdem beneplacito, dependent. In ejusmodi pervestigationibus ad divinas perfectiones nosmet convertere nos oportet; atque perscrutari, quid iisdem conveniat, quid contradicat. De quo convicli sumus, quod iisdem non sit conforme, illud tuto rejicere, et pro tam impossibili habere possumus, ac si cum ipsa natura et essentia rei in quaestionem vocatae pugnaret. Hujus generis quaestio est haec ipsa, mi *Cebes!* quam nunc occasione propositae difficultatis tuae in examen habemus vocandam. Admittis tu hoc, *Amice!* quod Anima ens simplex sit, et absque corpore etiam suam habeat subsistentiam, nunquid? — Admitto. —*

Illud

Illud quoque, quod incorruptibilis sit? —
 Et hoc mihi quoque prorsus indubitatum
 est. — Eo nempe, pergebat *Socrates*,
 nostrae de natura extensionis et reprae-
 sentationis ideae nos perduxerant. Nunc
 vero de futuro Spiritus humani statu ac
 forte oriuntur dubia, in quantum nimi-
 rum unice et solum a voluntate et bene-
 placito Altissimi dependet. An ille Spi-
 ritum hominis in statu vigilantibus, praesentium ac praeteritorum memorem et consci-
 entiam, per omnem aeternitatem sinet per-
 sistere? aut forte praefixit ei, ut post obi-
 tum sui corporis in statum aliquem somno
 non dissimilem dehiscat, neque evigilet
 unquam? Annon hoc ipsum erat, quod
 tibi incertum adhuc videbatur? — Hoc
 ipsum, mi *Socrates*! — Quod plena ac
 integra omnis clarae conscientiae, omnis-
 que memoriae privatio, saltem per breve
 aliquod tempus, non sit impossibilis, do-
 cet Somnus, Deliquium animi, Vertigo,
 Extasis, milleque aliae experientiae. His
 quidem in casibus Anima suo adhuc vin-
 cta tenetur corpore, cogiturque semet ac-
 commodare constitutioni cerebri, quod
 ipsi in cunctis hisce debilitatibus nihil

praeter obscuras quasdam, facileque debiles subministrat notas. Ex hoc igitur ad illum Animae nostrae statum, qui eam post suum a corpore divortium manet, nullum potest formari argumentum; tunc enim sublatum est omne inter diversa haec entia commercium: cessat Corpus esse organum Animae, Anima autem longe aliis insistere debet legibus, quam quibus isthic terrarum fuerat limitata. Interim satis fuerit incertitudini nostrae factum, quod defectus clarae conscientiae, prout fere in somno usuvenit, naturae Spiritus non repugnet; si enim hoc foret, tum profecto metus noster non omni profus careret fundamento. — Quid si autem a terribili hoc dubio immunes reddi cupimus, possumusne amplius quid postulare, quam affecurationem, quod sollicitudo nostra intentionibus Dei contrarietur, quodque ab eodem tam parum, quam aeterna creaturarum suarum perditio, rata potuerit haberi? — Ita sane! respondebat *Cebes*; nisi forte ejusmodi convictionem poscamus, quae naturae rei quaesitae repugnet. Dum tibi, mi chare *Anice*! dubia mea proposueram, ipse
ego

ego quaedam ex intentionibus Creatoris repetita adferebam argumenta, quibus systema tuum summe redditur probabile: verum illa ego e tuo potius ore percipere desidero; quod ipsum meorum quoque amicorum est desiderium.

Faciam igitur periculum, aiebat *Socrates*, an votis queam respondere vestris. Dic tu mihi primum, *Cebes!* si vereris, ne cum morte omnem in aeternum vigilantem tui ipsius conscientiam amittas; metuisne etiam, ne haec ipsa fors universum quoque genus humanum, aut vero aliquam saltem ejusdem partem maneat? An omnes nos 'per mortem rapimur, atque, more Poëtarum loquendo, ab ipsa in sinum senioris fratris sui, somni videlicet perpetui, transferimur? aut vero sunt terricolarum nonnulli eo destinati, ut ab Aurora illa coelesti ad immortalitatem suscitentur? Utprimum illud admittimus, 'quod uni parti generis humani vera immortalitas sit praedeterminata; tum non credo, *Cebetem* vel uno adhuc posse dubitare momento, quod beatitudo ista *Justis*, Deorum hominumque

Amicis, sit reservata? — Nullus dubito, mi *Socrates!* Dii profecto non tam injuste distribuunt mortem aeternam, prout Athenienses temporalem. Ad haec illud quoque existimo, quod in sapientissimo Creationis Plano similia entia similes etiam habeant praedeterminationes, adeoque universum genus humanum post hanc vitam similis fors maneat, ac conditio. Aut quippe omnes ad novam aliquam sui ipsius conscientiam evigilant; et tunc nec *Anitus*, nec *Mellitius* dubitaverint amplius, quod suppressam Innocentiam melior fors maneat, quam ejusdem persecutores: aut vero terminant omnes cum morte suam quoque destinationem, redeuntque in statum illum, ex quo in ortu suo fuere desumpti: scena eorum non pertingit ultra, quam ad praesentis vitae theatrum: in fine recedunt actores, fiuntque iterum, quod fuere alias in vita communi. Metuo, Amice mi! cogitationes istas ultro persequi; animadverto quippe, quod in manifestas me perducant absurditates. — Nil quidquam nos istud moretur, *Cebes!* reponebat *Socrates*: nam pro illis quoque oportet nos esse sollicitos,

tos, qui ad absurdam aliquam consequentiam non tam facile erubescunt. Asserebas tu, mi chare! in sapientissimo Creationis Plano entia similia similes etiam habere praedeterminationes oportere? — Ita! — Omnia entia creata, quae cogitant et volunt, sunt sibi invicem similia? — Omnino! — Etiam si istud rectius, verius, atque perfectius cogitet, plura objecta comprehendendi capax sit, quam illud; nulla tamen datur limitis linea, quae ipsa in diversas classes separet, sed elevant illa sese inobservabilibus gradibus supra se invicem, atque unum nonnisi genus entium efficiunt, nunquid? — Hoc quoque concessum oportet. — Et si supra nos altiores adhuc dantur Spiritus, qui sibi invicem inobservabilibus Perfectionis gradibus antecellunt, atque Spiritui Infinito gradatim adpropinquant, annon tamen omnes, quotquot demum illorum creati sint, ad unum idemque genus pertinent? — Citra dubium! — Quemadmodum eorum proprietates non sunt essentialiter distinctae, sed nonnisi gradu, veluti in quadam serie continua, sese pedetentim elevant; ita destinationes

quoque ipforum sibi invicem in essentialibus similes, et nonnisi inobservabilibus gradibus a se invicem distinctas esse oportet. Nam in magno illo Creationis Plano cuncta secundum regulas omnium perfectissimae Harmoniae ordinata sunt; unde etiam destinationes entium cum perfectionibus et proprietatibus suis quam accuratissime concordent, est necesse. An hoc in dubium revocare possumus? — Minime omnium! — O Amici mei! quaestio, quam isthic in examen vocamus, incipit in divino illo magni hujus Universi decreto infiniti esse momenti. Non modo genus humanum, sed universum entium cogitantium regnum concernit decisiva sententia. Suntne illa ad veram immortalitatem, ad perpetuam sui ipsius conscientiae, et distincti sensus proprii durationem destinata? an cessant iterum post brevem fruitionem ista Creatoris beneficia, locumque cedunt oblivioni cuidam aeternae? In decreto Altissimi, prout vidimus, debuit isthaec quaestio in hac universalitate fuisse decisa: annon igitur nos quoque, occasione praesentis pervestigationis nostrae, eandem

dem in universali hac luce habebimus considerandam? — Prout videtur. — Verum quo universalius fit objectum, pergebat *Socrates*, eo absurdior fit sollicitudo nostra. Omnes Spiritus finiti habent sibi concreatas habilitates, quas ipsi per exercitium evolvunt, et perfectiores reddunt. Homo innatam sibi sentiendi ac cogitandi facultatem admirabili quadam celeritate perficit. Cum qualibet sensatione torrentis instar ingens cognitionum copia eidem adfluit, quae humana lingua nequeunt exprimi: et si illas sibi invicem conferat, inter se comparet, judicet, inferat, eligat, rejiciat; tum copiam istam in infinitum multiplicat. Eodem tempore explicat sese immensa quaedam innatarum ipsi spiritualium habilitatum promptitudo, efformatque semet in ipso ingenium, intellectus, ratio, vis inventandi, pulchri bonique sensus, magnanimitas, dilectio proximi, socialitas, et sexcenta alia perfectionum agmina, quas adipisci nullus adhuc mortalium in hac vita intermittere poterat. Esto, homines quospiam stupidos, dementes, duricordis, abjecti animi, crudelesque dica-

mus: in comparatione cum aliis possunt idmodi denominationes nonnunquam locum habere; at vero non fuit tantum adhuc reperire stolonem, qui non aliqua saltem Rationis dedisset specimina, nec tyrannum tantum, in cujus sinu non aliqua saltem humanitatis scintilla micaret. Nam omnes adipiscimur perfectiones istas; atque differentia omnis nonnisi in *plus* vel *minus* consistit: omnes, inquam, illas adipiscimur, Amici mei! nam illud ne sceleratissimo quidem mortalium successerat unquam, ut destinationi suae directe contrarias potuisset exercere actiones. Resistat, repugnet, quantacunque demum velit cum pertinacia; haec ipsa tamen resistentia innatum sibi aliquem habebit pro fundamento stimulum, qui origine sua bonus, et nonnisi per malam applicationem perversus fuerit effectus. Erronea haec applicatio facit hominem imperfectum et miserum; executio nihilominus stimuli illius origine sua boni promovet, etiam praeter voluntatem suam, scopum existentiae suae. Tali ratione, Amici mei! nullus adhuc mortalium in benefico cum proximis suis consortio vixerat, qui
ter-

terram hanc non reliquisset perfectior, quam eandem sit ingressus. Perinde se res habet cum integra Entium cogitantium serie: quamdiu illa sibi ipsi conscia sunt, quamdiu cogitant, volunt, appetunt, averfantur; tamdiu innatas sibi facultates magis semper magisque excolunt: quanto sese in iisdem exercent diutius, tanto majorem nanciscuntur virium suarum aetivitatem, tanto promptiores, velociores, liberiores fiunt, minusque impeditae ipsorum actiones; tanto denique capaciora evadunt ipsa, in verae Pulchritudinis et Perfectionis intuitione beatitudinem suam inveniendi. Quid autem? Amici mei! an omnes hae divinae prorsus Perfectiones, quas tamdiu entia illa sibi comparare debebant, simul semelque pereant, veluti spuma levis in aquis, veluti sagitta aërem pervolans? nec ulla post se relinquunt vestigia, quod isthic terrarum reapse unquam exstiterint? Minimus quisunque terrae pulvisculus nequit in hac rerum natura, citra miraculosam adnihilationem, pessumire; et tamen Magnificentiae istae aeternum evanescant? respectu eorum entium, a quibus possidebantur, absque
se-

sequelis, absque utilitate, ita considerentur, ac si nunquam ad ipsa spectavissent? Quas, quaeso, ideas de Plano Creationis praesupponit isthaec opinio! In hoc sapientissimo Plano Bonum infinitae est utilitatis, quaelibet Perfectio indefinentium sequelarum; sed nonnisi Perfectio entium simplicium, se ipsa sentientium, quibus solis, in sensu proprio, realis aliqua adscribi potest Perfectio: illa autem, quam in entibus compositis animadvertimus, transitoria est, et instabilis, prout entia ipsa, quibus competunt. Quod ipsum ut tanto luculentius perspiciamus, Amici mei! differentiam illam inter Simplex et Compositum denuo in examen habemus vocandam. Vidimus jam, *Composito*, citra relationem ad simplex cogitansve Ens, nec Pulchritudinem, Ordinem, Harmoniam, nec Perfectionem convenire posse; quin imo citra relationem istam ne ita quidem possunt Composita videri, ut unum *Totum* efficiant. Neque illa in magno hujus Universi decreto sui ipsius causa fuere producta: sunt quippe expertia vitae, neque conscia existentiae suae; minime autem omnium, qua

qua talia, ullius perfectionis capacia. Scopus existentiae ipsorum potius in viventibus et sentientibus Creationis partibus quaerendus est: vitae expertia serviunt vita praeclatis pro sensationum organis, et subministrant iisdem non modo corporeas rerum multiplicium sensationes, sed ideas quoque Pulchritudinis, Ordinis, Symmetriae, Medii, Finis, Perfectionis, aut saltem materiam pro omnibus hisce ideis, quas dein Ens cogitans, virtute intrinsecae activitatis suae, ipsum sibi efformat. In Composito nihil per se ipsum subsistens reperimus; nihil, quod perduret, atque stabilitatem aliquam habeat ita, ut momento proxime sequenti dicere possimus illud ipsum esse, quod momento proxime praecedenti fuerat. A quo ego vos isthic considero, Amici mei! non modo Solis radii, qui e vultibus vestris reflectuntur, in continuo quodam fluunt torrente; sed corpora quoque vestra in aeterna sui conformatione et nexu infinitas propemodum modificationes sunt perpessa: singulae eorundem partes cessarunt esse eadem, quae fuere prius; suntque in continua commutatione ac fluxu modifi-

dificationum, qui easdem indefinenter
secum abripit: quemadmodum beati illi
praeteritarum aetatum Sapientes probe
observaverant, quod entia corporea,
qua talia, nihil reapse sint, sed oriuntur
continuo, et praetereant; nihil in iis sta-
bile, durabile nihil; sed cuncta sibi invi-
cem subsequuntur in continuo quodam,
ac nulla ratione retinendo permutationum
torrente, quo entia composita sine inter-
missione generantur, et resolvuntur. Id
ipsum HOMERUS quoque intellectum
voluit, dum Oceanum Patrem, Thetin
autem rerum omnium Matrem nomina-
vit: quod videlicet cuncta mundi hujus
visibilis entia per continuam commutatio-
nem oriuntur, et circumfluentis oceani
instar ne uno quidem momento in priori
suo loco persistant.

Si igitur Compositum se ipso perdu-
rationis incapax est, quanto minus fue-
rint ejusdem perfectiones, quae Composi-
to, prout vidimus, nunquam in et per
se, sed solum quoad relationem ad Sen-
tiens et Cogitans in hoc Creationis uni-
verso possunt adtribui? Unde videmus
etiam,

etiam, in vitae experti Creationis universo Pulchrum omne contabescere, et reflorescere iterum; Perfectum praeterire, et mox iterum in alia quadam forma comparere; apparentem disordinem et regularitatem, harmoniam et discordantiam, delectans et adversans, bonum et malum in infinita quadam varietate se cum invicem commutari; prout nimirum usus, utilitas, commoditas, voluptas, et felicitas entium vita praedictorum exigit, quorum gratia Composita illa vitae expertia fuere producta.

Pars viva hujus universi duas complectitur classes; materialiter sentientes, et spiritualiter cogitantes Naturas. Illud autem ambae sibi commune habent, quod sint perennantis essentiae, atque interna quadem se ipsa subsistente perfectione potiri ac perfrui queant. In cunctis, quae terram hanc incolunt, animantibus illud animadvertimus, quod ipsorum sensationes, cognitiones, appetitiones, innatque naturae stimuli modo quodam summe mirabili cum necessitatibus eorundem concordent, et generatim ad ipsorum conser-

servationem, commoditatem, propagationem, partim etiam ad felicitatem suorum successorum tendant. Harmonia ista interne ipsis indita est; nam omnes ipsorum affectiones, atque naturae stimuli attributa sunt Entis simplicis et incorporei, quod in illis sibi ipsi, rerumque aliarum conscius est: hinc veram possident perfectionem, quae non primum in relatione ad alia extra se posita *Perfectio* nuncupari debet, sed subsistentiam ac durabilitatem suam per se ipsam habet. Si entia vitae expertia partim illorum gratia existunt, ut sustentationem, voluptatem, et commoditatem reperire queant; tum etiam ex parte sua capacia esse possunt his beneficiis perfruendi, voluptatem et tædium, gratum et ingratum, appetitionem et aversionem, felicitatem et infelicitatem persentiscendi; sicque et ipsa reddi queunt intrinsece perfecta vel imperfecta. Si entia vitae expertia fuere media, quibus sapientissimus Creator usus est; tum animantia quoque jam eo ipso ad intentiones Ejusdem pertinere: nam illorum quoque gratia pars aliqua Creationis vitae carentis fuerat producta; atque ipsa etiam gau-

gaudent facultate illis perfruendi, uadeo et ipsa reddi queant in interiori natura sua concordantia et perfecta. Contra autem, quamdiu in hac terra coram nobis versantur, nullas in ipsis continuas ad sublimiorem aliquem perfectionis gradum progressionem animadvertimus. Obtinēt illa absque ulla informatione, contemplatione, exercitio, proposito, sciendique cupiditate, quasi immediate ex ipsa manu Omnipotentis omnes illas dotes, habilitates, stimulos, et instinctus, quibus pro conservatione ac propagatione sua opus habent. His nihil quidquam adipiscuntur, aut ipsa sibi comparant amplius, etiamsi per saecula vivant, aut sese in infinitum multiplicent, ac propagent. Obtenta pariter nequeunt sive perfectiora reddere, sive in pejora convertere, sive denique cum aliis communicare; sed exercent illa innata sibi operandi methodo, quamdiu circumstantiis ipsorum sunt proficua; et tandem videntur etiam eorum pedetentim iterum oblivisci. Adhibita industria humana possunt quidem nonnulla animantia domestica modicum quidpiam condiscere, et belli-

cis, aut etiam levioribus laboribus domesticis adhiberi; ipso tamen modo ac ratione, quibus idmodi instructiones suscipiunt, satis superque demonstrant, vitam suam isthic terrarum nullatenus ad id esse destinata, ut continua esset ad perfectionem progressio; sed certum aliquem habilitatis gradum, quem attingunt, ultimum etiam esse ipsorum finem, nec unquam ipsa ulterius suapte natura progredi, nec ad sublimiores quasdam actiones ponendas interne impelli posse. Jam vero ipsa haec progrediendi negligentia, stupida ista cum obtentis contentio, citra ullum semetipsa in altius quid provehendi desiderium, manifesto est argumento, quod in magno illo Creationis Plano non prorsus ultimus fuerint finis, sed ut qua viliores scopi simul etiam pro mediis servirent, atque digniorum sublimiorumque destinationum entibus in adimplendis finalibus Dei intentionibus auxilio essent. Verum fons vitae ac sensationum est in ipsis Ens quoddam simplex, se ipso subsistens, quod inter omnes modificationes, quas in communi rerum cursu patitur, constans quidpiam ac perennans

nans habet; unde proprietates, quas semel jam per educationem, aut qua immediatum e manu Benignissimi donum obtinuit, eidem proprie convenire, per vias naturales nunquam amplius ex integro interire, sed indefinentium sequelarum esse debebunt. Cum sentiens haec anima naturaliter nunquam cesset existere, nunquam etiam cessabit intentiones Dei in natura promovere, eritque cum unaquaque suae existantiae duratione habilior semper, habiliorque ad auxiliandum, ut magnus sui Autoris scopus adimpleatur. Hoc infinitae illi Sapientiae conforme est, quacum hujus universi Planum in concilio deorum fuit decretum. Cuncta sunt in continuo quodam labore et conatu, certas quaspian intentiones in hoc Plano adimplendi. Unicuique reali substantiae est immensa quaedam actionum series praescripta, quas pedetentim peragere debet; agens autem substantia per ultimam actionem semper fit aptior ad proxime sequentem melius exequendam. Secundum haec principia ens illud spirituale, quod bruta animat, infinitae est durationis, continuatque per
N 2 omnem

omnem aeternitatem intentiones Dei in illa serie et graduum sequela adimplere, quae ipsi in universali Plano fuit praefixa.

Utrum animales hae, et materialiter sentientes Naturae cum tempore humiles gradus suos deserturae, et quodam Omnipotentis adnutu provocatae in illam Spirituum sphaeram semet elevaturae sint, nequit cum certitudine determinari; quanquam, ut id crederem, facile admodum meum inducturus essem animum.

Rationales Naturae et Spiritus in magna hac rerum universitate, prout peculiariter in hac terra Homo, principem tenent locum. Secundario huic Creationis domino in virginea pulchritudine sua exornatam se sistit Natura. Sunt eidem inanimata non modo utilitati et commoditati, non modo nutrimento, vestitui, habitationi, atque securae commorationi, sed praeprimis delectationi et instructioni deservientia; altissimae quoque sphaerae, astraque remotissima, quae vix oculis
per-

pertingi possunt, debent eidem hunc in
 finem esse auxilio. Vultisne ipsius hac
 in terra nosse destinationem? videte sal-
 tem, quid reapse hac in terra exequatur.
 Non adfert ille secum ad hoc theatrum
 promittitudinem ullam, aut naturae stimu-
 lum, non innatam sibi habilitatem, non
 opes, non auxilium, atque in primo suo
 in hunc mundum ingressu egentior com-
 parat, omnisque subsidii expers magis,
 quam animal quodcunque ratione destitu-
 tum. Verum conatus et habilitas semet
 perfectiorem reddendi, sublimissimae hae
 dotes, resarciunt multifariam brutalium
 illorum instinctuum et habilitatum defe-
 ctum, quae nullam meliorationem, nec
 altiorem aliquem Perfectionis gradum ad-
 tingere queunt unquam. Vix incipit so-
 lis perfrui lumine, universa jam ad ipsum
 perfectiorem reddendum collaborat Natu-
 ra: hoc sensus ejus acuit, imaginandi
 vim, ac reminiscendi facultatem roborat;
 illud nobiliores cognitionum motus exer-
 cet, intellectum, rationem, ingenium,
 perspicaciam perficit; Pulchrum, quod
 in natura est, genium ipsius erudit, af-
 fectiones purificat; quod est in natura

Sublime, admirationem ejus excitat, atque ideas ipsius quodammodo supra hujus mortalitatis sphaeram adtollit. Ordo, Harmonia, Symmetria non modo rationabiles eidem praestant delicias, sed vires quoque animi occupant cum debita quadam, atque perfectioni ipsius accommoda harmonia. Paulo post cum sibi simili societatem init, ut sibi reciproce felicitatis suae media adlevient; et ecce! per societatem istam evolvunt sese perficiuntque in ipso sublimiores quaedam perfectiones, quae prius veluti in bulbo quodam convoluta haerebant. Adipiscitur ille officia, jura, privilegia, obligationes, quae ipsum ad classem moralium Naturarum evehunt; oriuntur ideae de justitia, aequitate, decentia, honore, existimatione, fama. Suis ille limitibus circumscriptus ad Familiae suae dilectionem stimulus in amorem Patriae convertitur, ad universum genus humanum dilatatur, atque ex innato illo compassionis semine progignuntur Benevolentia, Mansuetudo, et Magnanimitas.

Conversatio, socialitas, colloquium,
 recreatio perducunt pedetentim omnes
 virtutes morales ad maturitatem; accen-
 dunt cor ad amicitiam, pectus ad gene-
 rositatem, Spiritum ad Veritatis amorem;
 expandunt super vitam humanam quan-
 dam mutui obsequii, atque reciprocae
 dilectionis aemulationem, aliquam ferii et
 jucundi, morositatis ac hilaritatis commu-
 tationem, quae omnes solitarias, et non
 sociales voluptates suavitate sua quam
 longissime antecellunt. Hinc etiam nihil
 nobis gratiae, solatii, aut emolumenti
 conferunt omnium hujus mundi divitia-
 rum possessio, et ardentissimae quantum-
 vis voluptatis fruitio, si in solitudine iis-
 dem potiri ac perfrui nos oporteat; et
 denique sublimissima quaeque, ac maje-
 state plenissima Naturae objecta non de-
 lectant tantopere animal hoc sociabile,
 Hominem, quam recreet unicus, quem
 in proximum suum figit, obtutus!

Jam si rationalis haec Creatura ve-
 ras etiam de Deo, ejusdemque propieta-
 tibus obtineat ideas, cheu! quam audax
 iste ad sublimiorem Perfectionem gradus!

e suo cum concreatura sua consortio ingreditur quandam cum ipso Creatore familiaritatem! cognoscit relationem illam, quam ipse, universum genus humanum, omneque Vivens ac Mortuum cum hoc Autore et Conservatore Universi habet; magnus ille causarum et effectuum in natura ordo nunc ipsi in quendam mediorum et finium ordinem convertitur; quidquid hactenus in terris possidebat, fuit ipsi quasi e nubibus delapsum: nunc autem dissipatae sunt nubes istae, coramque intuetur in hilarem illum Datorem, qui ipsi cuncta haec beneficia in uberrima plenitudine adfluere jusserat. Quas in corpore et animo proprietates, dotes, et facultates possidet, agnoscit esse dona Patris hujus benignissimi; omnem Pulchritudinem, omnem Harmoniam, omne Bonum, Sapientiam, Providentiam, Media, et Fines, quotquot in hoc visibili et invisibili mundo cognoverat, jam qua Cogitationes Sapientissimi illius contemplatur, quas ipsi ex immenso suae Creationis libro legendas dederat, ut ipsum ad sublimiorem educeret Perfectionem. Amantissimo huic Patri et
Edu-

Educatori, benignissimo huic Orbis universi Reſtori consecrat ille omnes simul cordis sui virtutes, quae divinum quendam in oculis ejus nanciscuntur splendorem, dum videt, se per illas, et quidem per illas solas complacere Altissimo! Sola Virtus est, quae nos perducit ad beatitudinem, neque sufficimus aliter placere Creatori, quam si ad veram beatitudinem nostram pertingere satagamus. Quantum in hisce jam terris eminentiam adeptus est Homo per isthanc sui constitutionem! Considerate eum, Amici mei! considerate bene moratum hunc in Statu Dei civem; animadvertite, quomodo omnes cogitationes, vota, inclinationes, et passiones quoque ipsius inter se concordent; quomodo omnes ad veram Creaturae felicitatem, atque ad majorem Creatoris gloriam tendant ac conspirent! O! si mundus vel unicam tantae perfectionis creaturam nobis sistere posset, an moraretur nos aliquid, quin in hoc Divinitatis imitatore, in hoc divinae complacentiae objecto, supremum Creationis finem reperisse nos existimemus?

Fatendum quidem est, singulas hujus imaginis notas non generatim unicuique hominum convenire, sed in iis paucis duntaxat nobilioribus reperiri, qui generis humani sunt ornamenta: verum id ipsum posset esse aliqua ratione limes ille inter homines et Spiritus sublimiores. Satis illud est, quod omnes ad unam eandemque classem pertineant, omnisque eorum differentia nonnisi in *plus* vel *minus* consistat. Ab ignorantissimis hominibus ad perfectissimos usque inter creatos spiritus, omnes sine exceptione suam habent divinae Sapientiae congruentem, propriisque ipsorum viribus ac facultatibus accommodatam destinationem, ut se, aliosque etiam, reddant perfectiores. Haec ipsis praefixa est via; et perversissima quantumvis voluntas nequit ullum ex integro ab eadem seducere. Quidquid vivit, et cogitat, nequit intermittere, quin cognitionem suam, suasque appetendi vires exerceat, perficiat, in promptitudines convertat, adeoque plus vel minus, id est, fortioribus vel debilioribus passibus ad Perfectionem adpropinquet. Quandonam autem adtingitur iste

ter-

terminus? Prout videtur, nunquam ea cum plenitudine, ut ad ulteriorem progressum praeclusa esset via: creatae enim naturae nunquam valent tantam adtingere perfectionem, qua major nequeat cogitari. Quo altius scandunt, eo plures nunquam adhuc ipsis visae distantiae sese ipsorum pandunt oculis, quae conatui aggressibus ipsorum calcar addunt. Finis hujus conaminis consistit, prout essentia Temporis, in progressionem continua. Per imitationem Dei possumus magis semper, magisque adpropinquare ejusdem perfectionibus; atque in hac ipsa adpropinquatione consistit omnis Spirituum beatitudo: verum via, quae ad eandem ducit, est infinita, neque eam quis in aeternum valet integram emetiri. Unde conatus iste progrediendi nescit ullos in vita humana limites. Unumquodque desiderium humanum in et per se tendit in infinitum. Nostra sciendi cupiditas est insatiabilis, honoris appetentia insatiabilis, ipsa zuri sacra fames affligit nos, continuoque nobis molesta est, quin unquam plenam nobis satisfactionem indulgeat. Pulchritudinis affectio quaerit infinitum;

Subli-

Sublime allicit nos nonnisi per inpenetrabile illud, quod ipsi inest; ipsius denique voluptatis taedio afficimur, utprimum saturitatis limites adtigerit. Ubi obices videmus, quibus transgrediendis impares sumus, nostra imaginandi vis semet quasi vinculis constrictam perferent; atque ipsi immensi illi coelorum fornice videntur existentiam nostram arcus nimium spatii conclusisse: unde tam libenter etiam nostrae imaginandi facultati fraena laxamus, atque Spatii limites in infinitum usque protendimus. Conatus iste limitis expers, qui finem suum magis semper, magisque extendit, essentiae, proprietatibus, atque destinationi Spirituum est accommodatus: et mirabilia illa Infiniti opera sufficientem subministrant materiem ac nutrimentum, quibus conatus iste per omnem aeternitatem valeat inteteneri. Quanto magis in ejus mysteria penetrare satagimus, tanto ampliores prospectus sese nostris adaperiunt oculis; quove plus penetramus, eo nobis plus adhuc penetrandum restare experimur; quanto plura hausimus, tanto
mi-

minus exhauribilem reperimus scaturiginem.

Possimus igitur, pergebat porro *Socrates*, non mediocri Veritatis argumento, illud acceptare, quod iste ad Perfectionem progrediendi conatus, istud interioris praecellentiae incrementum sit ipsa entium rationalium destinatio, adeoque supremus etiam Creationis finis: Et illud quoque, quod immensa haec Universi machina eum sit in finem producta, ut rationalia existant entia, quae de gradu ad gradum progrediantur, in Perfectione pedetentim crescant, atque in hoc ipso incremento beatitudinem suam reperiant. Ut autem entia haec omnia simul media in via subsistant, et non modo subsistant, sed reapse etiam simul semelque in abyssum rejiciantur, omnemque sui conatus ac industriae fructum amittant! hoc enimvero Altissimum illud Ens nulla prorsus ratione poterat ratum habuisse, neque in sapientissimum universi Planum ac Decretum transtulisse, quod videlicet ipsi prae caeteris omnibus praeplacebat. Qua entia simplicia nequeunt interire; qua

na-

naturae se ipsis subsistentes idmodi gaudent perfectionibus, quae continuo perdurant, et infinitarum sunt sequelarum; quae entia rationalia tendunt ad perpetuum incrementum, atque indefinentem in Perfectione progressum: Natura sufficientem ipsis pro hoc incremento ac progressu subministrat materiem; et quae supremus Creationis scopus nequeunt aliis finibus postponi, atque ideo in progressu et possessione suarum perfectionum ex proposito interturbari. An illud Sapientiam decuisse putemus, ut Mundum aliquem ideo producat, ut Spiritus, quos in eodem collocavit, ejusdem mirabilia contemplantur ac beati sint; mox autem, post momentum temporis, iisdem Spiritibus ipsam hanc contemplanti, sicque semet beatos reddendi facultatem in aeternum subtrahat? An illud Sapientiae conforme existimemus, ut quandam Felicitatis umbram, quae continuo oriatur, continuo pereat, pro ultimo mirabilium operum suorum scopo praefixerit? O Amici mei! hoc equidem minime omnium: haud incassum indidit nobis Providentia quoddam perpetuae Felicitatis desiderium;

po-

potest ac debet eidem satisfieri. Scopus Creationis tamdiu perdurat, quamdiu ipsa Creatio; divinarum perfectionum admiratores tamdiu, quamdiu illud ipsum opus, in quo perfectiones istae sunt visibiles. Quemadmodum his in terris Mundi Reſtori famulamur, dum facultates nostras evolvimus; ita etiam in vita futura sub divina Ejusdem protectione et tutela continuaturi sumus, in virtute et sapientia nosmetipsos exercere, indefinenter perfectiores et aptiores reddere ad divinarum intentionum seriem adimplendam, quae sese a nobis in infinitum usque extendit. In hac vita uspiam subsistere, manifeste repugnat divinae Sapientiae, Bonitati, Omnipotentiae; et tam parum poterat ab Ente illo perfectissimo in Plani universalis decreto probari, quam extrema quaedam innocentium creaturarum calamitas.

Quam deploranda est ejusmodi Hominis fors, qui se ipsum per infausta quaeſpiam sophismata solatioſa illa futurae vitae expectatione privavit! Non potest ille sortis suae meminisse, sed in quadam
ve-

veluti fascinatione animi vitam debet tolerare suam, et — desperare! Quid potest Animae humanae horrendum magis accidere, quam adnihilatio? et quid miserius homine tali, qui eandem citato cursu sibi videt adpropinquare; atque metu quodam omnis omnino spei experite, quo ipsam praestolatur, eam jam in antecessum perfentiscere semet existimat? In prosperitate voluptuosissimis etiam cogitationibus horrenda illa non-existentiae memoria sese insinuat, velut intra flores vipera, atque dulcem caeteroquin vitae ipsius fruitionem veneno conspergit funestissimo. In adversitate totum hominem spe omni destitutum humi prosternit; nam et unicum illud solatium, quod ejus calamitatem aliquomodo adhuc lenire posset, videlicet spem vitae futurae, ipsi reddit acerbum. Profecto idea illa instantis adnihilationis adeo repugnat naturae Animae humanae, ut ipsam nulla ratione cum proximis suis sequelis combinare possimus; sed in mille absurditates ac contradictiones, quaqua demum nos convertamus, prolabi necessum habeamus. Quid est, quaeso, vita humana cum omnibus

nibus adversitatibus suis, praesertim si pauca illa voluptatum momenta continuo illo inevitabilis adnihilationis horrore interrumpantur? Quid est hesterni hodiernique duratio, quae in crastinum non est perstitura? Minutia summopere despicienda! quae nobis conatus, labores, sollicitudines, et difficultates illas, quibus eandem nobis comparamus, pessima remuneratur usura. Et tamen illi, qui nihil ea melius sperandum habet, minutia ista omnem circumscribit ipsius thesaurum. Secundum ipsius systema praesens existentia illi foret summum Bonum, cui in hoc mundo nihil queat aequiparari: vita quantumvis dolorosissima, afflictissima, infinitis gradibus esset praeferenda morti, quae perfectae totius essentiae ac existentiae ipsius adnihilationi: ipsius desiderium vitae nulla omnino re posset superari. Quod motivum, quae consideratio foret potens satis, ipsum vel in minimum quodpiam vitae discrimen adducendi? *Honor et Fama?* umbrae hae evanescent, dum de realibus Bonis sermo est, quae cum iis in comparationem venire oporteat. *Concernit se-*

licitatem suarum prolium, suorum agnatorum, suorum familiarium, suae Patriae? — et si universi etiam generis humani felicitatem promoveret; ipsi vilissima paucorum momentorum fruitio omne illud est, quod adhuc sibi unquam polliceri potest; adeoque res summi prorsus momenti: quomodo potest igitur manifesto eam exponere periculo? Quod in discrimen conjicit, cum eo, quod impetrare sperat, in nullam potest venire comparationem; vita enim, secundum idmodi Sophistarum opinionem, in comparatione reliquorum Bonorum omnium est Bonum infinite magnum.

Annon autem fuere jam idmodi *Heròes Spiritus*, qui absque eo, ut de immortalitate sua fuissent convicti, pro jure Humanitatis, pro Libertate, pro Virtute et Veritate vitam suam consecraverant? Fuere certe! quin multo minus honestis de causis vitam suam aleae exposuerunt. Verum citra dubium ipsis ad simile quid audendum ipsorum Cor, non autem Ratio calcar addiderat. Quin ipsi animadverterint, per ejusmodi actionem propria
sua

sua principia pernegabant. Qui vitam futuram sperat, suaeque existantiae scopum in continua ad Perfectionem progressionem collocat, ille hisce circiter verbis sibi ipse stimuli addere potest: Vide! eum tu in finem isthuc locorum positus es, ut per Boni promotionem te ipsum reddas perfectiorem; licitum igitur tibi est, Bonum, si alia nequit ratione obtineri, ipso vitae tuae dispendio promoveri. Si Tyrannis Patriae tuae minatur exitium, si periculum instat, ut supprimatur Justitia, affligatur Virtus, persecutionem patiatur Religio et Veritas, age, maeste animo, converte vitam tuam in usum illum, in quem tibi concessa est; morere, ut humano generi pretiosa haec ad Felicitatem media conserves! Meritum illud, quod cum tanta tui abnegatione Bonum promoveris, infinitum addit essentiae tuae valorem, qui perinde etiam infinitae futurus est durationis. Quamprimum id mihi mors praestat, quod praestare vita nequit, eo ipso officii mei, meaeque vocationis est, ut conformiter destinationi meae mortem obeam. Non nisi tunc potest determinari vitae pretium,

et cum aliis Bonis in comparationem trahi, cum eadem qua medium ad Felicitatem consideramus: quamprimum autem cum vita ipsam quoque existentiam nostram amittimus, cessat illico purum putum esse medium, sed scopus efficitur, ultimus omnium votorum nostrorum finis, summum Bonum, ad quod tendere unquam possumus; quod propter se ipsum quaeritur, diligitur, desideratur; cui nullum hujus mundi Bonum comparari, multo vero minus praeferri potest; omnes quippe considerationes alias superat gravitate sua. Unde nulla prorsus ratione valeo meum inducere animum, ut credam, Hominem, cui cum vita pereunt omnia, semet, secundum haec principia, saluti Patriae, aut totius humani generis emolumento consecrari posse: sed ejus potius sum sententiae, quod, quotiescunque e. g. salus Patriae inevitabiliter exposcit, ut Civis aliquis vitam suam perdat, aut saltem eandem perdendi periculo sese exponat, in hoc supposito bellum inter Patriam et Civem istum oriri oporteat, et quidem, quod omnium rarissimum est, bellum ejusmodi, quod ex
utra-

utraque parte sit justum. Annon enim jus habet Patria ab unoquoque civium poscendi illud, ut semet pro Totius salute victimam offerat? quis hoc negaverit? Verum iste quoque Civis jus habet priori e diametro oppositum, quamprimum vita ipsius summum etiam ipsius Bonum est. Potest, audet, imo secundum haec principia obligatur id ipsum agere, Patriae suae interitum quaerere, ut pretiosissimam vitam suam ad dies aliquot prolonget. Secundum hanc hypothesin cuilibet enti morali competit jus, universi orbis exitium causandi, modo vitam, sive existentiam suam sustinere queat. Eodem jure gaudent caetera quoque ejusdem generis entia omnia. Quam universalis isthaec rebellio! quanta conturbatio in mundo morali! Bellum, quod ex utraque parte justum est; bellum universale omnium entium moralium, ubi unumquodque ens justum rectumque ex sua parte habet; lis ejusmodi, ubi in et per se a justissimo quocunque hujus mundi iudice aequum et justum in nullam partem valet decidi! quid hoc potest esse absurdius?

Si omnes illas opiniones, de quibus unquam lis erat aut dubium inter homines, coram throno Veritatis in tribunal oporteret adduci; quid vobis videtur, Amici! annon Deitas ista illico decidere, et irrevocabiliter statuere posset, quae propositio vera, quae falsa sit, et erronea? Citra controversiam! nam in regno Veritatis non datur ullum dubitare, ullum videri, ullum putare, ullum opinari; sed omne decisive verum, vel decisive erroneum ac falsum. Et illud quoque mihi nemo negaverit, quod ejusmodi sententiam, quae subsistere nequit, nisi forte in ipsa regione Veritatum contradictiones, irresolubilia dubia, aut non decidendas incertitudines admittamus, necessario falsam esse oporteat: nam in hac regione praedominatur Harmonia omnium perfectissima, quae per nihil unquam interrumpi aut perturbari potest. Jam autem perinde se res habet cum Justitia: coram throno ipsius omnes lites et dissensiones super justo et injusto secundum aeternas et immutabiles leges deciduntur. Hic nullus casus juris incertus est, aut sub lite adhuc; hic nul-

lac

hae praerogativae sub dubio; hic non est
 reperire duo entia moralia, quae ad
 unam eandemque rem aequale jus habe-
 rent. Omnes hae debilitates et ignoran-
 tiae Haereditas sunt Homini certis In-
 tellectus ac Rationis limitibus circum-
 scripti, qui motiva pro et contra pug-
 nantia non ea, qua oporteret, exactitu-
 dine perspicere, aut aequilibrare valet.
 In Intellectu Spiritus Altissimi, prout Ve-
 ritates omnes, ita etiam omnia entium
 moralium jura et officia in perfectissima
 subsistunt harmonia. Omnes obligationum
 lites, omnes officiorum collisiones, quae
 enti limitato dubium aut suspicionem mo-
 vere possunt, isthic irrevocabilem deci-
 sionem suam nanciscuntur: atque in ocu-
 lis Dei Juris contrarii aequalitas nihilo
 minus absurda est, quam propositio et
 oppositio, quam esse et non esse, quo-
 rum videlicet utrumque uno eodemque
 tempore deberet uni eidemque conveni-
 re subiecto. — Quid igitur de idmodi
 sentiendum putemus opinione, quae per
 solidissima corollaria tandem ad tam male
 cohaerentes et absurdas ideas perducit?

possitne illa coram throno Veritatis rata
haberi?

Amicus meus *Crito* nuperrime die-
rum nolebat mihi ea in re praebere af-
fensum, quod Reipublicae ac Legibus id
debeam, ut memet poenae subijciam,
quae mihi dictata erat. Si mihi mens
ejus probe perspecta est, ea solum de
causa mihi contradixisse videtur, quod
latam adversus me sententiam iniquam
reputaret. Siquidem nosset, me reapse
culpa illius memet fecisse reum, cujus
apud Judices inculabar; profecto non
dubitaret Reipublicae jus competere, me
ipsa morte plectendi; mihiq; incumbere,
ut aequo hanc mortis poenam feram ani-
mo. Juri agendi semper conjungitur ob-
ligatio patiendi. Si Respublica, prout
quaelibet alia moralis persona, jure gau-
det puniendi illum, qui ipsam offendit *),
et,

*) *Jus Retorsionis*, sive offensam per illatio-
nem malorum physicorum rependendi, etiam
in statu naturali locum habet, et non fun-
datur, prout Philosophorum nonnulli asse-
runt, in pacto sociali, neque dependet a
re.

et, si levioribus poenis fieri nequeat, ipsa
etiam morte affiendi: etiam persona

O 5

offen-

recepto jure proprietatis. Homo etiam in
statu naturali obligatur pro sua conservatio-
ne, sanitate, et perfectione curam gerere,
gaudetque jure, licitis hunc in finem me-
diis utendi. Adeoque permiffum ipsi est,
alios quoque cohibere, ne ipsi in innocenti
hujus juris exercitio sint impedimento. Ha-
bet igitur jus perfectum, ab unoquoque alio
exigendi hoc, ut ipsum non offendant; et
denique ad ulteriorem aliquam offensionem
avertendam jus quoque habet *Retorsione*, si-
ve poena utendi. Gradus autem poenarum
determinantur secundum intensiorem offen-
sionis, et potissimum secundum probabilita-
tem, quod sustenturae sint ad defendendum
contra injurias. Unde etiam mortis poenae
sunt de jure, si leviores poenae ad id non
sufficiant. Qui mihi in statu infocialis na-
turae casam meam destruit, aquam meam
conturbat, aut plane lapide me impetit, ut
me vulneret, eum ego jus puniendi habeo,
tametsi nullum adhuc jus proprietatis sit
introducendum, nec praestitus sit in ullum pa-
ctum sociale consensus. Neque illud mihi
quis negaverit, quod quilibet Status jus
habeat, extraneum aliquem, qui ipsum of-
fen-

offendens secundum rigorem Justitiae obligata esse debet ad ferendam aequo animo poenam. Absque passiva hac obligatione foret Jus illud tonus quidam vacuus, aut voces sensu et significatione carentes. Quemadmodum in mundo physico non datur actio absque passione; ita nec in mundo morali potest cogitari Jus ullum ad personam absque obligatione ex parte ejusdem personae. *) Non dubito,
Amici

fendit, puniendi, licet ille nullum adhuc pactum sociale cum Statu illo iniverit. Imo vero ipsi Status inter se jus puniendi sibi invicem tribuunt, quamvis saepius in statu naturae sibi invicem convivant.

*) *Jus Majoritatis*, sive Fortioris, non potest ullum in regno Veritatis dirimere Juris casum. *Vis* et *Jus* sunt ideae tam diversae naturae, ut *Vis* tam parum queat generare *Jus*, quam parum *Jus* valet generare *Vim*. *Jus* ex una parte, citra obligationem ex parte altera, deberet per *Vim* decidi; hoc autem prorsus absurdum est. Si Parentes perfectum jus habent obedientiam exigendi a Prolibus; tum hae ex parte sua obligationem habere debent, Parentibus obedientiam
prae-

Amici mei! quin *Crito*, vosque omnes ejusdem mecum sitis sententiae. Verum non possumus nos ita sentire, si Vita nostra omne Bonum nostrum est. Secundum erroneam hanc opinionem sceleratissimo licet Legum praevaricatori non incumberet obligatio meritam perferendi poenam; sed potius, dum Respublica de ipso poenam sumere cogitat, obligabitur ipse, Patriam, quae ipsum interimere vult, interneccione delere. Quod factum est, infectum fieri nequit. Vita est summum ipsius Bonum. Quomodo potest igitur huic praeferre Bonum Reipublicae? quomodo potest illi idmodi officium praescribere Natura, quod non tendit ad summum ipsius Bonum? quomodo potest esse obligatus ad id agendum aut patientium,

praestandi. Si Proles jus habent, donec se ipsas intertenendi capaces fiant, sustentationem suam exigendi a Parentibus; tum incumbet Parentibus, ut prolium suarum curam gerant. Nam juri imperfecto ex parte una respondet obligatio pariter imperfecta ex parte altera. Qui in Juris Naturae principiis vel leviter versatus est, nequit hasce propositiones revocare in dubium.

dum, quod toti ipsius Felicitati repugnat? *) — Erit igitur licitum illi, imo vero obligabitur etiam, Statum sive Rempublicam flamma ferroque conturbare, si suam hac ratione vitam in salvo potuerit collocare. Unde autem Scelus iste tantam potuit adipisci licentiam? Antequam delictum poena dignum perpetrasset, erat, qua Homo, obligatus, salutem hominum, qua Civis, salutem suorum Concivium promovere: quid illum nunc obligatione ista liberavit, atque oppositum eidem jus tribuit, cuncta circum se depopulandi? Quae causa hujus officiorum suorum permutationis? Quis est, qui respondere praesumat: *Ipsum illud delictum, quod perpetravit!*

Alia

*) Cuncta Hominis officia, quae ipsi Natura praescribit, debent *Summum Bonum* pro fine ac scopo suo habere. Si summum Bonum nostrum est Felicitas; officium jubere potest, Vitam ipsam Felicitati postponere: si autem Vita ipsa est Summum Bonum, nullum nos adigere potest officium, ut Vitam ipsam perdamus.

Alia non minus infelix hujus opinionis sequela est, quod ipsius sectatores tandem eo etiam redigantur, ut divinam pernegent Providentiam. Postquam, ex illorum sententia, vita humana arctis illis a nativitate ad mortem comprehensa est limitibus, facili negotio integrum ejusdem cursum suis oculis persequi et pervidere possunt. Non sunt igitur sufficienti cognitione destituti, quin de viis Providentiae, siquae dantur, ipsimet rectum queant ferre judicium. Jam autem in omnibus hujus mundi casibus et eventibus nihil certe reperient, quod manifeste contradiceret ideae illi, quam de proprietatibus divinis nobis ipsis formare debemus. Hoc repugnat illius Clementiae, illud ipsius Justitiae, et nonnunquam videri posset, quod fors humana ab ejusmodi causa sit ordinata, quae in Malo voluptatem repererit. In physicis Homini- nis partibus merum ordinem, pulchritudinem, harmoniam, intentiones sapientissimas, atque perfectissimam mediorum cum finibus concordantiam detegunt: mera nempe visibilia divinae Sapientiae ac Clementiae argumenta. Verum in socia-

li ac morali Hominum vita, quantum quidem mediocritate nostra in his terris valemus assequi, divinarum harum proprietatum vestigia prorsus sunt incognoscibilia. Triumphantia scelera, coronata maleficia, Innocentiae persecutio, Virtutis suppressio, nihil saltem rari sunt in vita morali: innocentes et justii non patiuntur rarius, quam malefici; tam crebro succedit Despotismus, quam sapientissima Legislatio; et bellum injustum tam feliciter, quam monstrorum extirpatio, aut quisunque alius labor beneficus, qui in summum cedit humani generis emolumentum. Fortuna et infortunium bonos pariter tangit, et malos, absque notabili differentia; debentque hisce saltem Sophistis, citra ullum Virtutis et Meriti respectum, inter homines distributa videri. Si sapiens, benignum, justumque Ens aliquod fortis humanae curam gereret, atque secundum Beneplacitum suum cum eadem disponderet; annon idem in morali quoque mundo praedominaretur ordo, quem in physico tantopere admiramur?

Possēt quidem nonnemo hanc forma-
 re objectionem: “ Querelae istae nonnisi
 „ ab inquietis idmodi animis proveniunt,
 „ quibus nec Deus, nec homines unquam
 „ satis valent facere. Adimplete omnia
 „ ipsorum vota; ponite ipsos ad apicem
 „ Felicitatis; semper tamen reperient in
 „ intimis cordis sui penetralibus contu-
 „ maciam adhuc aliquam, atque rationem
 „ sufficientem contra ipsos Benefactores
 „ suos conquerendi. In oculis hominis
 „ pacati ac temperantis Bona hujus mun-
 „ di non sunt adeo inaequaliter distribu-
 „ ta, prout vulgo creditur. Virtus ple-
 „ rumque internam quandam tranquilli-
 „ tatem sibi habet, sociam, quae dulcius
 „ ipsi praemium est, quam fortuna, ho-
 „ nor, et divitiae. Suppressa Innocen-
 „ tia forsitan rarissime locum sortemque
 „ tyranni sui, qui in ipsius collum pe-
 „ dem figit, cum loco forteque sua vel-
 „ let commutare: nam fascinantem illam
 „ humanos oculos fortunam per internas
 „ inquietudines caro admodum pretio
 „ esset redempturus. Generatim, qui ad
 „ affectiones hominum paulo attentius,
 „ quam ad eorundem praejudicia, ad-
 „ ver-

„ vertit animum , ille fortem illorum
„ multo minus deplorandam reperiet ,
„ quam ipsi in vulgaribus sermonibus ac
„ conversationibus suis eandem sibi met
„ effingant. “ Ita, inquam , posset unus
aliquis objicere , ut sapientis cujuscumque
in Natura Providentiae vias salvare queat.
Verum omnia haec argumenta non nisi
tunc vim roborque haberent suum , si
cum hac vita non omnia etiam essent
cessatura , si spes nostrae in infinitum
usque sese coram nobis extenderent.
In hoc casu potest , imo debet nobis Fe-
licitas nostra longe majoris esse momenti ,
si in his terris cum adversitatibus collu-
tamur , si patientiam , constantiam , at-
que plenam in divinam voluntatem re-
signationem discimus et exercemus , quam
si in fortuna et affluentia rerum nosmet
ipsums obliviscamur. Quid demum est ,
etiamsi vitam inter mille tormenta finiam ?
modo Anima mea per hoc patientis In-
nocentiae pulchritudinem sit adepta , re-
munerationem suam pro omnibus crucia-
tibus suis cum foenore recepit. Dolor
est transitorius , praemium autem dura-
tionis aeternae. Verum quid ille lucrif-
fe-

fecit, qui inter cruciatus istos omnem suam existentiam perdit? qui cum ultimo suo anhelitu omnes etiam Spiritus sui pulchritudines elabi finit, quas per hanc ipsam pugnam sibi comparavit? annon crudelem dicamus ejusmodi hominis fortem? an ille justus potest, clemensque haberi, qui eandem ita ordinavit? — Et vero ponamus etiam, quod propriae innocentiae conscientia pro cunctis illis cruciatibus, atque ipso etiam mortis dolore, quem innocens e manibus sui persecutoris percipit, sufficiens sibi ipsi sit praemium: an violentus ille divinarum humanarumque Legum praevaricator continuo ita saevire pergat, quin unquam a coeca sua ac effraeni pertinacia, in qua vixerat, extrahatur, atque distinctiores de Bono et Malo nanciscatur ideas? quin animadvertat unquam, mundum hunc ab ejusmodi Ente gubernari, quod suam in Virtute reperit complacentiam? Siquidem nulla datur spes vitae futurae, tum enimvero tam parum contra suppressorem innocentiae, quam contra suppressam innocentiam poterit defendi Providentia.

Infelici sane casu seducuntur multi per apparentes ejusmodi difficultates ad pernegandam Providentiam. Ens supremum, suspicantur illi, nulla prorsus ratione sollicitum est de sorte humana, licet summam pro physicae Naturae perfectione curam gesserit. Virtus et impietas, innocentia et delictum, qui ipsi fideliter servit, et qui ipsum blasphemat, ajunt illi, coram universali mundi hujus Rectore aequalis sunt perfectionis: et plures idmodi tam ridiculas, quam nefandas depromunt opiniones, in quas prolabi necessum est, utprimum a via Veritatis deflectitur. Superfluum existimo, Amici mei! de harum opinionum vanitate multa verba facere, postquam omnes certi sumus, quod sub divina protectione vivamus, atque Bonum ex ejusdem manibus, prout Malum non aliter, quam cum ipsius permissione, percipiamus.

At vero novimus nos securiorem aliquem, et faciliorem ex hac labyrintho reperire exitum. In oculis nostris tam parum negat Autoris sui perfectionem

Mo-

Morale, quam Physicum hujus univ^{er}si. Quemadmodum in hoc mundo physico disordines in partibus, procellae, tempestates, terrae motus, inundationes, pestis, etc. sese in immensi Totius perfectiones resolvunt; perinde etiam in mundo morali, in sorte et eventibus hominis socialis, omnes defectus temporales in perfectiones aeternas, atque passiones ipsae in meras idmodi exercitationes, quae ad Beatitudinem necessariae sunt, commutantur. Ut vel unius hominis sortem debita in luce contempleremur, necessum foret, ut eandem per omnem aeternitatem suam pervidere possimus. Tunc primum valeremus vias Providentiae perscrutari, atque rectum de iisdem ferre iudicium, postquam perpetuam entis cujuspiam rationalis perduratiorem sub unicum, eumque debilitati nostrae accommodum conspectum redigere possimus. Verum tunc, credite Dilecti mihi tunc nec reprehensuri, nec murmuraturi, nec male contenti foremus, sed plena cum admiratione Supremi hujus mundi Rectoris Sapientiam ac Clementiam veneraremur, adoraremur.

Ex omnibus hisce motivis simul sumtis, Amici mei! exoritur certissima de futura quadam vita assicuratio, quae animum nostrum perfecte reddere valet tranquillum. Facultas sentiendi non est proprietas Corporis, et subtilissimae ejusdem conformationis; sed propriam suam se sola habet subsistentiam. Essentia hujus subsistentiae simplex est, adeoque minime transitoria. Perfectio quoque illa, quam simplex haec Substantia sibi comparaverat, respectu ipsius indefinentium debet esse sequeularum, ipsamque continuo aptiorem reddere, ad intentiones Dei in rerum natura adimplendas. Cum primis autem Anima nostra, qua ens rationale, et ad perfectionem tendens, ad illud Spirituum genus pertinet, qui finem ac scopum Creationis in se ipsis complectuntur, nec cessant unquam divinatorum operum contemplatores et admiratores esse. Principium existentiae ipsorum, prout videmus, est quaedam tendentia et progressio de uno Perfectionis gradu ad alium; essentia ipsorum indefinentis capax est incrementi; stimulus ipsorum manifestam habet in se habilitatem ac basin
ad

ad infinitudinem; Natura quoque nunquam exstinguendae ipsorum siti inexhaustibilem subministrat scaturiginem. Porro habent illi quoddam, quae entia moralia, officiorum ac jurium systema, quod absurditatibus ac contradictionibus esset refertissimum, si in via Perfectionis impedi-ri, aut plane retrudi etiam eosdem unquam oporteret. Et demum deducit nos apprensus iste in sorte humana disordo et injustitia ad longam aliquam sequelarum seriem, in qua cuncta alia sese evolvunt, quae nobis isthic intricata et perplexa videntur. Qui hac in terra forti animo, et quasi ad Fati invidiam, sua adimplet officia, omnesque adversitates cum plena in divinam voluntatem resignatione perfert, debet tandem suarum virtutum praemia percipere; atque ipse sceleratus etiam nequit ita isthinc discedere, quin hac vel illa ratione ad cognitionem illam perducatur, quod maleficia non sternant viam ad Felicitatem. Verbo: omnibus proprietatibus Dei, Sapientiae, Clementiae, Justitiae repugnaret, si entia rationalia, et ad Perfectionem tendentia non-

nisi ad temporalem aliquam existentiae
durationem essent procreata.

Dicere jam posset unus vestrum ali-
quis: " Bene quidem, mi *Socrates!* per-
,, suasum abs te jam habemus animum,
,, quod spe vitae futurae haudquaquam
,, inani laboremus; verum dic nobis il-
,, lud etiam, quo vita hac defuncti
,, Spiritus deinceps commoraturi sunt lo-
,, co? quas Aëris incolent regiones?
,, quibus sese occupabunt rebus? qua
,, ratione percipient Virtutis cultores
,, praemia? quave improbi ad meliorem
,, perducentur cognitionem?

Siquis ista ex me quaerat, eidem
sic repono: Amice mi! amplius quid tu
abs me postulas, quam quod virium mea-
rum, meaeque sit vocationis. Perduxi
ego te per sinuosos quosvis Labyrinthi
flexus, et ecce! exitum tibi quoque lu-
bens aperio. Hic limes est, hic vocatio-
nis meae terminus. Alii te viae duces
ultra, per me licet, deducant. Utrum
impiorum animae gelu vel aestu, fame
vel siti torqueantur; utrum in acherusiis
pa-

paludibus sese volutare, in obscuro tartaro, aut in flammis Pyriphlegetontis tempus suum transigere debeant, donec purificentur; utrum Beati in terra quadam, auro gemmisque coruscante, puriorem coeli auram spirent; aut vero in perennantis Adolescentiae gremio requiescentes nectare et ambrosia pabulentur; haec omnia, Amice mi! — nescio. Si Poëtae, fabularumque scriptores vestri ista norunt, alios quoque, per me licet, reddant certiores. Non obest forsitan, si certorum quorundam hominum imaginandi vis idmodi rebus occupetur et intendatur. Me quod attinet, sufficit mihi certitudo illa, quod aeternum sub divina protectione permaneam; quod divina ejus ac justa Providentia, prout in hac, ita etiam in illa vita de me disponat; et quod vera Beatitudo mea in multiplici Spiritus mei pulchritudine ac perfectione consistat; videlicet in Temperantia, Justitia, Libertate, Amore, Benevolentia, Agnitione Dei, ejusdemque intentionum promotione, atque perfecta in divinam ipsius voluntatem resignatione. Beatitudines istae me manent in vita illa futura,

ra, quo nunc propero; plus autem scire me non oportet, ut laeto animo viam ingrediar, quae me ad ipsam perducit. Vos, *Simmia*, *Cebes*, caeterique Amicj mei, vos me sequemini, suo unusquisque tempore. Provocat me jam *immobile Fatum*, prout tragicus aliquis Poëta se forsitan exprimere posset. Tempus est, ut balneum ingrediar; decentius quippe fore existimo, post balneum venenum sumere, ut mulieribus cadaver meum post mortem lavandi fatigium lucrifaciam.

Finiente sermonem suum Socrate, *Crito* ad eum conversus, *Esto igitur!* altum ingeminabat. Verum quid tu hisce Amicis tuis, aut mihi etiam, in mandatis dandum habes adhuc, quod proles tuas, aut domesticas necessitates concernat? qua tibi in re complacere adhuc poterimus, dum vitam isthic vixerimus? — Ad haec *Socrates*: Si ita vixeritis, prout vobis jam dudum commendaveram. His quod addam, nihil novi habeo. Si vos vobismetipsis curae estis, procul dubio mihi, meis, vobisque ipsis solatio ac voluptati fueritis; etiamsi nihil horum
pro-

promittitis, sed vosmetipfos negligitis, atque iis, quae vobis hodie et praegressis temporibus praesignavi, vestigiis insistere recusatis, quantumlibet demum promittatis etiam, nihil quidquam vobis proderit. — Cui reposuit *Crito*: Noli dubitare, mi *Socrates*! nos omnes posthac vires et industriam nostram adhibaturi sumus, ut tibi in cunctis morem geramus. Verum quid post mortem tuam tecum per nos actum desideras? — Quidquid vobis libuerit, respondit *Socrates*, modo me adhuc tenueritis, neque ego vobis prius effugiam. Tum subridendo nos intuitus: denique non sufficio ego, aiebat, *Critonem* de eo persuasum reddere, quod ille idem reapse sit *Socrates*, qui nunc loquitur, quique nunc per tempus aliquod familiares vobiscum sermones miscuit: semper ille sibi adhuc persuasum habet, quod cadaver illud, quod propediem visurus est, quodque nunc ad tempus aliquod nonnisi involucrum meum est, illud ipsum sit *Socrates*; quaeritque, quomodo me tradere debeat sepulturae. Omnia argumenta illa, quae hucusque in medium protuli, ut manifestum facerem, me, ut

primum in corpus meum venenum egerit, non amplius apud vos permanfurum, fed in manfiones Beatorum reponendum effe, videntur illi mera idmodi effe inventa, quibus ego vos, meque ipfum adhuc confolari voluiffem. Agite, Amici mei! praefate mihi hanc gratiam, et vades vos nunc apud *Critonem* pro me, velut ipfe femet apud Iudices interpofuerat, interponite. Sed modo contrario: ille namque promiferat, me non prehenfurum fugam; vos vero adpromittite illi, quod poft mortem meam dilapfurus fim illico, ut cadaver meum igni cremari, aut in terram conjici videre queat; neque fuum ea cogitatione affligat animum, quod mihi nescio quid infelicitatis obtigerit. Non dicat ille, dum mihi parentabitur: ecce! *Socrates* tumbae imponitur; ecce! effertur *Socrates*; ecce! fepe litur *Socrates*. Nam, pergebat ille porro, noveris tu, chare mi *Crito*! sermones ejusmodi non modo repugnare Veritati, fed refoluto etiam vinculis fuis Spiritui in non mediocrem cedere contumeliam. Maefte fis animo potius, et dic: *Sepeliatur cadaver Socratis*. Caeterum, quo

quo tibi lubet, quove per Leges lice-
 rit, loco illud sepeli. His dictis in pro-
 ximum cubile semet lavaturus concesser-
 rat. *Crito* sequebatur ipsum, nos autem
 reditum suum praestolari jubebat. Man-
 simus nos, atque partim iis, quae audi-
 vimus, repetendis, expendendis, ac exa-
 minandis quibusdam, quae nos sufficien-
 ter convincerent, argumentis tempus in-
 fumsimus; partim vero tristissima illa in-
 stantis infortunii nostri expectatione oc-
 cupabamur. Non enim aliter nobis cor-
 di fuerat, quam si Patrem nostrum per-
 dituri, atque ab hoc inde tempore, qua
 pupilli, in hoc mundo vixturi essemus.
 Egressus e balneo a suis prolibus (habuit
 ille tres, duas minores, unamque
 jam adultam) atque domesticis mulieribus
 suis supremum salutatus est. Cum his il-
 le, praesente *Critone*, collocutus est ali-
 quamdiu, atque dicenda dixerat; tandem
 mulieres prolesque discedere jubens ad
 nos redierat. Erat jam prope solis occa-
 sum; nam in balnei cubiculo aliquanto
 diutius commoratus est. Mox confedit,
 sed parum admodum loquebatur: nam
 paulo post a Triumviris satelles aderat,
 ipsum-

ipsumque propius accedens, o *Socrates* !
inquirebat, longe aliud quidpiam ego in
te experior, quam in aliis, qui ad mor-
tem damnati sunt, expertus sim unquam.
Solent illi reluctari, me contumeliis im-
petere, dum ipsis superiorum jussu ad-
nuntio, adesse tempus, quo venenum
hauriant: Tu autem jam alias eorum
omnium, qui locum hunc ingressi sunt
unquam, pacatissimus ac mansuetissimus
Vir mihi visus est; nunc vero cumprimis
mihi talis videris. Certus sum, te nec
modo succensere mihi, sed iis duntaxat
(nosti illos!) qui mortis tuae causa sunt,
indignari. Advertis ipse jam, mi *Socra-
tes*! quid tibi nuntii ferendum habeam.
Vale, et sustine cum patientia, quod
mutari nequit. His dictis invertit sese,
inque lachrymas solutus est. *Socrates* re-
spiciens eum, Tu quoque, Amice mi!
ajebat, vale; nec dubita facturum me,
quod postulasti. Ad nos autem conver-
sus dicebat: quam praeclarus est Vir
iste! saepius ille ad me invisebat, me-
cumque interdum semet distraxerat: est
ille recti cordis, honestique animi ho-
mo; videte modo, quam sinceras mei
causa

causa fundat lachrymas! Verum, *Crito!* reapse parendum habemus illi; jube, si paratum est, adferri venenum; sin autem, fac, iste illud quantocyus praeparet.

Cur ita properas? mi *Socrates!* reponerat *Crito*; videtur mihi Sol nondum occubuisse, montiumque adhuc irradiare cacumina. Alii post indictam sibi fatalis horae praesentiam longas adhuc neçtere solent moras, antequam venenum hauriant; ad haec indulgere genio, laute comedere, affatim bibere, imo Veneri litare etiam. Nobis quoque sat longas adhuc licet trahere moras. — Hoc equidem faxint ii, reposuit *Socrates*, quibus quaelibet mora pro lucro reputatur; mihi autem meae non desunt rationes, cur his contrarium agam. Ego nihil me lucri facturum existimo, si retardare mortem velim; et certe mihi ipse ridiculus viderer, si cum vita avaritiam exercerem, quae non amplius mea est. Fac igitur voluntati meae satis, nec me ultra morari perge.

Tum

Tum *Crito* signum dabat puero, qui ipsi adstiterat. Exibat ille, tempusque aliquod parando veneno insumserat; mox adduxit virum, qui veneni poculum manu gerebat, ut *Socrati* id ipsum porrigeret. *Socrates* viso illo ajebat: Bone Vir! cedo huc poculum! Verum quid facti opus habeam, tu noveris. Nihil aliud, reponebat ille, quam ut inde a sumto veneno deambules, donec tui labascant pedes; tum vero lecto incumbas. Hoc totum est. Quo dicto eidem porrexit poculum. *Socrates* illud manu prehendit, chare *Echecrates!* tanta cum modestia, citra tremorem, citra vel levissimam coloris vultusque lineamentorum permutationem! hominemque dilatatis suis fixe intuitus oculis, quid tibi videtur? inquiebat, licetne guttas aliquot Diis immortalibus in tesseram gratitudinis effundere? Nihilo plus continet poculum, quam quod necessarium fuerit; reponebat iste. Maneant igitur, ajebat *Socrates*: verumtamen preces aliquas ad eosdem dirigere licebit mihi: *Qui me vocatis, o Dii! felix iter mihi concedite!* Quo dicto

dicto labiis admovit poculum, et tranquillus modestusque exhaustit integrum.

Ad hoc usque tempus multi nostrum suis adhuc poterant temperare lachrymis; at vero videntes eum labiis admovere poculum, — haurire, — exhaurire, — tum jam fuerat impossibile! Mihi ipsi non jam stillabant, sed torrentis instar proruebant lachrymae; vultumque meum pallio obvolvere me oportuit, ut libere flere valuerim, non illius, sed mei ipsius causa, quod me tangeret infelicitas tantum perdendi Amicum! *Crito*, qui adhuc ante me nequivit sibi temperare a lachrymis, surrexit, atque oberravit in carcere: *Apolodorus* autem, qui omne fere jam tempus flendo insumserat, tunc altum ingeminare coepit, et ejulare, ut corda nostra propemodum infringerentur. Solus *Socrates* immotus perstitit, nosque hisce verbis increpabat: Quid agitis? pusillanimes! ideo ego nunc abegi mulieres, ne mihi planctibus et lamentis suis graves acciderent; saepe mihi quippe dictum erat,

erat, oportere nos inter benedictiones, vota que prospera agere Animam. Estote tranquilli, atque Viros vos ostendite! — Dum haec audiremus, puduit nos nostri, atque a flendo destitimus. Obambulabat ille, donec ipsi pedes labascerent; tum lectulo suo incubuit, prout ipsi servus suaserat. Paulo post vir ille, qui ei venenum porregerat, quaquaversum manibus ipsum contrectabat, et cumprimis manus lumbosque ipsius observabat. Presso aliquantum pede quarebat ex ipso, num id ipsum persentisceret? Non; reponerat ipse. Mox crus eidem presserat; sed remisit illico, nobis indicans, frigidum jam, rigidumque esse ipsum. Contrectabat illum denuo, dicens: ut primum cor ipsius attigerit, exspirabit. Jam abdomen frigescerat. Tum *Socrates* tegumentum removens (nam contegebatur ipse) *Critoni* haec, quae postrema erant ipsius verba, locutus est: *Amice! noli oblivisci, Deo Sanitatis gallum gallinaceum* *)
offer-

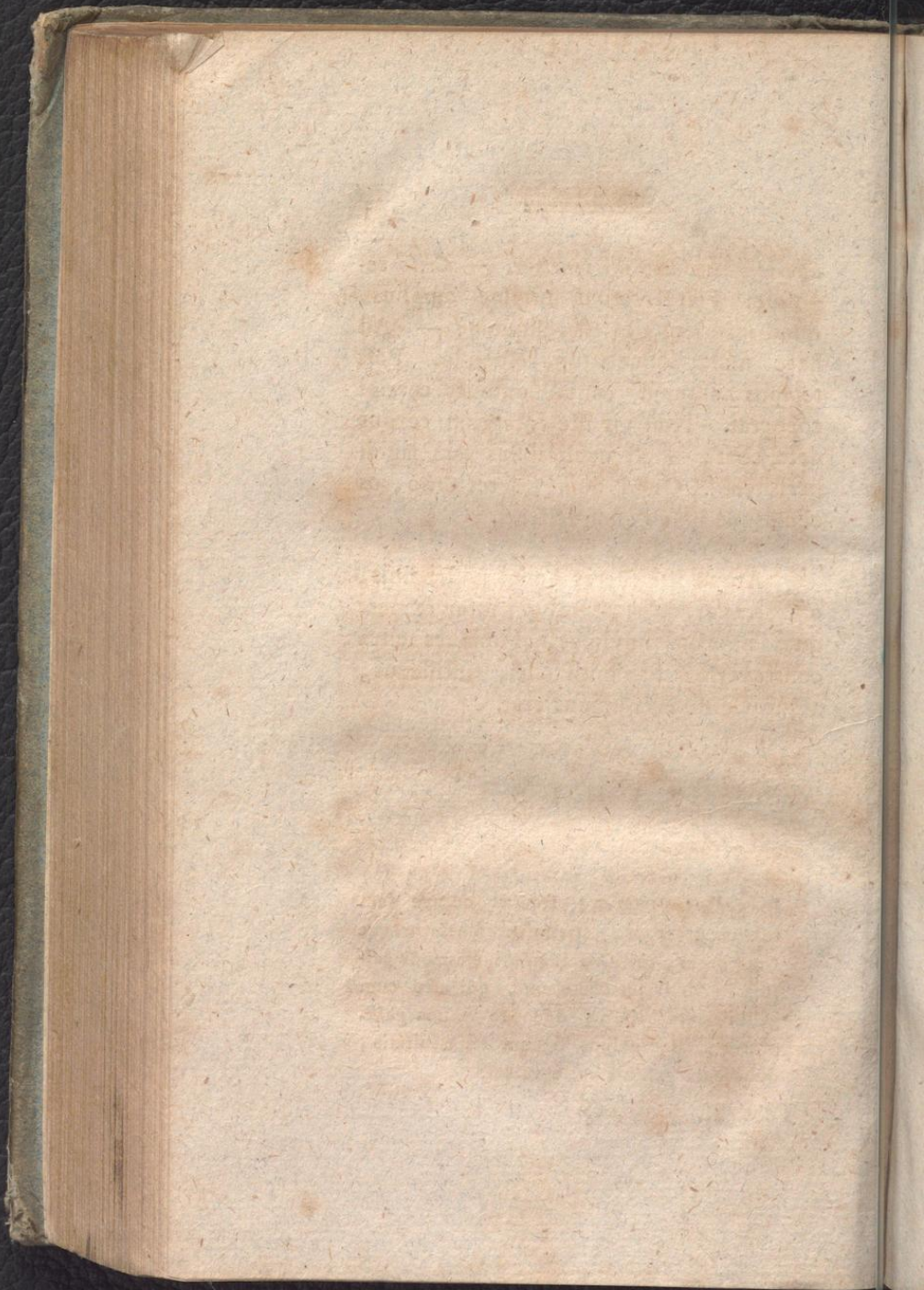
*) Veniam dabunt Critici, quod germanicum *Sahn* in *gallum gallinaceum*, et non pure in

offerre; nam uno illi tenemur. — Crito reposuit: Fiet! verum nihilne amplius, quod mandes, tibi est reliquum? — Ad haec nulla sequebatur responsio. Post tempus aliquod convulsionibus corripere coeperat. Tum vir ille integrum corpus detegebat, — ast oculi ipsius jam rigidi persistere! Quod dum videret Crito, os oculosque ipsius compreserat.

Atque iste fuerat Amici nostri finis, o *Echecrates!* Viri illius, qui inter omnes, quos unquam novimus, Homines citra controversiam Sapientissimus, Justissimus, atque Consummatissimus erat.

F I N I S.

in *gallum* verterim; secutus quippe sum textum graecum, et consuetudinem quoque Graecorum, qui *Deo Sanitatis* ejusmodi gallum in victimam offerebant, qui actu cum gallinis rem habuit; adeoque *gallum gallinaceum*. Hoc quippe signum est *Sanitatis*, quod cum gallinis coire valeat.

MOSIS MENDELSSOHN

*Animadversiones in Difficultates per Viros
quospiam Eruditos ipsi factas.*

Diversi Veritatis studiosi suas in superiores tres de Animae immortalitate dialogos animadversiones tam per familiare litterarum commercium, quam per scripta publica mihi notificare dignati sunt. Non paucas illarum in secunda hac editione mea in usum utilitatemque meam converteram: hinc inde permutabam, in quibusdam locis me clarius explicabam, nonnulla etiam notis illustrabam. Atque haec unica est gratiarum actio, quam dignissimi Viri isti abs me praestolantur. Verum cunctis illis, quae Arbitris hisce meis erronea videbantur, emendandis impar eram: partim, quod me argumenta ipsorum non convincerent; partim vero, quod eorundem postulata vires meas supergrederentur. Liceat mihi, super quasdam idmodi observationes mentem meam paulo distinctius explanare.

Generatim fateri me oportet, Arbitros meos respectu mei discretos fuisse potius, quam rigorosos. Nequeo ego de indigna aliqua reprehensione conqueri, forsitan potius de indignis quibusdam laudibus, quas revera excessivas etiam fuisse propria mihi dicat mei cognitio. Superflua laudatio communiter magis ad alios humiliandos tendit, quam ad calcar Laudis Objecto addendum. Nunquam ego meum induxi animum, ut epochas in Philosophia facere, aut proprio aliquo systemate celebrem me reddere voluissem. Ubi in tritam aliquam offendo viam, ibi non quaero novam perfringere. Si Antecessores mei cujusdam vocis significationem ratam habuerunt, cur deberem ego ab eadem deflectere? Si Veritatem aliquam in lucem protrahebant, cur ego me fingam, ac si eam non viderem? Sectationis insimulatio non me moratur grato illud omne acceptare animo, cujus ego usum fructum percipere valeo. Fateor quidem ingenue, Sectationis Spiritum nimium quantum obfuisse Philosophiae incremento; mea tamen sententia, per Veritatis

tatis amorem facilius ille continetur in fraeno, quam studium Novationis.

Dicor ego, in primo jam Dialogo, ubi tamen me *Platonis* vestigiis pressius inhaesisse assero, Propositiones quasdam ex *Wolffo* et *Baumgarteno* absque demonstratione praesupposuisse, quas non quilibet Lector illico etiam ratas habet. — Quenam sunt, quaeso, Propositiones istae? Forsitan, quod *Vires Naturae continuo agant*? Hanc ego sane Propositionem tam veterem esse existimo, quam ipsam Philosophiam. Illud inde a memoria notum est, quod *Ens agens*, sive *activum*, si non impediatur, *actionem* sibi proportionatam producat; et, si impedimentum reperiatur, in illud vicissim *reactionem* exercent. Ergo nunquam quiescit. Vocabulum *) *agens*, vel *activum esse*, per quod *Existentiam* indicamus, non sine

Q 3

ra-

*) *Würflich seyn* in Germanico duplicem habet significationem, videlicet, *agens* sive *activum esse*, et: *realiter existere*. Unde in Germanico *Vis Argumenti* magis patet. Latet nempe in idiotismo.

ratione nobis eam quasi exhibet significationem, ut intelligeremus omne, quod *existit*, etiam eo ipso *agens esse*, id est, *aliquid agere* debere. Vis ejusmodi, quae non agit, est vis, quae non existit; nam *Posse*, *Vale*, et similia, sunt purae putae possibilitates, ideae, quae prius non habent objectum, quam dūm de viribus principalibus sermo est, in quantum nempe natura sua aliis quoque applicationibus non contrariantur. Sic e. g. dicimus de Viro quodam in negotiis posito; ille *potest* etiam Poëma condere, ille *potentiam* hanc possidet in gradu quodam excellenti. Ut iste loquendi modus verus sit, et proprius, hanc debet habere significationem: Facultates Animae hujus Viri, qui nunc in civilis cujusdam officii administratione occupatur, non contrariantur ejusmodi etiam applicationi, per quam bona quoque Poëmata condi possent. Si de vi aliqua dicitur, quod *in certa quadam occasione* agat; tum quaestio est: et, si occasio ista desit, quid fit? — An tunc vis ista prorsus nihil agit? — Ergo in defectu et absentia hujus occasionis

nis est pura pura possibilitas agendi, et tamen pura pura possibilitas ista reapse etiam adfit? Occasio nonnisi applicationem virium potest mutare, cum applicatio ista non ab ipsis viribus, sed a nexu et relatione, in quibus cum aliis rebus est, dependeat: sed occasio nequit ullam vim excitare, quae cessavit agere; neque vim ullam adnihilare, quae reapse adest. Dum ergo dicitur: *unaquaeque Vis debet continuo activa esse*, se ipso intelligitur, quod de viribus principalibus sermo fit, et non de earum applicatione ad particulares objectorum species, per quam *Habilitates* exoriuntur. Hae, quamvis aliquantum improprie, nonnunquam etiam *Vires* nuncupantur: verum de ipsis manifestum est, quod ipsas non semper etiam *activas* esse oporteat; quod fit, prout jam antea attigimus, quotiescunque de vi principali concipi potest, quod natura sua ad certam objectorum speciem *applicabilis* quidem, sed non semper etiam *applicata* esse debeat. Sic possunt *Speculatio* apud dormientem, *Vis inventandi* apud aliquem externis negotiis occupatum, *Facultas judicandi* apud dementatum,

tum quempiam, per tempus aliquod omnis prorsus actionis esse expertes: at vero Vis principalis, ex qua *Habilitates*, quas nonnunquam etiam *Vires* nuncupari diximus, nonnisi quaedam derivationes sunt, nihil minus est, quam expertis actionis. Ideae istae adeo sanae Rationi sunt perspicuae, ut nulla opus habeant demonstratione: atque omnium aetatum Philosophos easdem habuisse oportuit; sed aliis nonnisi verbis semet interdum exprefferant.

An illa forsitan Propositio Wolfiana est: quod omne Permutabile ne uno quidem momento queat impermutatum persistere? — Non equidem; nam PLATONIS opera idmodi propositionibus sunt refertissima. „ Omnes res caducae, transitoriae, inquit Philosophus iste in *Theaeteto* aliisque locis quam plurimis, sunt in „ continua quadam formarum commutatione, nec ullo momento sibi ipsis persistunt similes aut aequales. “ Unde etiam nullam realem ipsis adscribit existentiam, sed quendam saltem exortum.

tum. *) “ Non adsunt illae reapse, in-
 „ quit ipse, sed exoriuntur continuo per
 „ motum ac permutationem, pereuntque
 „ continuo. “ Istud unum est e praeci-
 puis Doctrinae Platonicae principiis; at-
 que huic superstruit suam de vera uni-
 versalium inpermutabilium idearum exi-
 stentia theoriam, suam inter scientiam
 et opinionem differentiam, suam de Deo
 et Beatitudine doctrinam, omnemque Phi-
 losophiam.

Omnes Scholae Veterum hac propo-
 sitione confirmanda, aut refutanda occu-
 pabantur. Scimus similitudinem illam,
 desumptam ab arbore, quae umbram suam
 in praeterfluentem aquam projicit. Um-
 bra semper una eademque esse videtur,
 licet subjectum, cui imprimitur, conti-
 nuo moveri pergat. Haud secus, in-
 quiunt PLATONIS Sectatores, videntur

Q 5 nobis

*) PLOTINUS ait: Jam vero neque corpus
 omnino erit ullum, nisi animae vis extite-
 rit. Nam *fluit semper, et in motu ipsa cor-
 poris natura versatur*, citoque perituum est
 universum, si, quaecunque sunt, sint cor-
 pora.

nobis res constantiam et stabilitatem habere, tametsi in continua versentur permutatione. Quod sententias istas in *Wolffo* et *Baumgarteno* reperire sit, mirum non est; cum inde ab *Heracliti* et *Pythagorae* temporibus ab unoquoque Philosopho in examen vocari debuerint. Ego per totum opus antiquitatem sapuissem, nisi recentioribus quoque, quam ista sit, propositionibus opus habuissem.

Verum omnem ego demonstrationem meam in hac solum propositione fundare voluisse putor, quod *sentire, cogitare, et velle, solae et unicae sint actiones Animae*: quae tamen propositio extra scholam, cui ego adhaereo, rata non habetur. Imo vero, addit quidam Arbitrator, etiamsi respectu Animae, qua *Animae*, admitti posset; non posset tamen de Anima, qua *Substantia*, asseverari. Qua substantia, praeterea adhuc *moventem et resistentem* vim habere debet, quae cum *cogitante* nihil prorsus commune habet. Haec distinctio unam e praecipuis demonstrationibus meis funditus subruere putatur; nam potest post mortem Anima, qua
Sub-

Substantia, activa persistere, quin, qua
Anima, sentiat, cogitet, ac velit.

Videamus! Demonstratio mea, prout dicitur, innititur propositioni, quae vera non est; et ego? — ego existimo propositionem hanc veram esse, sed demonstrationem meam eidem haudquaquam inniti. Utrum Substantia nonnisi unicum vim principalem, aut vero plures etiam habere queat; utrum cogitare et velle ex una, vel pluribus activitatibus principalibus profuant; utrum Anima corpus moveat, aut non moveat; utrum Anima post mortem omnis prorsus corporis expers futura sit; has pluresque cum his coincidentes quaestiones possum ego interire, qua nondum plene decisas, transmittere. Ego pro parte mea jam elegi; verum demonstrationes pro Immortalitate Animae aliis quaestionibus scholasticis, quantum quidem fieri potest, minime intermisceri debent. Potentiam, sive Vim Cogitandi et Volendi appello Animam; meaque demonstratio huic innititur Dilemmati: Cogitare et Velle sunt proprietates vel Compositi, vel Simplicis. Illud
in

in secundo Dialogo perquiritur. In primo eas qua proprietates entis simplicis considero. Proprietates entis simplicis sunt vel aëtivitates principales, vel aliarum aëtivitatum modificationes. Conceditur, quod Cogitare et Velle non purae putae modificationes aliarum virium, sed principales vires esse debeant. Utrum una, vel plures, parum refert; possunt entia simplicia praeter Cogitandi et Volendi vires alias quoque habere, motrices, resistentes, attractivas et repulsivas, quotquot demum volumus, vel nomina excogitare valemus. Satis est, quod Cogitare et Velle non sint purae putae modificationes harum virium innominatarum, sed distinctae ab illis aëtivitates principales. Jam autem omnes vires naturales nonnisi determinationes permutare, nonnisi modificationes reciproce commutare possunt, nunquam vero ipsas proprietates principales, et se ipsis subsistentes rerum aëtivitates in nihilum convertere: unde Vis Cogitandi et Volendi, vel etiam Vires Cogitandi et Volendi nequeunt unquam per naturales permutationes adnihilari, quotcunque demum vires

res a se ipsis distinctas amittant. Thaumaturga quaedam Omnipotentia requiritur ad ejusmodi Potentiam, Vim, Facultatem aut procreandam, aut adnihilandam.

Quod per omnes vires naturales nihil reapse adnihilari queat, a nemine, quem quidem sciam, Philosophorum unquam in dubium revocatum est. Quae-libet actio naturalis, prout inde a memoria dicitur, debet principium, medium, et finem habere suum; id est, debet pars aliqua temporis praeterlabi, donec peragatur. Ista temporis pars, quamcunque demum parvam illam velimus, nunquam tamen deponit naturam temporis, sed sua habet sibi invicem continuo subsequencia momenta. Ut igitur Vires Naturae actionem aliquam ponant, effectum aliquem producant, debent eo ipso actioni huic pedetentim adpropinquare, eandemque praeparare, priusquam reapse consequatur. Actio autem, quae ita praeparari nequit, quam uno quasi ictu oculi produci oportet, cessat esse naturalis, nec valet produci a viribus, quae omnia in
tem-

tempore peragenda habent. Omnes hae propositiones non erant ignotae Veteribus; videnturque mihi in illo PLATONIS *) *de oppositis conditionibus et transitionibus ex uno in aliud* ratiocinio non obscure haberi. Hinc ego illas Lectoribus meis Platonica quidem methodo, sed tamen aetati nostrae accommodata cum perspicuitate proponere satagebam. Sunt illae quidem sanae Rationi satis luculentae; verum per *Legem Continui*, ut opinor, magnum obtinent Certitudinis gradum. Neque illibenter etiam occasionem arripui, Lectores meos cum hac summi momenti doctrina notos reddendi; cum nos ad rectas de corporis animaeque modificationibus ideas perducatur, sine quibus mortem et vitam, mortalitatem et immortalitatem nunquam ea, qua opus est, exactitudine expendere valemus.

Quid autem? quaesitum erat: annon potest ulla fieri permutatio absque omni adnihilatione? annon debet cujusdam rei determinatio adnihilari, si determinationem oppositam in ipsa realiter peragi oportet.

*) In Phaedonc.

oporteat? Et quomodo hoc ipsum fuerit possibile, si vires naturae nihil prorsus adnihilare valeant? — Ego puto, isthic loci vocabulum *adnihilare* in abusum trahi. Si durum quodpiam corpus molle, vel siccum aliquod redditur humidum; tum forsitan durities et siccitas non debent adnihilari, mollities autem et humiditas in earum locum procreari. Ita etiam absque vel minima adnihilatione longum in breve, breve in longum, frigidum in calidum, calidum in frigidum, pulchrum in turpe, atque turpe in pulchrum permutari potest. Omnes modificationes sunt per graduales transitiones sibi invicem connexae; et manifeste patet, easdem absque omni prorsus adnihilatione, aut procreatione secum invicem posse commutari. Generatim omnes determinationes oppositae, quae per naturales permutationes in re aliqua sunt possibiles, illiusmodi sunt, ut inter utrumque extremum etiam medium quoddam locum habeat suum. Recapse nonnisi per *plus* vel *minus* inter se differunt. Permutate quasdam partes in suo situ, conferte istas propius ad se invicem, il-

las

las autem magis a se invicem removete; tum pulchrum in turpe, longum vertetur in breve, etc. Obscure ideas istas, illas clarificate; debilitate desideria ista, illas inclinationes confortate; tum perspicaciam Hominis, atque characterem ejusdem permutastis. Haec omnia per continuam aliquam per gradus transitionem, citra ullam adnihilationem, peragi possunt; atque ejusmodi permutationes ipsi Naturae prorsus sunt possibiles. Verum duae determinationes sibi oppositae, inter quas nullum datur medium, nunquam possunt naturaliter sibi invicem subsequi; nec ulla mihi inter leges Motus nota est, quae huic propositioni esset contraria. Hanc in rem legi meretur *Patris Boscovich Dissertatio de Lege Continui*, uti et ejusdem *Principia Philosophiae Naturalis*. Vir iste *Legem Continui* non mediocri sane lumine illustravit.

At vero quem in usum deserviant omnes istae sarcasticae pervestigations in Socratico quodam dialogo? annon pro simplici illa Atheniensis Philosophi methodo plus justo sunt acuminosae?

Re-

Respondeo: Qui sic quaerit, oblitus
 fuisse videtur, me *Platonis*, non *Xenophontis*,
 sequi vestigia. Posterior iste omnes
 Dialecticae argutias evitabat, suumque
 Magistrum et Amicum nonnisi sanam,
 atque inartificiosam Hominis rationem
 sequi sinebat. In materiis moralibus
 methodus ista est omni exceptione major;
 sed in metaphysicis inquisitionibus non
 satis procul deducit. *Plato*, cui
 Metaphysica in deliciis erat, Magistrum
 suum *Pythagoraeum* Philosophum fecerat,
 permisitque cum obscurissimis quibusque
 hujus scholae mysteriis esse initiatum.
 Dum *Xenophon* in aliquam labyrinthum
 offendit, mavult, ut caute declinet
 Sapiens, quam ut semet exponat periculo.
Plato contra per omnes flexus et sinus
 Dialecticae ipsum circumducit, finitque
 in illas etiam immergi perscrutationes,
 quae communem intellectus humani sphaeram
 longe transcendunt. Possibile est, quod
Xenophon menti illius Sipientis, qui
 Philosophiam e coelo ad nos detulerat,
 fidelior persistiterit: ego nihilominus
Platonis methodum sequi debebam; cum ista
 haec materia, mea quidem sententia,

nullam aliam argumentandi rationem admittat, atque ego malim subtilis haberi, quam rigori demonstrativo quidquam abrogasse videri. Haec Sophismatibus pugnandi licentia nostra aetate sub diversis admodum formis semet exhibuit spectabilem. Jam argutiis armata, jam sanae Rationis larva instructa, jam qua Religionis amica, jam cum multifcii cujusdam Thrasymachi audacia, jam denique cum innocenti cujuspian nihil scientis Socratis simplicitate. Cum omnibus autem huiusce Protei artibus nihil aliud intendebat, quam dubiam reddere de Animae Immortalitate sententiam, atque argumenta pro eadem pugnancia jam ludificare, jam etiam serio refutare. Quomodo jam defendant illam huius Veritatis Amici? Per Socraticam ignorantiam potest quidem Dogmaticus in furias agi, verum certi nihil prorsus potest stabiliri. Reludificare? sic equidem nemo ullus vincitur. Nihil igitur ipsis manet reliquum, quam ut histrionismos scepticorum pro eo reapse habeant, quod reapse sunt; et tum pro virili pergant demonstrationum aciem inimicis obvertere.

Quod

Quod Socratem meum ejusmodi finam argumenta proferre, quae illo tempore, in illo Philosophiae statu, non poterant ipsi fuisse cognita, id ipsum jam in praefatione mea apertis ipse verbis profitebar. Imo vero recentiorum quoque Philosophorum nomina palam exponebam, a quibus plurimum mutuaveram. Non poterat igitur meum fuisse propositum, Recentioribus quidquam de iis, quae in sententiam de immortalitate Animae contulerant, meritis derogandi, atque adtribuendi Veteribus. In univ-
 sum nosse oportet, quod Socrates meus non sit ille Veterum Socrates. Ille Athenis vixerat, inter ejusmodi populum, qui primus erat verae Philosophiae studiosus; verum non longo tunc adhuc tempore. Nec idiotismus populi, nec cerebrum Sophorum satis adhuc fuerat pro philosophando comparatum. Ipse Socrates idmodi Philosophorum erat discipulus, qui rarissime aliquem in Animam suam fixere obtutum; qui cuncta alia prius, quam semetipsos, pro suarum contemplationum objecto assumere. Quo factum oportuit, ut in doctrina de Anima huma-

na, ejusdemque destinationibus summa regnaret obscuritas. Veritates clarissimae nonnisi in magna quadam distantia exiguum quid micare videbantur, quin cognitae fuerint viae, quae ad ipsas perducerent. Ipse Socrates non poterat tunc praestitisse aliud, quam suos nonnisi ad singulares quaspiam Veritates defigere oculos, atque sese in sua vivendi ratione ab iisdem manuduci sinere. Philosophicarum idearum evidentia, et rationabilis earundem nexus effectus est temporis, et indefessae multorum ingeniorum solertiae, quae veritatem diversimode contemplantur, ipsamque sic omni ex parte plena in luce collocant.

Post varia idmodi barbara saecula, quae amoenam illam Philosophiae sequebantur auroram, saecula, quibus intellectus humanus superstitioni et tyrannidura cremare coactus erat, meliores tandem dies supervixit Philosophia. Omnes humani cognitionis partes per felicem Naturae observationem non mediocres sane fecere progressus. Ipsam Animam quoque nostram haec via penitus cognoscere

fcere didicimus. Per accuratiorem ipsius actionum et passionum observationem plura Data *) stabilita sunt, e quibus postmodum, mediante probata quadam methodo, certiora etiam deducta fuere collaria. Praecipuae Veritates Religionis Naturalis per emendatam Philosophiam ejusmodi obtinere evidentiam, quae omnes Veterum ideas obscurat, et quasi in umbras reflectit. Non attigit quidem suum adhuc meridiem Philosophia, in quo ipsam nepotes forsitan nostri aliquando sunt conspecturi. Verum injuriam facturi essemus coetaneorum nostrorum meritis, si Recentioribus quoque non mediocres sane, respectu Philosophiae, praerogativas tribuere dubitaremus. Ego nunquam Platonem cum Recentioribus, et utrosque cum tetricis illis medii aevi scriptoribus comparare poteram, quin gratias egerim Providentiae, quod me felicioribus hisce temporibus vitam spirare auram permiserit.

R 3

Dum

*) Retinui Autoris vocem: man hat mehrere Data festgesetzt.

Dum de Immortalitate Animae diu multumque cogitasset, magnoque mihi labore constitisset, ut Fidem a Convictione distinguerem, isthaec mentem subiit cogitatio: Quibusnam argumentis posset *Socrates* aetate nostra se ipsum, amicosque suos de animae immortalitate plene persuasos reddere? Amicus Rationis, prout ipse fuerat, citra dubium ab aliis Philosophis cum gratiarum actione acceptaret omne id, quod in ipsorum sententia Rationi innititur; quacunque demum Patria prognati, quacunque demum Religionis secta obstricti essent. Possumus videlicet in rebus, quae Ratione nituntur, cum alio ejusdem prorsus esse sententiae, et tamen diversa alia minime pro fide dignis reputare, quae ille respectu Fidei pro indubitatis habet. Postquam *Fraterna Tolerantia* mundo politico tantopere commendatur; profecto cum primis Veritatis Amicos eandem inter se fovere addecet. Quod ad Fidem pertinet, volumus uniuscujusque conscientiae et tranquillitati relinquere, quin nosmetipsos super id iudices constituamus. Ex vero Humanitatis amore nolumus nos illic vere

vere lites, ubi Cor clarius loquitur, quam Ratio; malumusque fiduciam nostram in benignissimo Deo reponere, quod omnes nos justificaturus sit, si propria nos conscientia nostra justificat. At vero illas, quae in Ratione fundantur Veritates fraterne inter nos volumus dividere; volumus illis, veluti solis lumine, in commune frui. Si tibi, mi Frater! citius illuxit, quam mihi; esto contentus, sed non elatus animo; quodve hoc longe adhuc esset homine indignius, noli me id ipsum celare! — —

Qui hanc aut illam Veritatem in luce collocavit, tuae erat Patriae, tuae Fidei? Bene illud quidem! Dulce est, cum humani generis Benefactoribus arctiori junctum esse necessitudine. Verum ideo illud ipsum, quod tuae Patriae Filii, aut Fidei tuae consortes in lucem protraxerant, non minus idmodi beneficium est, quo nos omnes Coelum beare voluit. Philosophia Graecorum Barbaris quoque profuit, contulitque ad id, ut vos etiam, qui haud ita pridem nomine isto liberati estis, ab hac barbarie redderemini immu-

nes. Sapientia nonnisi unicam, eamque communem omnibus novit Patriam, atque communem unam omnibus Religionem: et, licet plures toleret divisiones, improbat illa tamen Inmansuetum omne, omne Misanthropicum, quod vos probasi politicarum constitutionum vestrarum statuistis. — Ita credo, cogitaret aetate nostra Vir ejusmodi, cujus erat *Socrates*. Atque hac ego de causa recentioris Philosophiae Pallium, quo ego ipsum honorificavi, non male illi quadraturum existimaveram.

In secundo dialogo Demonstratio illa, quod Materia cogitare nequeat, prosequentibus considerationibus subministrabat occasionem. Demonstravit *Cartesius*, quod Extensio et Repraesentationes diversae prorsus sint naturae, quodque Entis Cogitantis proprietates per extensionem et motum non se sinant explicari. Satis illi fuit demonstrasse, quod nequeant uni eidemque Substantiae adtribui: nam secundum notum aliquod hujus Philosophi axioma non potest ejusmodi proprietas, quae per ideam cujusdam rei

rei concipi nequit, eidem rei competere. Verum hoc ipsum axioma multiplicibus obnoxium erat contradictionibus: et quidem, quod proprietates extensi ac cogitantis entis attinet, petita fuit demonstratio, quod non modo disparis naturae, sed reapse etiam sibi invicem sunt contradictoriae. De illis proprietatibus, quae sibi invicem e diametro sunt oppositae, certi sumus, quod nequeant uni eidemque convenire Subjecto; verum de proprietatibus illis, quae nihil prorsus inter se commune habent, non videbatur hoc plene etiam esse definitum.

Dum ego *Immaterialitatem* demonstrandam habebam, isthaec mihi oborta est difficultas; et, quamvis illius sim sententiae, quod axioma Cartesii, cujus antea memini, secure extra omne dubium queat collocari, quaerebam tamen aliam quandam demonstrandi rationem, quae minori cum difficultate secundum methodum Socraticam posset pertractari. Una de *Plotini* demonstrationibus, quam Recentiorum nonnulli fusius explanarunt,

commoditatem hanc adpromittere mihi videbatur.

PLOTINUS *Ennead. IV. Lib. VII.*
 ita suum format argumentum: “ Uni-
 „ cuique Animae inest Vita quaedam,
 „ quaedam intrinseca sui conscientia.
 „ Jam si Anima ens corporeum foret,
 „ partium quoque illarum, ex quibus
 „ corporeum ens istud componitur, aut
 „ unaquaeque, aut unica solum, aut
 „ nulla prorsus Vitam, intrinsecam sui
 „ conscientiam, haberet. Si unica solum
 „ pars Vitam habet, pars illa erit Ani-
 „ ma. Plures sunt superfluae. Si autem
 „ unaquaeque pars, seorsim sumpta, vitae
 „ expers sit, eam nec per compositionem
 „ est obtentura: nam multa vitae exper-
 „ tia non constituunt ullam vitam, nec
 „ multa intellectu carentia ullum intel-
 „ lectum. “ *)

Alibi

*) *Plotinum* prae manibus habeo. Titulus est:
Plotini Platonicorum facile Coriphaei Operum
Philosophicorum omnium Libri LIV. in VI.
Ennea-

Alibi idem argumentum cum aliqua
permutatione sic repetit PLOTINUS : “

„ Si

Enneades distributi, ex antiquissimorum codicum fide nunc primum graece editi; cum latina Marfilii Ficini interpretatione et commentatione. Basileae ad Perneam Lecythum. M. D. XXC. Locus supra citatus Ennead. IV. Lib. VII. Cap. II. reapse sic sonat :

„ Nempe cum ubique animae insit necessa-
 „ rio vita, necessarium est, si id corpus,
 „ quod fingitur Anima, ex duobus pluri-
 „ busve corporibus componatur, aut am-
 „ bo, vel cuncta simul, aut etiam quomo-
 „ dolibet singulatim vitam insitam posside-
 „ re, aut hoc quidem habere vitam, illud
 „ vero nequaquam, aut neutrum hanc ha-
 „ bere. Si igitur uni tantum insit vita,
 „ unicum hoc erit anima. Sed quodnam
 „ corpus hoc est, quod vitam possidet ex
 „ se ipso? Sane ignis, aer, aqua, terra
 „ suapte natura carent anima, et cuicun-
 „ que horum adest anima. Hoc vita uti-
 „ tur peregrina: alia vero praeter haec
 „ nulla sunt corpora. Tum vero quicun-
 „ que praeter ea elementa quaedam horum
 „ introduxerunt alia corpora, ea tamen esse
 „ animas non dixerunt, neque vitam eis
 „ ad-

„ Si Anima est corporea , quomodo se
 „ res habet cum partibus hujus corporis
 „ cogitantis? an illae etiam sunt Ani-
 „ mae? Et partes harum partium? siqui-
 „ dem porro ita proceditur , patet uti-
 „ que , quod Magnitudo ad essentiam
 „ Animae nihil conferat ; quod tamen
 „ fieri oporteret , si Anima magnitudi-
 „ nem corpoream haberet. In nostro ca-
 „ su unicuique parti integra inesset Ani-
 „ ma ; cum tamen magnitudine corporea
 „ nulla pars potentia sua aequalis possit
 „ esse Toti. Si autem partes non sunt
 „ Animae , etiam e partibus , quae Ani-
 „ mae non sunt , nulla poterit componi
 „ Anima. “ *) — Omnia haec argumen-
 ta

„ adtribuerunt. Siquis autem dixerit , nul-
 „ lo eorum habente vitam , congressum ta-
 „ men cunctorum vitam constituisse , absur-
 „ da loquetur. Omnino vero impossibile
 „ est , confluentiam corporum vitam facere,
 „ et , quae intellectu carent , facere intel-
 „ lectum. “

*) Locus hic habetur *Ennead. IV. Lib. VII.*
Cap. V. hisce verbis : “ Quid ergo dicent ,
 qui

ta speciem Veritatis praeferebant; verum multa illis adhuc defunt ad perfectam evidentiam. *Plotinus* qua indubitatum praesupponit, quod ex partibus non viventibus nullum vivens Totum, ex partibus non cogitantibus nullum cogitans Totum com-

„ qui animam corpus esse putant? Nunquid
 „ quamlibet Animae partem in eodem vi-
 „ ventis corpore esse Animam perinde, at-
 „ que tota est, fatebuntur? ac rursus par-
 „ tis uniuscujusque partem? Quod si id
 „ fateantur, nihil utique magnitudo ad
 „ essentiam animae conferebat: tamen si
 „ conferre oportuit, ubi Anima sit quan-
 „ tum quiddam: verumtamen totum ipsius
 „ Animae hic erit ubique; quod corpori
 „ convenire non potest, scilicet ut queat
 „ idem totum simul in pluribus esse, at-
 „ que pars idem penitus esse valeat, quod
 „ et totum. Sin autem partium quamlibet
 „ animam esse negent, certe ex inanimatis
 „ apud illos componetur. Praeterea si hunc
 „ in modum uniuscujusque Animae magni-
 „ tudo definita erit, neque consequenter
 „ ad utrumque tracta, sive ad *majus* vel
 „ *minus*, erit amplius Anima. “

componi queat; cur potest autem ex partibus non regularibus unum regulare Totum, ex tonis non harmonicis unus Contentus harmonicus, ex membris impotentibus unus Status potentissimus conformari?

Illud quoque noveram, quod secundum systema illius Scholae, cui ego nimium quantum adhaerere dicor, *Motus* ex idmodi viribus, quae motus non sunt, atque *Extensio* ex idmodi Substantiarum proprietatibus, quae longe aliud, quam extensio, sunt, oriri debeant. Haec igitur Schola nequit sane propositionem *Plotini* in omnibus omnino casibus sine exceptione ratam habere: et tamen videtur haec ipsa propositio, respectu Entis Cogitantis perfectam obtinere certitudinem. Cogitans Totum e partibus non cogitantibus videtur omnibus sanae Rationi esse contradictorium.

Ut itaque Propositio haec plene convincens esset, necessum adhuc fuerat inquirere, quaenam proprietates convenire queant Toti, quin conveniant partibus,
et

et quae non? — Primum occurrit, quod ejusmodi proprietates, quae a compositione, partiumque conformatione dependent, partibus constitutivis necessario non conveniant. Hujus generis sunt, Figura, Magnitudo, Ordo, Harmonia, Vis elastica, Vis pulveris pyrii, et similia. — Tum illud quoque compertum erat, quod saepius partium constitutivarum proprietates in Toto ejusmodi producant phaenomena, quae secundum imaginationem nostram ab illis prorsus sunt distincta. Colores compositi videntur nobis dissimiles esse simplicibus. Compositos animi motus longe aliter persentiscimus, quam simplices, ex quibus consistunt: Partes bene olentes, si accumulentur, generant prorsus distinctum, interdum etiam valde ingratum odorem; prout vice versa per commixtionem male olentium gummatum gratissimus odor obtineri potest. *) Tonus ille triplex in Musica, si simul semelque intonetur, longe alium praestat effectum, quam toni simplices, ex quibus ipse coalescit.

Pro-

*) Vid. Halleri Physiolog. Tom. V. p. 169.
170.

Proprietates igitur *Compositi*, quae partibus constitutivis necessario non conveniunt, profluunt vel ex ipsa harum partium conformatione et compositione, vel sunt purae putae apparentiae; videlicet proprietate et actiones partium constitutarum, quas sensus nostri nequeunt a se invicem secernere aut distinguere, in Toto nobis aliter sese repraesentant, quam reapse sint. His praemissis applicationem hujus considerationis ad *Plotini* propositionem faciebam.

Facultas Cogitandi non potest esse hujus generis proprietas; nam omnes istae proprietates manifeste sunt actiones Facultatis Cogitandi, vel saltem praesupponunt eandem. Compositio et conformatio partium exposcit collationem et comparisonem partium inter se; et phaenomena non tam sunt in rebus extra nos positis, quam in imaginatione reponenda. Utrumque genus igitur actiones sunt Animae, et nequeunt ejusdem essentiam efficere. Hinc ex partibus non cogitantibus non potest componi unum cogitans Totum.

Alte-

Altera quoque Demonstrationis pars uberiorem postulabat explanationem. Erant Philosophi, qui atomis corporum obscuras ideas adscribebant, ex quibus postmodum, secundum ipsorum opinionem, in Toto clarae ac distinctae ideae oriuntur. Isthic erat demonstrandum, quod id ipsum reapse impossibile sit, et quod ad minimum usque saltem ex his atomis tam distinctas, tam veras, tam vivas, etc., ideas habere deberet, quam illas omnes habeat Homo totus. Quem in finem auxilio mihi fuit illa, quam D. Ploucquet eleganter deduxit, *propositio: quod multi gradus debiliores simul sumti nequeant efficere unum gradum fortiolem.* Datur nimirum alia *quantitas extensiva*, quae in multitudine partium consistit, ex quibus componitur; et alia *quantitas intensiva*, quae etiam *Gradus* appellatur. Si plures partes accedant, tum *quantitas primi illius generis* increfcit; verum *Gradus* expofcit incrementum internum, non autem majorem extensionem. Infundatur aquae tepidae alia aqua tepida, tum *quantitas aquae*, non vero *gradus caloris* augebitur. Multa corpora, quae ae-

Tom. II. S quali

quali celeritate moventur, si connexa sunt, majorem massam efficiunt, sed non majorem celeritatem. Gradus in qualibet parte tantus est, quantus est in Toto; unde multitudo partium non permutat *gradum*. Quod si fieri oporteat, actiones multitudinis in *unam* concentrari debent, ubi jam tantum virtutis intrinsecae accedit, quantum decedit extensioni. Hac ratione multa debilia lumina *unum* locum fortius illuminare, multa vitra caustica *unum* corpus fortius accendere valent. Quo plures notas unum idemque Subjectum in quodam objecto animadvertit, eo clarior erit hujus objecti repraesentatio in illo Subjecto. Unde naturaliter sequitur, quod omnes obscurae atomorum pone se invicem positarum ideae nequeant simul sumtae unam distinctam, imo ne quidem unam minus obscuram ideam efficere, si non sint in quodam subjecto concentratae, ab uno eodemque ente simplici collectae, atque uno quasi obtutu conspectae.

Plurima tertii dialogi mei argumenta sunt e *BAUMGARTENI Metaphysica*, et e *RAIMARI praecipuis Religionis Naturalis*

valis Veritatibus deprompta. Circa Demonstrationem ex Officiorum ac Jurium nostrorum Harmonia desumptam jam in Praefatione dixeram, quod alibi nusquam eandem repererim. Praesuppono ego in illa, quod mortis poenae in certis quibusdam casibus sint de Jure. Verum *Marchio Beccaria* in suo *de delictis et poenis* tractatu videtur hanc sententiam in dubium vocare. Cum Philosophus iste solum et unice pacto sociali inniti putet Jus puniendi, ex quo nimirum pacto mortis poenarum injustitia facili negotio deducitur; opinionem hanc, in secunda hac editione, in quadam adnotatione refutare satagebam. Ipse *Marchio* non potest sibi temperare, quin mortis poenam in nonnullis casibus inevitabilem pronunciet. Vult ille quidem ex eo quoddam *Jus necessitatis* efficere; verum Jus necessitatis quoque in naturali quodam jure fundetur, est necesse: secus enim est mera *Violentia*. Generatim nequit propositio illa revocari in dubium, quod omnia hujus mundi pacta nullum novum jus generent, sed solum jura imperfecta in perfecta commutent. Si igitur jus puniendi

niendi non esset in Jure Naturae fundatum, per nullum omnino pactum posset induci. Posito autem, quod jus puniendi, absque pacto, sit jus imperfectum; licet ego hoc absurdum existimem: mea nihilominus demonstratio de firmitate sua nil quidquam amittet. Nam coram tribunali Conscientiae jura imperfecta perinde obligatoria sunt, quam perfecta. Jus imperfectum, quemquam mortis poena afficiendi, praesupponit saltem imperfectam aliquam obligationem, poenam hanc sustinendi. Obligatio autem haec absurda foret, si Anima nostra non esset immortalis.

In libro illo, cui titulus: *Neue Bibliothek der schönen Wissenschaften*, Tom. VI. continetur plenaria mei PHAEDONIS recensio, crisisque in eundem. Egregiae illic factae sunt observationes. Animadversiones in Dialogum Philosophicum, quae *Recensens* praemittit, possunt aliis exemplo esse, quomodo aequus quisunque rerum litterarum arbiter semet orbi erudito rei in examen abs se vocatae gnarum probare debeat, antequam
Di-

Dictatorem agere praesumat. — Ibi igitur Demonstratio mea, circa officiorum collisionem facta, adducitur, circuli que vitiosi arguitur. Dicitur nempe Pag. 331 :
 „ Quod officii atque obligationis sit, pro
 „ quocunque demum alio nosmet vitae
 „ nostrae conservatione abdicare, nullo
 „ alio argumento nobis constat, quam
 „ quod sublimiores fines, atque Vita sit,
 „ nos nosse existimemus. Siquidem hoc
 „ erroneum esse demonstraretur, eo
 „ ipso officia illa cessarent, cumque ipsis
 „ omnis etiam tolleretur contradictio. “
 Ego me per hoc nullatenus refutatum arbitror. Demonstratio diversis potest formari viis, quae absque circulo ad scopum perducunt. Juerit semel ab obligatione ad vitam socialem digredi. Haec independenter ab immortalitate Animae potest demonstrari; nititur itaque, prout omnes Veritates morales, principiis metaphysicis. A longiori hujus argumenti deductione spero me absolutum iri, cum me manifeste procul nimis deduceret, atque propositiones istas ab aliis jam satis superque demonstratas sciamus. Jam vero: nulla omnino potest subsistere huma-

na Societas, si Totum in certis quibusdam casibus jure non gaudeat, cujuspian membri sui vitam Bono communi consecrandi. Hanc sententiam ne quidem *Epicurus*, *Spinoza*, et *Hobbesus* negare poterant, licet nullum scopum sublimiorem, quam Vita sit, agnoscere voluerint. Probe illi perspexerant, quod nulla vita socialis inter homines locum habere queat, nisi Jus istud Toti competat. Verum, quoniam tunc adhuc ideae Juris et Officii non fuerant satis evolutae, non poterat observari, quod Jus istud ex parte Civis praesupponat officium et obligationem semet saluti Totius consecrandi; quodque Officium istud Naturae non sit accommodum, si Anima nostra non sit immortalis.

Possum ego etiam, prout in ultimo dialogo factum est, a jure offensam rependendi praescindere; quod reapse etiam in statu Naturae homini competere debet: quemadmodum in nota ad pag. 216. demonstratum est. Adfert quidem *Reconsens* sequentem adversus argumenta mea animadversionem: " Jus Retorsionis

„ in

„ in statu naturali, et jus puniendi in
 „ Societate Civili sunt jura reapse di-
 „ versa. Primum spectat praecise per-
 „ sonam illam, quae offendit, ut videli-
 „ cet ipsi potentia et voluntas nobis ite-
 „ rum nocendi adimatur: alterum con-
 „ cernit omnia reliqua Societatis mem-
 „ bra, et personas, quae nos non offen-
 „ derunt; ut videlicet a delicto per au-
 „ ditionem malorum physicorum, quae
 „ ipsas, si deliquerint, mansura sunt, de-
 „ terreantur. Primum fundatur solum-
 „ modo in jure se ipsum defendendi,
 „ vel potius cum eo unum idemque jus
 „ est; quo etiam comprehenditur jus pro
 „ ipso offendente, vi cujus semet vindi-
 „ ctæ nostræ opponere ipsi sit licitum.
 „ Alterum vero fundatur in spontanea
 „ omnium perfectorum jurium suorum in
 „ Societatem translatione; per quod igi-
 „ tur ex parte offendentis jus semet ad-
 „ versus vindictam ab universa Societa-
 „ te proveniente defendendi sublatum
 „ est. “ Verum non video ego, quo-
 „ modo ipsi distinctiones istae concedi
 „ queant. Jus mutuae retorsionis in statu

naturali? Ego nullum novi jus ejusmodi purae putae retorsionis, sive jus vindictam rependendi, in natura humana; quod malum facit, quia malum factum est: per quod nempe malum physicum multiplicatur, quin promoveatur Bonum Morale. Et cur non deberet Homo in statu Naturae propositum habere alios ab offensione deterrendi? an ad hoc requiritur pactum aliquod sociale? debetne Homo prius aliquam sui juris partem in Societatem transtulisse, quam aliis ostendat, se posse offensam reddere? — Denique jus oppositum, semet vindictae opponendi, quod offendenti competere oporteret, manifeste tollit Veritatum Moralium harmoniam, statuitque casum, in quo ex utraque parte jus aequale esse potest; in quo igitur necessario Majoritas decidere debet, videlicet *DUELLUM NATURALE*. Ejusmodi sententiam, quae in systemate Veritatum Moralium turbas excitat, ego non minus absurdam reputo, quam si ipsam Veritatum metaphysicarum harmoniam per hoc conturbari oporteret. Ad evitandam hanc dissonantiam etiam in statu naturae ex parte offendentis officium

cium five obligationem acceptare debemus, vindictam perferendi. — Si offendenti in statu naturae competeret jus semet defendendi, illud neque in societate absque actione posset persistere. Nam si offensus suum retorsionis jus, et offendens suum jus defensionis in Societatem transferret, sese invicem eliderent, neque ulla posset sequi poena. Nunquam igitur mundum moralem a contradictionibus liberare poterimus, nisi futuram aliquam vitam admittere velimus.

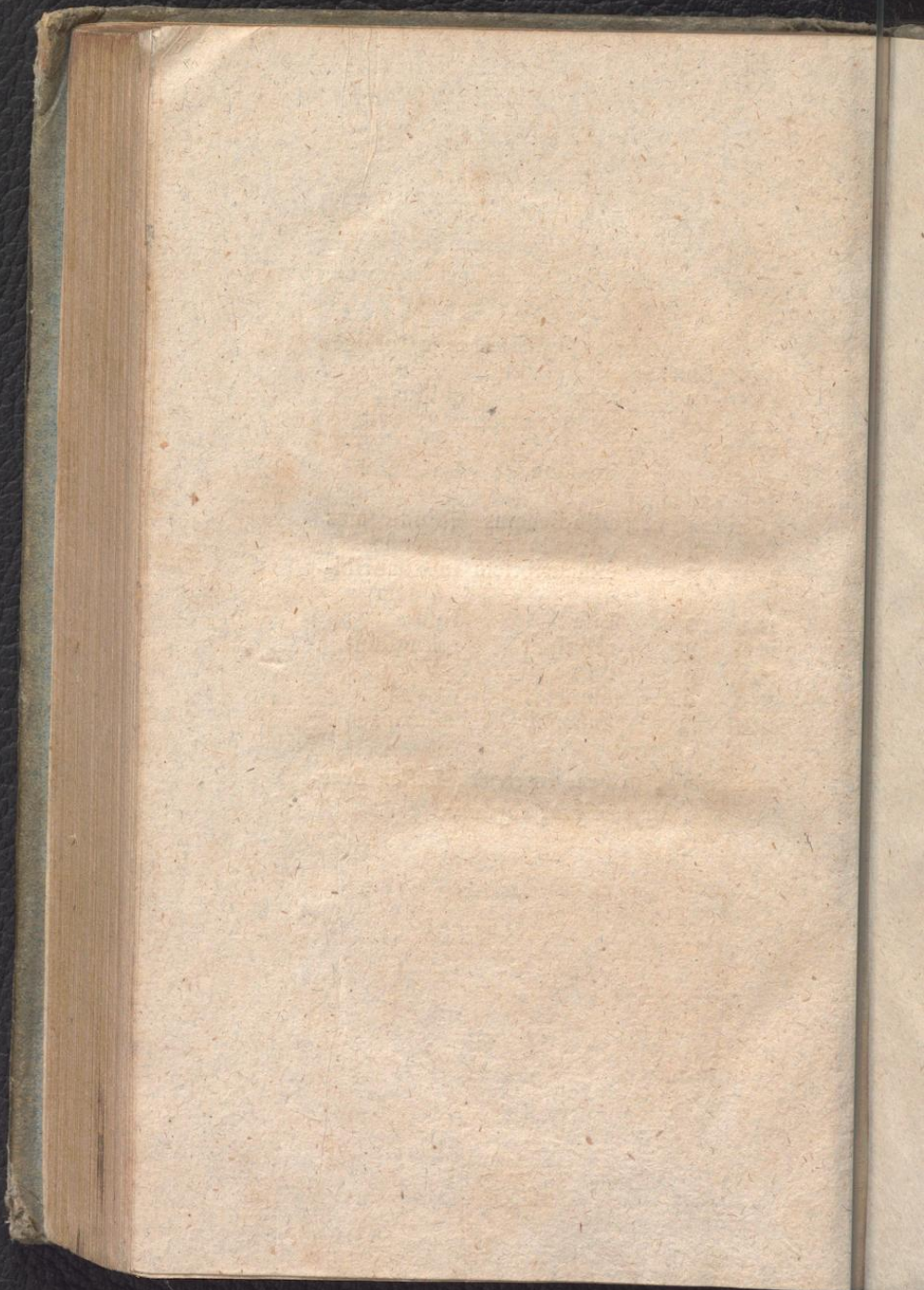
Dari autem casus ejusmodi, in quibus mortis poena unicum est remedium, fecuturas offensas praecavendi, nec ipse *Beccaria* dubitavit; licet jure merito non tam copiosos existimet, quot reapse in introductis juribus criminalibus acceptantur. Generatim poena et delictum pari passu ambulant. Prout istud nullos novit limites, ita nec illa; neque est gradus tam excessivus, quin ipsa eundem queat attingere. Nec inter tormentum et mortem dantur limites determinati, qui Justitiae praesignari possent. Unde si in nonnullis casibus licitum est, aliquem in

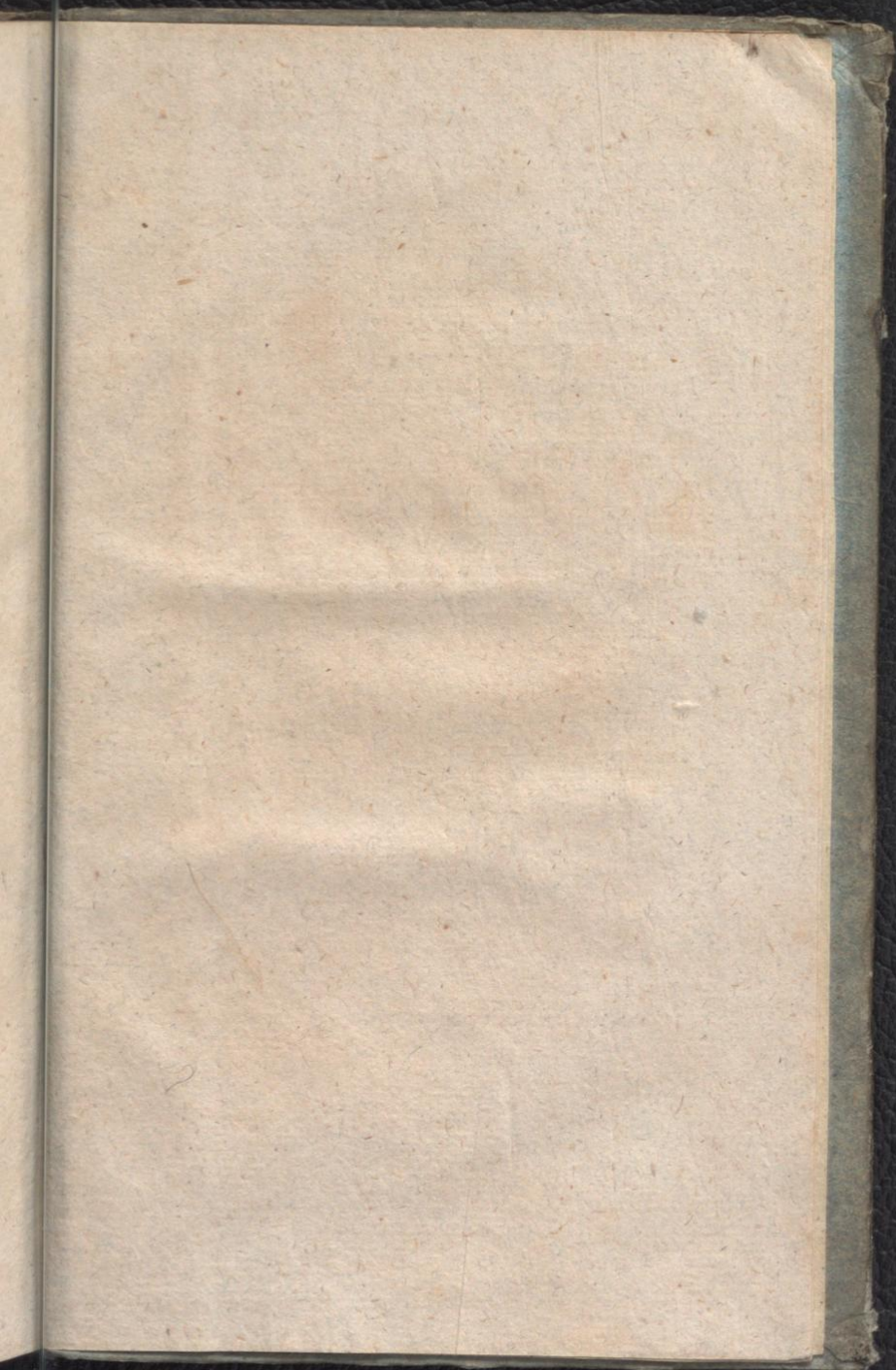
poenam tormentis afficere; ejusmodi quoque casus dari oportet, in quibus licitum fit, in poenam morte multare: cum a tormentis ad mortem gradatim fiat transitus, qui nusquam determinatis interrumpitur limitibus. — Quod *Recensens* sub finem adhuc virga censoria notat, quod videlicet possit quidem a natura rerum ad jus, sed non a jure ad rerum naturam duci argumentum, mihi non videtur tanti esse momenti. Si reditus fiat in circulum, non est licitus: si autem in ordine naturae Adversarius meus aliud concedit, aliud negat; annon mihi tunc ex concessis ad jus, et ex jure ad illam naturae ordinis partem, quam concedere noluit, formare liceat argumentum?

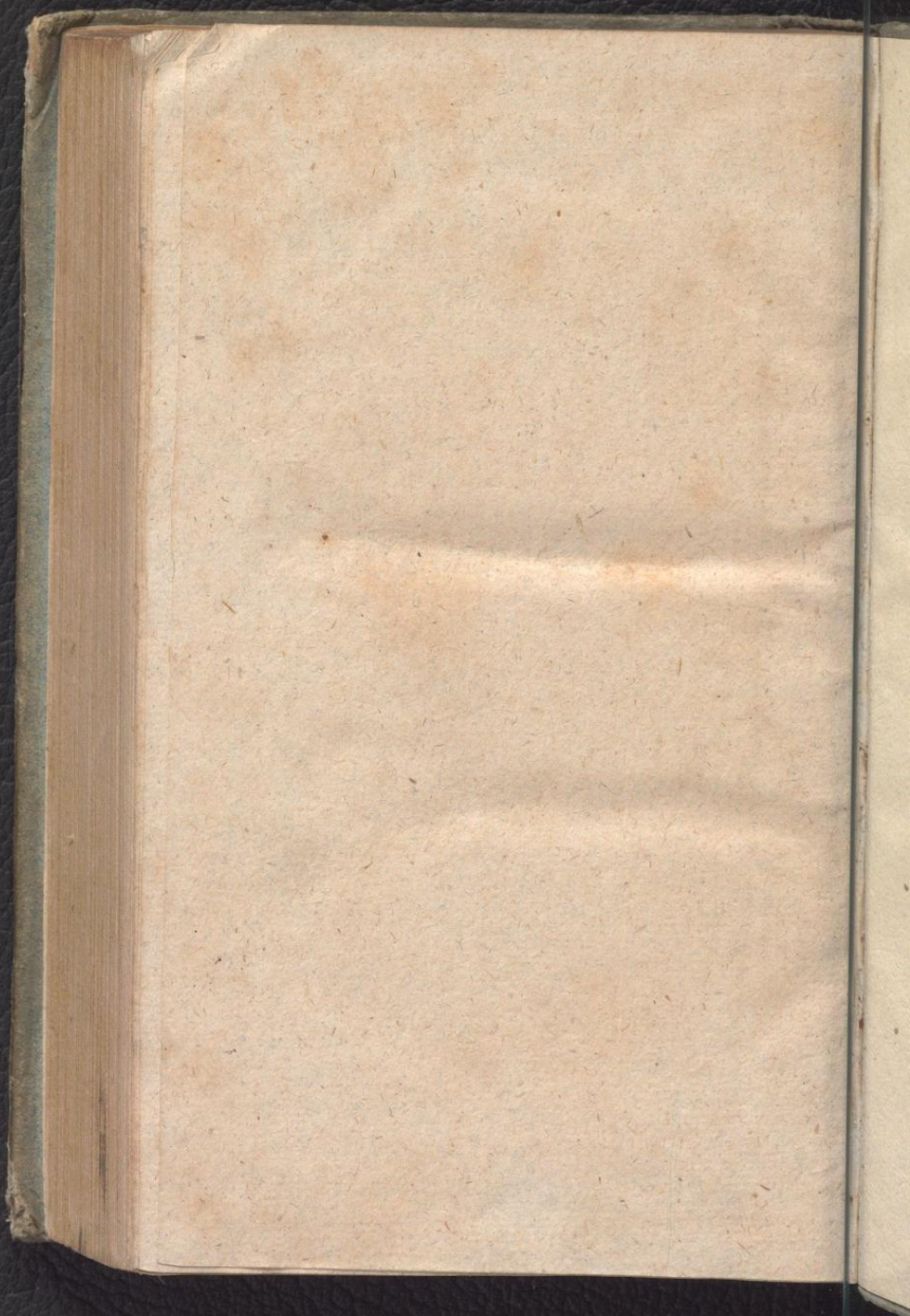
Errata sensum mutantia Corrige.

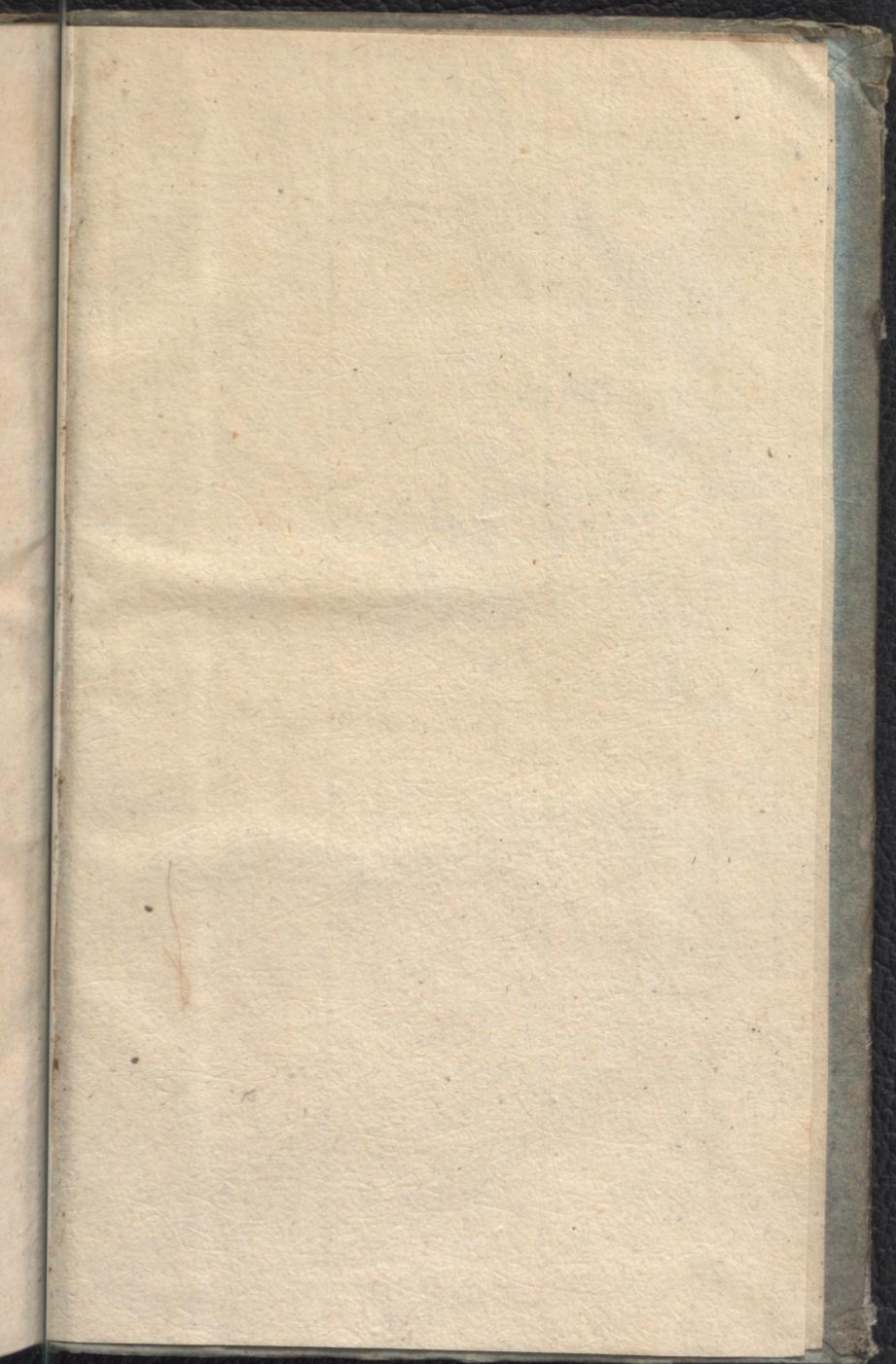
Pag.	Lin.		
22	10	quae	quibus
ead.	12	confueverunt	confuevit
47	18	} Ita sane?	Ita sane!
et			
54	20		
56	14	<i>in not.</i> adjudicemus	abjudicemus
106	18	distensio	dissensio
112	7	exhauribilem	inexhauribi- lem
113	10	Ipsa	Ipsae
126	8	relinquit	relinquunt
134	10	ipse	ipsi
155	2	omnem!	omen!
260	23	humani	humanae

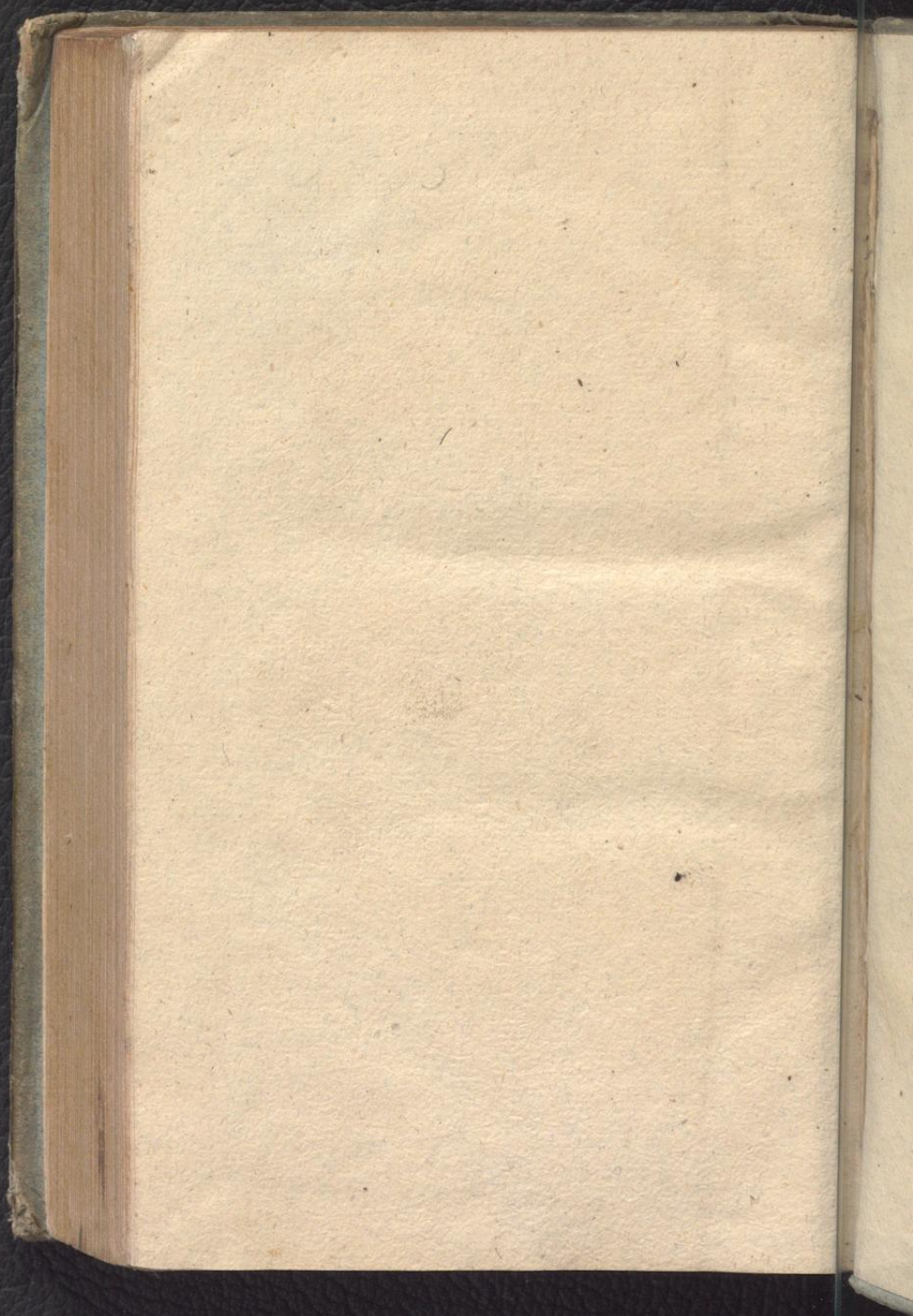
*Leuiores, si quae repperit, Lector Bene-
uolus corrigat, rogamus.*

(6702)

232, 282 s, 1 M.

2 gen. T. kehny

vgl. Fiedler IV/II/508, 6

huss

